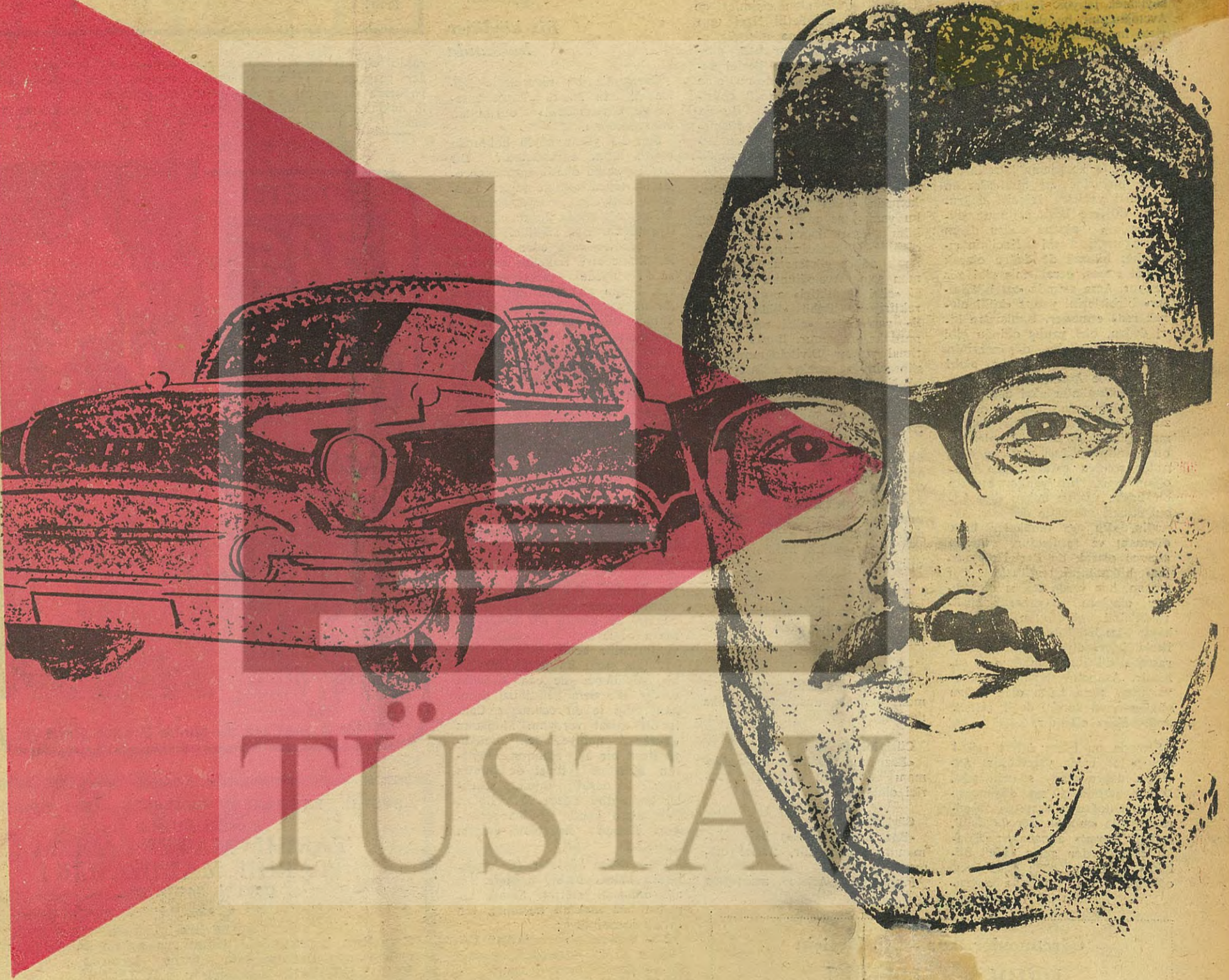

YÖN

HAFTALIK GAZETE

İLHAMİ
SOYSAL
OLAYI

POLİS SUÇLULARI NİÇİN YAKALAMIYOR

OKUYUCUDAN YÖNE

Bir mantık dersi

Divitçioğlunun yazısından alınan hükmü, yeni Marksist araştırmalara dayanarak kabul etmiş Avciöğlü, «Bu ara tabakalar halk düşmanı ve tutucudur» hükmünün yeni araştırmalara göre aksi sonuçlar verdiğini söylediğine göre, belli kaynaklara dayanarak bu ara tabakaların bazı hallerde ilerici bir rol oynayabileceğini kabul ediyor. Bu hüküm Marksist teorisinin uygulamalarına ve dünya üzerinde görülen örneklerle dayanarak söylenmiştir. Yani vakıalara göre bu ara tabakaların mutlak olarak halk düşmanı olamayacağını, bazan halka yardımcı da olabileceğini söylemek istiyor. Fethi Naci ise, Avciöğlunun bu düşüncesini, Ariston mantığına dayanarak çürütme çalışıyor diyor ki: «Bu ara tabakalar halk düşmanı ve tutucudur, ileri bir rol asla oynamazlar» hükmünün aksini alarak «Bu ara tabakalar her zaman halk dostudur, ilericidir, mutlaka ilerici bir rol oynarlar» diyerek bir karşıt «tekâbü» yapıyor.. Bu suretle karşıt kurallarına göre birbirine zıt hükümlerden birincisi yanlışsa ikincisi doğrudur. Böylece Divitçioğlunun düşüncesinin aksine doğru diyen Avciöğlunun, Fethi Naci'nin çıkardığı hükmü de doğru olarak kabul etmesi gerekmiş gibi gösteriyor. Ama aslında «zıt hükümler» birbirlerini yalnız «külli olarak red» etmezler. Bunlardan biri doğru, biri yanlış olduğu gibi — Fethi Naci'nin düşüncesinin aksine — «aksi de yanlış» olabilir. Böylece Avciöğlü, «Divitçioğlunun hükmünün aksi doğrudur» demişe, burada mutlak olarak zıt hüküm kastedilmiştir, denilemez. Çünkü bu zıt hükümlerden biri yanlışsa diğeri mutlaka doğrudur sonucu çıkarılmaz. Avciöğlunun ise bir yanlış bırakıp bir başka yanlış doğru diye kabul etmesi mümkün değildir. Avciöğlü, «Bu ara tabakalar halk düşmanı ve tutucudur, bunun sonucu olarak da ilerici olamazlar» hükmünün tecrübelerle her zaman, her yerde doğru olmadığını, olaylara dayanarak çürütüldüğünü gördükten sonra. «O hâlde bazı hallerde halk dostu ve ilericidirler» diye bu kaziyeler arasında düşünme imkânına sahiptir. Aslında birinci hüküm yanlışsa, buna karşı olan doğru hüküm onun karşıtı değil, çelişik «mütenakız» olanıdır.

Şemada bu işlem daima «cüzî sonuç» seçilerek yapılabilir. Avciöğlü doğru olan sonucu, yani Divitçioğlunun yanlış düşüncesine karşı doğruyu kastedtiğine göre şemada «mutlak karşıt» değil, «çelişik karşıt» alınacaktır. Çünkü çelişiklerden gelen «külli hüküm» yanlış ise cüzî olan Avciöğlunun hükmü mutlaka doğru-

dur. Mantıkta biri yanlışsa diğeri mutlaka doğru olan hükümler, Fethi Naci'nin iddia ettiği gibi, «külli zıtlar» değil, «cüzî karşıt»lardır. Karşıtlarda yanlış hüküm «külli» ise, karşıtı mutlaka «cüzî» olur. Fethi Naci, Divitçioğlunun düşüncesini yanlış olarak kabul edersek, bundan «her zaman halk dostu ve ilericidirler» sonucu çıkarıyor ve Avciöğlunu bu hükme bağlıyor. Bu iddia şuna benziyor;

«Bütün cisimler sarıdır.» Eğer «bütün cisimler sarıdır» yanlış ise, doğrusu «Bütün cisimler sarı değildir» demek olur. Ama aslında çıkarılan bu sonuç yanlıştır. Çünkü ne «bütün cisimler sarıdır» doğrudur, ne de «bütün cisimler sarı değildir» doğrudur. Çünkü başka renkte olan cisimler de vardır. Böylece Fethi Naci tam bir mantık hatasına düşmüş oluyor. «Ara tabakalar halk düşmanı ve tutucudur ve ilerici değildir» cümlesinin doğru olan mukabil onun zıttı değil çelişkiği yani mütenakızdır. Bu da «Bazı ara tabakalar halk düşmanı ve tutucu değildir. Bazan ilerici bir rol oynarlar» demektir.

«Tekâbü» dediğimiz bu muhakemede «külli tasdikli» hüküm bu yanlış ise onun zıttı olan hüküm «hem doğru hem yanlış» olabilir. O hâlde zıttını kesin olarak doğru gösteremeyiz. O zaman şema Avciöğlunun kastedtiği «cüzî tasdikliyi» almamızı gerektiriyor. Çünkü «külli tasdikli» yanlış ise «cüzî mütenakız» mutlaka doğrudur. Başka bir ihtimal yoktur. Divitçioğlunun düşüncesinden hareket edilince, Fethi Naci'nin çıkardığına değil, Avciöğlunun çıkardığına, ya da kastedtiği cüzî mütenakıza ulaşırız.

Ariston mantığında mütakâbil önermeler dört tanedir. Divitçioğlü bunlardan birini gösteriyor. Onun hükmü Avciöğlü tarafından yanlış kabul ediliyor. Son araştırmalar ve denemelerin bunun doğru olmadığını gösterdiğinden bu külli tasdikli hüküm reddediliyor.

1

Külli Tasdikli

«Bütün ara tabakalar halk düşmanı, tutucudur, asla ilerici olamaz.»

2

Külli Menfi

«Hiç bir ara tabaka halk düşmanı değildir, dostudur mutlaka ilericidir.»

3

Cüzî Menfi

«Bazı ara tabakalar halk düşmanı ve tutucu değildirler, ilerici olabilirler.»

4

Cüzî Tasdikli

«Bazı ara tabakalar halk düşmanıdır, tutucudur, ilerici olamaz.»

Fethi Naci, Ariston mantığına

dayanarak «zıt hüküm» yolundan gidiyor. Avciöğlü ise daha doğru bir yol olan «mütenakız» yolundan gidiyor. İkisi aynı şey değildir. Zıtların ikisi de külli olduğu halde mütenakızlardan biri külli, biri cüzidir. Bir tasdikli ise, öteki menfidir. Ve bunlardan biri doğru ise, biri yanlış olur. Her ikisi de birlikte doğru veya yanlış olamazlar.

Ariston mantığına göre Avciöğlü da, Fethi Naci de «tekâbü» denilen vasıtasız kıyas yapıyorlar. Fakat Fethi Naci'nin aldığı zıt hüküm bizi doğruya götürmediği hâlde, Avciöğlunun cüzî hükmü muhakkak doğrudur. Bu şemaya göre 2-1 yanlış, 3-4 doğrudur.

Mustafa Gerçekçi
(Öğretmen)

Biz köylüler hakkında

Gazetemiz bu mevzularla ilgilendiği için kısaca «Taşra kasaba ve köylerindeki» durumdan bahsedebiliriz.

Son 2-3 yıldır köylü hakkında çeşitli laflar edilmektedir. Bir köylü çocuğu olarak bunların çoğunun tepeden inme şeyler olduğunu katıyetle söyleyebilirim. Bu gerçeği küçük bir misalle açıklayabilirim. Biz köylüleri müdafaa edenler veya eder görünenler kimlerdir? Bakalım etrafımıza. Türkiye'de milletvekâlinin tut, bütün ana kadroları tutanlar ne zamanın münevverleridir? İkinci Dünya Harbi ve öncesi tahsil yapanlar. Peki bu zamanlarda tahsil yapan çocukların yüzde kaç köylü çocuğudur? En iyimser olarak yüzde 2-3. Çünkü o zamanlar (Biz daha 1-2 yaşındaydık. Büyüklerin söylediklerine göre) köylü mide-ekmek derdinde idi. Değil çocuk okusun. Tabii ağa ve zengin çocukları okudu. Ve şimdi ana kadrolarda bunlar. Ve biz köylüler onlardan bize faydalı olmasını bekliyoruz şimdi. Vallahi benim aklım kesmiyor. Rezil çekmemiş bir adamın rezillik çekmiş hâlini bilmesi çok yüzye kalır.. (Herhalde benim fikrimde olanlar vardır.) İkinci Dünya Harbinden sonra okuyan köylü çocukları ne zaman söz sahibi olmaya başlarlar; o zaman köylüye inilebilir belki.

Yalnız şunu da itiraf edeyim, biz köylülerde de çok kabahat vardır. Bir defa kendimizi savunamıyız bilip takdir edemeyiz. Canlı bir misal vereyim. Muğlanın «Yerkesik nahiyesinde» Belediye Reisi bir ağa oğludur. Muğlanın Belediye Reisi de bunun küçük kardeşidir. Bunları seçenler kimlerdir? Yüzde 90 köylüler. Peki niçin kendi içinden seçiyor. Bunun nedenleri vardır. Şöyle ki,

1 — Bizim köylüler (Osmanlı'dan kalma belki) başında bir ağa olmasını isterler. Kısaca tepeden bakılmaktan hoşlanan bir tutum içerisindedir.

2 — İçinden yetişen köylü çocukları da ki — billahsa okuyanlar — hemen kısmen ağanın tesiri ile de yozlaştırılır. Bu kabahatin yüzde 50'si biz münevver geçinen köylü çocuklarındadır, yüzde 50'si de köylülerimizdedir.

3 — Okuyan köylü çocuğu çabuk yozlaşıp, kendi çıktığı kabağuşu beğenmez duruma gelir hemen. Ve tepeden bakmağa başlar. Yine canlı bir misal. Olmuş vir vak'adır. (Okuyan bir köylü çocuğu babası için arkadaşlarına; bu bizim çiftçidir diye hitap etmiştir.)

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz. Ne zaman alın teriyle ezilerek okuyan köylü çocukları söz

GELECEK SAYIMIZDA ÖNEMLİ BİR ARAŞTIRMAYI YAYINLAMAYA BAŞLIYORUZ

ASYA TİPİ ÜRETİM BİÇİMİ VE TÜRK TOPLUMUNUN EVRİMİ

Yazan :

NIYAZI BERKES

Berkes, YÖN YAYINLARI arasında «Sınıf Açısından Az gelişmişlik» adıyla çıkan Yves Lacoste'un araştırmasındaki Asya tipi üretim biçimi ve evrimi ile ilgili görüşleri derinlemesine eleştirmekte ve Türk toplumunun gelişmesini incelemektedir.

sahibi olur ve memlekette (ki eğer yozlaşıp kolay zengin olma yollarına sapmazsa) o zaman köylü hakları savunulabilir. Bu da idealist, yozlaşmayan köylü ço-

çuklarının yetişmesi ile olur. Bundan ötesi eskilerin tabiri ile lafi-güzaftır.

Nurettin YALÇIN
(Doğu Beyazıt)

ŞİDDETLİ
BAS
AGRILARINA
KARŞI
GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN
4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

SOSYAL YAYINLARIN BEKLENEN YENİ KİTABI :

Kuusinen TARİHİ MATERİYALİZM (TARİHİ MADDECİLİK)

ÇEV: K. SAHİR SEL
ÇIKTI

6 lira

Sosyalizm konusundaki itinalı ve aslına sadık yayımlarıyla okuyucularının tam güvenini kazanmış olan SOSYAL YAYINLAR, Kuusinen'in DİYALEKTİK MATERİYALİZM'inden sonra, şimdi de aynı yazarın TARİHİ MATERİYALİZM'ini dilimize kazandırmak suretiyle düşünce hayatımıza bu konuda gerekli açıklık ve doğruluğu getirmiş oluyor. Okuyucular bu kitapta, sosyalist toplum ve tarih anlayışının etraflı izahı ile birlikte, bu anlayış hakkında ileri sürülen çeşitli tenkitlere en yetkilî bir kaleminden verilmiş cevapları bulacaklardır. Dikkat.

TARİHİ MATERİYALİZM daha önce yayınlanan DİYALEKTİK MATERİYALİZM'in tamamlayıcısı mahiyetindedir. Sosyalist dünya görüşü hakkında tam ve doğru bir fikir edinmek isteyen okuyucularımız her iki kitabı mutlaka bir arada incelemelidirler.

SOSYAL YAYINLAR — P.K. 716 — İstanbul

Öğretmenler, ana - babalar için EĞİTİM ANSİKLOPEDİSİ

Eğitim ve öğretmele ilgili bütün konuların en yeni ve en özül biçimde işlendiği eser.

10 ayda 10 fasikül. Her fasikül 5 lira, abonelere tamamı 30 lira
Birinci fasikül 15 Ekim'de çıkıyor

ANSİKLOPEDİ YAYINEVİ

Yöneten: Arif Gelen

Abone için adres: P.K. 7, Bahçelievler, Ankara

Şimdiden abone olunuz.

YÖN — 093

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlü — Mümtaz Soysal — Doğan Avciöğlü
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avciöğlü
Basıldığı yer: T. A. Ş.

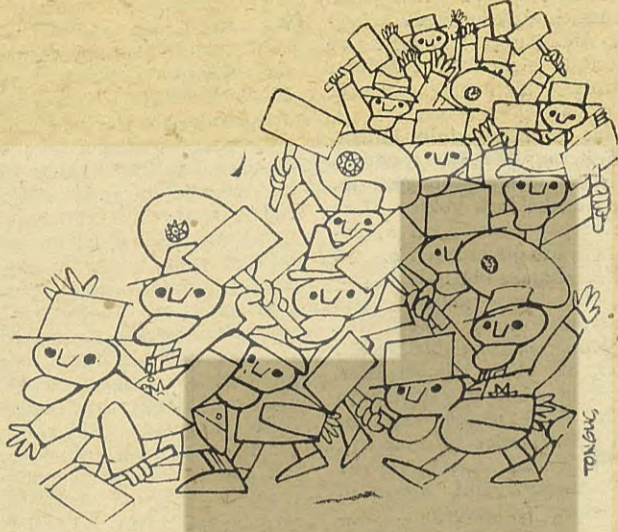
ADRES:

Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenisehir — ANKARA. Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mollafenarlı Sokak No. 32, Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dir. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN:

İlanlarla kitap ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklamların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

SEVİNÇLİYİZ

Su anda hatırı sayılır bir delik taşıyan karamızı toparlayıp da bir şeyler yazmaya çalışırken Fransa'da Faslı bir solcu liderin öldürülmesi ile ilgili bir dâvâ görülmektedir. Fransız basını gibi bütün dünya basını aylardır bu olayla meşguldür. Olay kısaca şudur: Fas İçişleri Bakanı General Ufkir, Paris'te bazı Fransız polislerini de suç ortağı yaparak, solcu Fas muhalefet liderini bir otomobille kaçırtmış ve öldürmüştür. Suçlu General, giyaben de olsa, şimdi Paris'te Fransız polisleriyle birlikte yargılanmaktadır.

Fas Kralı İkinci Hasan, cinayet kesinlikle ispatlandığı halde İçişleri Bakanını fedâ etmeyi reddetmiştir. General, Ufkir Paris'te cinayetten mahkûm olacak, Fas'ta ise bakan kalacaktır. Böyle bir durumun iki devlet arasında ilişkilerin kesilmesine yol açacağı muhakkak gibidir. Aklıevveller, sormaktadırlar: «Bir tek adamın hayatı için, dost bir devletin kaybedilmesi göze alınır mı hiç?» Üstelik Fas'ta, Fransa'nın ekonomik, kültürel, politik büyük çıkarları vardır. Bir Bin Berka yüzünden, Fas'ı Fransa'dan koparıp Amerikanın kollarına atmak çılgınlıktır. Ama General de Galle, Fransız kamu oyunun tam desteği ile, bu çılgınlığı tereddütsüz yapmıştır. Ayrıca «Fransız polislerinin en aşağılık cinsten cinayetlere karıştığının ortaya çıkması, devletin itibarını yok eder, aman olayı örtbas edelim»

dememiştir. Polisleri, kulaklarından tuttuğu gibi adaletin pençesine teslim etmiş ve gizli polisin yeni baştan düzenlenmesi emrini vermiştir. Muhalefet, bu kadarını dahi az bulmakta, Fransız İçişleri Bakanının ve hattâ Başbakanın s a n ı k sandelyesine oturtulmasını istemektedir! Fransızlar, «Bu adam, Fransa'ya güvendiği için hayatını kaybetmiştir» diyorlar ve Fas'taki büyük ekonomik, politik ve kültürel çıkarlarını tehlikeye atmak ve orada yaşayan çok sayıda Fransız vatandaşını güç durumda bırakmak pahasına da olsa, suçluların cezalandırılmasını bekliyorlar.

Biz ise, görünüş odur ki, daha çok bekleyeceğiz. «Mahkeme-i Kübra»ya havale edilen olayların bu ne ilkidir, ne de sonucusu... Son olayın, profesyonel bir tertip olduğundan kimse şüphelenemez mi? İçişleri Bakanlığının ve Emniyet Genel Müdürlüğünün önünde, amatörlerin güpegündüz bir gazetecinin kafasını patlatıp onu kaçırmaya cesaret edebileceklerini düşünebilir misiniz? Türkiyede böyle şey görülmüş müdür? Eğer Alkapon çeteleri, İçişleri Bakanının kapısı önünde icra-i sanat eyleyecek kadar cür'et kazandırlarsa, devletin, çoktan devlet olmaktan çıktığını kabul etmek gerekmez mi? Ciddiyetle istense, Polatlı'ya doğru kaçan kocaman bir Buick arabasının iki saat içinde yakalanacağı muhakkak değil midir?

Gizli emniyet servislerini yönetmekle görevli bir Devlet Bakanının şu sözlerine bakınız: Bakan, «Siyasi Emniyetin ve polisin bu olayla ilgili olmadığına dair bize teminat verildi» diyor. «Siyasi Emniyetin ve polisin olayla ilgisi yoktur» diyemiyor, kendisini sorumluluğun dışında tutmaya çalışıyor! İfade o kadar acayıptır ki, Demirel'in başyazarı dahi Devlet Bakanını uyurma ihtiyacını duymuştur: «Sayın Bilgehan, âdeta bir nevi müdafaaya geçmiş, (siyasi emniyetin ve polisin bu olayla ilgili olmadığına dair bize teminat verildi) demmiştir..»

Bir hukuk devleti nizamı için de siyasi emniyet ve polis kuvvetleri elbette böyle bir olayın tertipçisi olamaz. O halde bu hususta yapılmış bir iddia, tekzibe bile değmez. Çünkü siyasi emniyet ve polis, ancak dışarıdan yapılmış tertipleri önlemeye, huzur ve asayiş korumaya çalışır. Vazifesi budur.

Bu itibarla, Sayın Bilgehan'ın bu savunmasını pek yerinde bulmak kabil değildir. Çünkü (siyasi emniyetin ve polisin bu olayla ilgili olmadığına dair bize teminat verildi) cümlesinden sanki başka olaylarla ilgili olabilelirmiş gibi bir mâna çıkarırlar da bulunabilir.»

Suçluların telâşını görüyor sunuz, değil mi?

Olayın vehameti burada. Bir İlhami Soysal'ı dövmüşler, hattâ öldürmüşler, bize gelir. Kahramanlık taslamaya hevesli bir yaradılıştadır değiliz. Fakat bunların bize vız geldiğini yazılarımız ve davranışlarımız gösterecektir. Bizler, gazeteci kahretmek isteyen ulu kişilerin nasıl kahrolduklarını çok gördük. Bunları da göreceğiz.

Eminiz ki, Alkapon çetesi me todlarına özenenler, Türk kamu oyununda uyanan büyük tepki üzerine, pabucun ne kadar pahalı olduğunu şimdiden anlamışlardır. 1960 öncesi günlerini hatırlatan bir dille, en sert tepkiyi gösteren Sayın İnönü'nün sözleri karşısında düştükleri telâş ve şaşkınlık bunu göstermektedir. Doğrusu, kaburgalarımızın hâlâ oldukça sızlamasına rağmen, yediğimiz dayaktan hiç de şikâyetçi değiliz. Sevindiğimizi bile söylesek mübalâğa etmiş olmayacağız. Zira gördük ki, Türkiyede Anayasa'yı korumada azimli güçler, taşra kabadayılığı metodlarını İçişleri Bakanlığının önüne getirmeye cür'et eden gâfilleri, istedikleri an kahredecek kudrettedirler. Bunu görmek, bir dayığa değmez mi?

İlhami Soysal

POLİS SUÇLULARI NİÇİN YAKALAMIYOR?

Türkiyede artık «faili meçhul» olaylar gündemine güne çıkmamakta. Bir yeşil arabanın güpe-gündüz ihtilâl beyannameleri dağıttığı açıklanmıştır, ama araba ortada yoktur. İstanbulda Amerikan kütüphanesinde bombalar patlamıştır, suçluları bulmak mümkün değildir. Gece yarısı Meclis basılmıştır, fakat görünüşe göre hesabı, «Mahkeme-i Kübra»ya havale edilmiştir. Hayatî önemdeki Tunçkanat belgesi, sahteliğine imza koyacak yetkili bulunmadığı için kış uykusuna yatırılmıştır. Tural mektubu ile Johnson mektubu üzerinde durmaya dahi lüzum yoktur.

Soysal meselesi, «faili meçhul» ler dosyasını kabartan yeni bir olaydır. Buick arabalı bir takım adamlar, Faruk Sükan'ın makamının karşısında tanınmış bir gazetecinin kafasını patlatma ve gangsterlik yapma cür'etini fütursuzca gösterebilmektedirler ve zabıta, bu «cür'etkâr kişileri» ya kalamakta âciz kalmıştır. Olay, zaten o kadar önemsiz ki, baştan aşığı tertibe benzeyen «arak çekic» ile kafanızı keseceğiz» tarzındaki bir saçmalık üzerine şaşkın basın toplantıları düzenleyen Faruk Sükan, liderinin peşinden fütursuzca İzmir'e gitmiştir. Akşam gazetesi, yetkililere «suçluları bulunuz» diye 23 soru yönelmektedir, Emniyet Müdürü, «soruları bana sormayınız» demektedir! Halbuki Akşam gazetesi vahim sorular ortaya atmaktadır:

— Saldırganların kullandığı oto mobilin gitmesi ihtimali bulunan Polatlı, Eskişehir, Konya, Samsun ve İstanbul istikametlerindeki polis ve jandarma, olaydan sonra haberdar edilmiş midir? Bu işlem saat kaçta yapılmıştır?

— Soysal, saldırganlardan biri olan şoförün adının Osman olduğunu hatırladığına göre, Osman adlı şoförlerin fotoğrafları kendisine gösterilemez mi?

— Polis, yalnız özel arabaları ve taksileri mi aramaktadır? Yoksa resmî diğer arabalar üzerinde de araştırma yapılmakta mıdır?

— Bahis konusu otomobil, Milli Emniyetin, herhangi bir başka resmî kuruluşun ya da büyükelçiliğin veya askeriyenin olursa, polis bunu tesbit edebilir ve açıklayabilir mi?

— Türkiyede hangi modellerden kaç adet Buick vardır? Emniyet, Milli Emniyet ve diğer resmî gizli kuruluşlarda kaç adet Buick vardır?

Faruk Sükan'ın odasının önünde başlayan gangsterlik olayından sonra herkesin kafasını kuralayan sorular bunlardır. Fakat olayı aydınlatmak için büyük çabalar sarfettiklerini ileri süren yetkililer, Akşam gazetesinin bu sorularını cevapsız bırakmışlardır. Görevliler ünü Buick özel plâkalı olduğu halde İlhamî Soysal'a bir takım Buick taksiler göstermektedirler. Bazan da Polatlı'da yakalayamadıkları Buick'in bir eşini Çatalca'da bul-

arak, kamu oyununa nasıl ciddiyetle suçluların peşinde olduklarını delilini vermektedirler! Bakan Sükan ise, Ege'de gezmektedir. Kabinenin ikinci adamı ve Milli Emniyet işleriyle görevli Devlet Bakanı Bilgehan'a gelince, o da «servislerim suçsuz diye bana teminat verdiler» demektedir, ama dikkatli bir ihtiyatlılıkla «servislerim suçsuzdur» demekten kaçınmaktadır! İşte böyle bir ortam içinde polis, İlhamî Soysal'ı dayakla susturmak isteyen «fedailer»i araştırmaktadır. Durum o kadar ciddiyetten uzaktır ki, Demirel'i destekleyen Simavi kardeşlerin yayın organlarından birinin uyarılması dahi, Faş İçişleri Bakanı General Ufkir gafletinden uyanılmasına yetmemektedir. Hal bu ki, Simavi kardeşlerin yayın organındaki «Mafia» başlıklı başyazıda, Alkapon ceceliliği ile devlet arasında biraz fark olduğunu bilmiyenlerin idam gerekçesi açıklanmaktadır:

«İttihat ve Terakkinin kullandığı cânilerle, 1966 Türkiye'deki şerhler arasında, doğum tarihinden başka fark yoktur. O zaman cinayet işlenir, katil bulunmazdı. Çünkü bu cinayetler, ya polisin bilgisi altında itikâp edilirdi, yahut bizzat polis bu işte kullanılırdı. Kısaca, devlet hazinesinden beslenen bir yeraltı şebekesi, bir eliyle cinayet işler, diğer eliyle suçluyu yakalamaya çalışırdı. Tabii netice hep boş olurdu. Şimdi netice ne olacaktır, henüz bilmiyoruz. Ancak, şerhlerin yakalanmıyacağını, olayın unutulmasının beklenmediğini söylemek, sanırım ki kehanet değildir. Çünkü bu olayın altında, daha önceki olaylarda görülen bir elin varlığını söyleyebiliriz (.....) Açıkça söyleyelim: Böyle olayların tertibinde ya polisin, yahut da Milli Emniyetin parmağı olduğu inancı, bugün Türkiyede son derece yaygındır. Çünkü bu iki teşkilât, devamedegelen sabakaları yüzünden, toplunumuz için birer (güven) kaynağı olmaktan çoktan çıkmışlardır.»

ALKAPON BİRADERLER KİMLERDİR?

Demirel'i destekleyen yayın organlarının dahi ima ettikleri bu gizli el kimdir? 27 Mayıs'tan sonra, devletin hayatî organlarında bir süre görev yapmış olan Fikret Ekinci, Ulus gazetesinde, bu konudaki esrar perdesini biraz açılmaktadır. Ekinci, «Alkaponun biraderinden başlayın» başlıklı yazısında, İlhamî Soysal olayını tertipleyenlerin, «İstanbul piyasasını çalkalandıran komisyoncu biraderler» olduğunu ileri sürmekte ve şöyle devam etmektedir: «Bu arabayı bulacağız. Bu arabanın Meclis baskını olayından sonra, içinde bir kaç it, evimizin etrafında maskeleyen göz-cülüğü yaptığını çok iyi biliyoruz. Ama, İlhamî kadar dalgın olmadığımız için, gerekli tertibatı aldık. Alınlarının ortasına kurşun yiyeceklerini sezince, kuyruklarını kıstırıp, tozu dumana

katarak sıvıştılar. Bu arabayı İlhamî teslim edeceğiz, meğer ki, sakladıkları yerden ebediyen çıkarmasınlar. İstanbullu yazar ve muhabir arkadaşlarımızdan da ricamız, bütün İstanbul piyasasını taramaları ve komisyoncu biraderlerin kimler olduklarını tesbit etmeleridir. (.....) Alkapon çetesinin mensupları, (açık bir gizlilik) örtüsüne sarınmışlardır. Bütün gayret, bu itleri saklamaya yönelmiştir. Çünkü onları, ortaya çıkarmak, Alkapon'un artık halk tarafından tanınması olacaktır. Araba, caddeye çıkar çıkmaz, meydan yuruluşması pahasına da olsa, el konacaktır. Meğer ki hiçbir biçimde ortaya çıkarmasınlar, söküp parçalasınlar. O da pek kolay değil.»

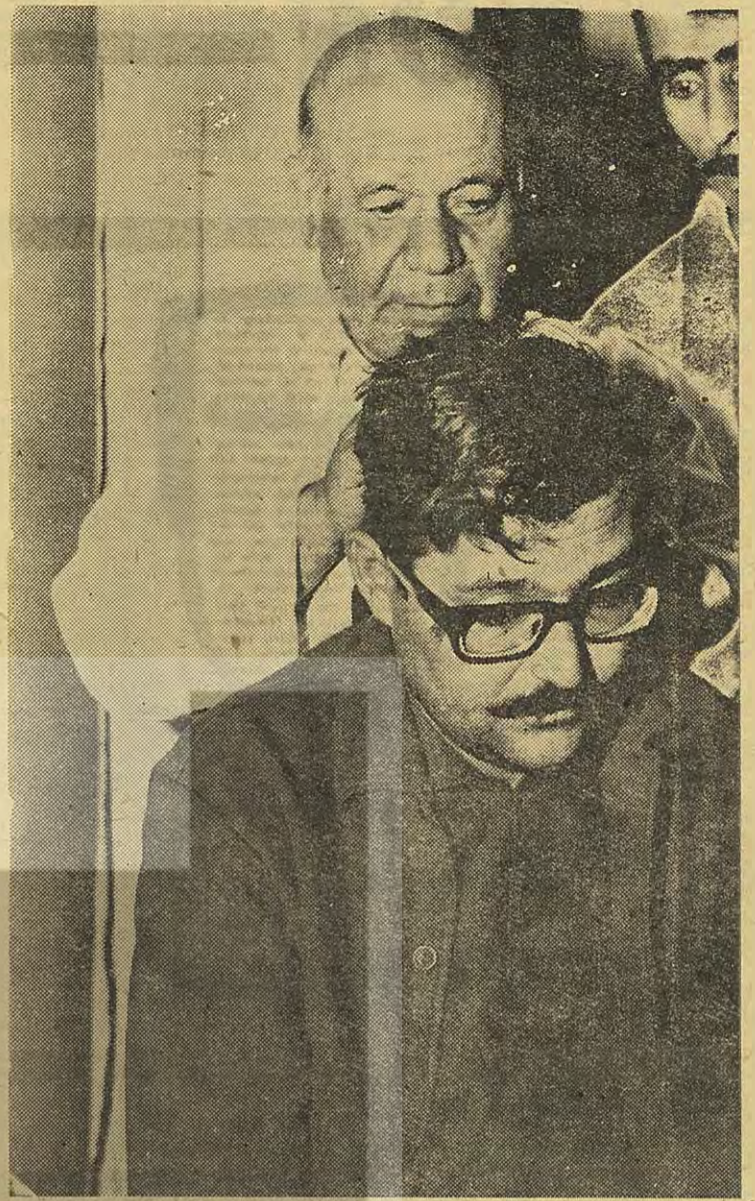
Fikret Ekincinin ortaya attığı bu komisyoncu Alkapon kardeşler kimlerdir? Bu hususta İstanbul, Ankara ve basın çevrelerinde hayli dedikodu vardır. Aylardır kasaba doktorluğundan asayişçiliğe aplayanlar birader hikâyeleri anlatılmaktadır. Denilmektedir ki, bir genç avukat birader, ağabeyinin nüfuzuna sığınarak Ankarada kredi temini için faaliyet göstermektedir. Bu genç avukat birader, çokça İstanbullu gayri müslim müccarların işini yapmakta, partililerin işlerini de yürütmektedir. Nüfuzlu ağabeyinin özel konuşmalarında belirttiği üzere, birader bey resmen politika dışındadır. Zira nüfuz ticareti politikadan çok daha kârlıdır. Ama politika sevmeyen birader bey «James Bond» hikâyelerine, bazen bu hikâyeleri yaşamak isteyecek kadar meraklıdır. İşte Fikret Ekinci, önce bu birader beyi bulunca göreceksiniz ki Alkapon çetesi gün ışığına çıkacaktır» demektedir.

Tabii ki tahkikatı bu yolda yürütmek kimsenin haddine değildir. AP. müteahhitlerinin başını ise, kamu oyunu yanıltmak için gerçekten şayanı dikkat bir faaliyete girişmişlerdir. Bu yolda re koru Yeni İstanbul kırmıştır. Yeni İstanbul'a göre, Soysal'ı döven H. rumuzlu bir iş adamıdır. Soysal, YON'de yayınlamak üzere, kadın sanayi casusu kullanmaktadır. Kadın sanayi casusunun hakkında önemli bilgiler edinip, Soysal'a ilettiğini öğrenen H. rumuzlu iş adamı, gazeteciden bu bilgileri yazmamasını istemiş, ba şarıya ulaşamayınca Soysal'ı dövmüştür! Polisin nedense pek ilgisiz kaldığı bu önemli işsaati, Yeni İstanbul şöyle anlatmaktadır: «İlhamî Soysal, özel sektöre çok meşhur firmalar hakkında edindiği gizli dokümanlardan faydalanarak yakında nesri muhtemel bir yazı serisi hazırlamaktadır.»

Otedenberi Akşam gazetesinde ve YON adındaki malûm solcu dergide çıkan (huzur bozucu) ve (bu müesseselerin haysiyetini kırıcı) yazılarındaki öğrenilmesi güç bilgiler, bu firmaların içine beğinci kol gibi süzülmiş genç bir kadın tarafından kendisine aktarılmış bulunmaktadır... Yapmış olduğumuz istihbarat neticesinde arabadaki meçhul şahıslarla konuşmuş olduğu konu, (Bu tip neşriyatın durdurulması için derhal etkiği anlaşma şeklindedir).. Olay, konuşmanın bu hâle gelmesinden doğmuş ve Soysal dövmüştür. Arabaya gelince, Soysal'ın şimdiye kadar birkaç kere daha binmiş olduğu bir araba olduğu için, faille en azından araba kadar aşinalığı vardır.»

Ne var ki James Bond muhayyilesiyle, olayı hemen çözüveren Yeni İstanbul, bu «H» rumuzlu ve eli sopalı iş adamının ismini ve yakından tanıdığı Buick araba sinin plâka numarasını açıklamaktan kaçınmaktadır!

AP. müteahhitlerinin öteki organları da, James Bond'culukta Yeni İstanbulla yarış halindedir. Demirel'in başyazarı Mümtaz Faik Fenik, «Dünyanın her yerinde faili meçhul kalmış cinayetler çoktur. Bu olay da belki ortaya çıkmaz» dedikten sonra, Sükan'ın kapısı önünde hesabı görülmek istenen «Şahsi düşmanlık, kadın parmağı gibi» iddialarla zihinler bulandırmak istemektedir. Demirel'in sâdik gazetecisi

Soysal'ın başındaki yara tedavi ediliyor

Turhan Dilligil'in yayın organında, suçluların solcular olduğu ileri sürülmektedir. Solcular, reklam için İlhamî'yi dövmüşlerdir. Zira başkaları dövse, gebertmeden bırakmazlardı. O halde suçlu solculardır: «Kızıl organların bu fırsatı kaçıracağını mı sanıyorlardı. Nitekim kaçırmadılar da. İlhamî dövülecek, kanlar için de şehre gelecek, hem kendilerine hizmet eden bir yazarın reklamı yapılacak, hem de aleyhinde yazdığı kimseler zan altında bırakılarak halkın gözünden düşürülecek...»

Sıkılmış limon kafalılar da kalkıp polisin kendi içinden, daha önemlisi Milli Emniyette suçlu arayacaklar.

Yağma yok! Yutulacak cinsten değil bu lokma... Tıpkı Tunçkanat Bey'in Amerikan düşmanı listesi gibi...

Demirel'den bu yakınlarda üç yıldız üstüne üç yıldız alan yüksek tirajlı Tercüman gazetesi de, aynı temayı, daha eğlenceli biçimde işlemektedir: «Bir kere o kişinin dolmuş yerine, özel Buick bir arabaya binmesi tam bir hikâye başlangıcı andırıyor. Pekâlâ gece arkadaşları veya dostları ile bir gezintiye çıkmış olabilir. Bu gezinti ve dayak iddiası (belki hafifçe dayak atılması) o kişinin mensup olduğu hizip tarafından, şu milyonlara baliğ olan bedava reklâmı sağlamak için pekâlâ önceden düzenlenmiş olabilir.»

Nitekim bir kısım polis yetkilileri de, Yeni İstanbul imâ ettiği yoldan giderek, apaçık bir siyasi olayı dejenere etmek için çaba göstermektedirler..

İlhamî Soysal ise, saldırganların «profesyonel» olduklarından yüzde yüz emindir.. «Ben meslek hayatımda yıllarca bu polis işleriyle uğraştım. Bilirim, Beni, tabanca, bıçak var mı diye arayışları tam profesyonel görünüyordu. Arabada adam dövmenin en ideal biçimini de, başımı şoför mahallinin altındaki yere sokarak, bildiklerini ispatladılar. Sükan'ın kapısı önünde de, sersemletmek için başın hangi nahiyesine vurulacağını çok iyi hesapladıklarını gösterdiler. Doktorlar, eğer üç santim aşağıya vursaydılar, ölürdün, demektedirler. Ha ya burmanın kimlere has bir me-

tod olduğu üzerinde durmaya da hi lüzum görmüyorum. Olayın tereadüt götüreceği tarafı yoktur. Gerçekten istenirse, suçlular der hal bulunabilir. Ama doğrusu ümidim yok». Ne var ki «faili meçhul kalan» birçok olay gibi, bu da unutulacak değildir. Geniş imkân sahibi ve etkili gruplar, olayı ortaya çıkarmak için çaba göstermektedirler. Bu çabalar so nucu, Buick, Alkapon çetesi men suplarıyla birlikte, beklenmedik bir gün ele geçebilir. Mesele, Meclis açılınca Parlâmentoda sert tartışmalara yol açacaktır. Toplumun sağlam kuvvetleri, başta İnönü, tertiplere en sert tepkiyi göstermişlerdir. İnönü, Soysal'a «Doğru yol mücadelesinde daima başarı kazanacağımızdan emin olunuz» demektedir. Çeşitli teşekküller tarafından yayınlanan yüzlerce bildiri, «Doğru yol mücadelesi»nin güçlü ellerde olduğunu göstermektedir. Türk Hukuk Kurumu adına Prof. Muammer Aksoy'un yayınladığı bildiri bunlardan sadece bir tanesidir ve toplumumuzun hangi noktaya sürüklendiğini çok iyi tesbit etmekte ve bütün aydınları, hukuk çuları göreve çağırılmaktadır.

«Bir hukuk devleti olma istikametinde çabalar gösteren ve Anayasası ile Hukuk Devleti ilkesini Devletin niteliği olarak ilân eden toplumumuzda, hukuk dışı kuvvetlerin yıkıcı elleri bir süredir korkunç işler görmektedir. Fikir adamlarının konferanslarını baltalamak için tagla, sopayla, yumrukla saldıran, hattâ Fakülte binalarını tahribe bile yeltenen orta çağ kafalı yarıkların ve onları kışkırtanların suçları karşısında sorumlu ve görevli mercilerin seyirci kalmaları ve kamu oyununa öncülük yapan güçlerin de fikir alanında gereken tepkiyi gösterememeleri, saldırganların cür'etini artırmıştır. Bugün kalem sahiplerine artık gangster usulleriyle tecavüze dahi başlanmasına, daha önceki azgınlıkların gereği kadar cesaret ve enerji ile karşılınmaması, yol açıştır. Fikre sopa, taş ve yumrukla saldırganın gün lük olaylar haline gelebildiği bir ülkede, fikir adamlarına karşı baş vurulacak saldırganlık ölçüsünün derece derece artarak, eş-

İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan Panamerican'a biniyor!...

YANI İLE KANI

dışarda merkezle bağlanmaktan bulmaktadır. İşin tabiatı gereğince Anadolu pazarını ve insanını yabancı ortağı ile birlikte sömürmeye kalkışmaktadır.

Böylece dış ticarete Rumların yerini alan Türklerin, millî kalkınma açısından Rumlardan farklı bir görevi yürütecekleri hayali boşa çıkmıştır. Yabancı kapitalizmin elindeki Türk kompradorları, üstelik dışarıya karşı daha sağlam bir hizmetkar olmuşlar, ve kendi milletleri ne karşı da aldattıcı bir rol oynamışlardır. Zaten komprador, sömürge olan veya iktisadî emperyalizmin egemenliği altına düşmüş bulunan az gelişmiş ülkelerin yerli halkından kişidir. Halk bu kişileri yabancılar kadar yadırgamadığı için sömürme düzeni daha kolay işler. Yabancıla halk arasında dil bilen, iyi yetişmiş, ticaretî kavramış, komisyonculuğu ehliyetle yürüten bir aracı takımı yaratmak, kapitalist emperyalizmine daha uygun düşmektedir.

Bu bakımdan Millî Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Hristiyan ve Musevi azınlıkların aracılıklarına Türklerin de katılımı Batı kapitalizminin zararına değil yararına.

Yapılacak iş, kökü dışarda şirketleri, dış ticaretî, bankacılığı, sigortacılığı millileştirmektir.

Yani'yi kovup yerine Kani'yi koymanın faydasızlığı çok acı tecrübeyle ortaya çıkmıştır. Kurumların millî niteliği böylece sağlanamaz. İş Bankası, Türk - Amerikan Dış Ticaret bankasıyla ortak olur, kaderini komprador iştiraklerine bağlarsa millî olmak niteliğini elbette kaybeder.

Türkiyede dış ticaretî, bankaları, sigortaları millileştirmek, bu kesimlerde yabancılarla bağlanmış ve kökü dışarda kapitalizme kaderlerini teslim etmiş vatandaşları da utanç verici durumlarından kurtaracaktır. Yabancılarla ortaklıkta Anadolu pazarını sömüren vatandaşlarımızı memleketine faydalı birer insan haline getirmeliyiz.

Şüphesiz bunların arasında vicdanları olanlar, yaptıkları işin rahatsızlığı içindedirler. Yalnız kendileri bu rahatsızlığı çekmekle kalmıyorlar, düşünmeye başlayan çocukları için, aydınlanan torunları için vicdan azabı olurlar. Onların vicdanlarını ve cüzdanlarını rahatlatıp, çalışmalarını millî çıkarlar yönüne oturtmak yakın çevreleri için de iyilik olacaktır.

İlhan Selçuk

Eski yazarlardan sık sık okuduğumuz bir tarihi olay vardır: Millî Kurtuluş Savaşı gerçekleşip Yunanlılar İzmirde denize döküldükten sonra Türkiye bir müşküle karşılaşmıştır. Çünkü dış ticaret, iç ticaret, bankacılık, sigortacılık, komisyonculuk gibi işler Rumların, Yahudilerin Ermenilerin, levantenlerin elindedir. Rumların Yunanıstana kaçması ve çekilmesiyle Egedeki dış ticaret işleri birdenbire boşlukta kalmıştır. İktisat işlerine akılları ermiyen, ve olayları bu sebeple gerçek açısından yakalamayı bir türlü becerememiş olan kademli kalemler sık sık yazarlar ki:

«Biz İstiklâl Harbinden sonra üzümlü, tüdü, pamuğu ihraç etmek için Türk tüccar bulamadık. Mal elimizde kalmak tehlikesindeydi. Neden sonra Türkler ticaret işlerine el atıp boğalan yerli doldurdular.»

Millî Kurtuluş Savaşı sonrası en büyük yanlışlıklarından biri işte budur. Memleketimizin insanları sanmışlardır ki, dış ticarete Yani veya Kosti aracılıktan çekildir de Ahmet veya Mehmet işleri ele alırsa millî çıkarlarımız gözetilecektir. Tepeden turnağa yanlış bir teşhis içinne düşmüşlerdir. Bu yanlış teşhis, insanları çevreleri ve iktisadî koşulları dışında birey olarak ele almak gibi yanlış bir düşünceden doğmaktadır.

Aynı yanlış sistem içinde bugün seçim sonuçlarını değerlendiren, seçimlerde büyük umutlara kapılan, yeniliğe uğrayınca karamsarlığa kapılan kişileriniz vardır. Bu tür yanlış düşüncelerden sakınmak gerekir. Dış ticaretî eline alan Ahmet veya Mehmet de yaptığı işin koşulları tarafından şartlandırılıyor. Ve ihracat veya ithalat yapan Süleyman beyin, ya da Aptullah efendinin, Yani ve Kosti gibi memleketin millî çıkarlarına aykırı davrandığı görülmüştür.

Nitekim Millî Kurtuluş Savaşı'ndan bu yana kırk beş yıl geçmiştir. Türkiyede Bankacılık, sigortacılıktan tutunuz da iç ve dış ticarete kadar çeşitli kesimlerde parlayan Türk isimleri ortadadır. İş âleminde yıldız gibi ışıdayan nice Türk'ün bugün tam bir komprador takımı yaratıkları ortadadır. Millî bir banka olsun diye kurulan İş Bankasının haline bakınız. Ya bancı sermaye ile memleket aleyhine ortaklıkları, bankayı gayri millî bir kurum haline düşürmüş, Atatürk'ün güzelim emelleri boşa çıkmıştır.

Dış ticarete İsviçre Bankalarına istif edilen paracakların hangi düzenlerle kaçırıldığı üstüne anlatılanlar saymakla bitmez. Bir yabancı şirkete Anadolu pazarı üstüne ortaklık yapan kişi ister istemez refah ve zenginliğini kökü

likbaş ve benzerleri partiden uzaklaşsın, CHP'nin çökmeceği ya da zayıflayacağı inancında mıdır? Bu soruların cevabı açıktır. Tek temennimiz, Kırca ve arkadaşlarının, tamamen benimsemişimiz 11 maddelik programlarına davranışlarını uydurabilmesidir.

Vietnam'daki Türk gazetecilerini uyarma

Amerikan Haberler Merkezi (USIA), ikinci kez bir Türk gazeteciler grubunu Vietnam'da ağırlamaktadır. Vietnam'da harp kurbanı sakat çocukların Batıdaki iyi hastahanelere nakli için karşılık fonlardan para bulamadığı Amerikan basınında açıklanan ABD Hükümeti, gazeteci ağırlamak için karşılık fonlardan kolayca para sağlamaktadır. Eu son fondan 55 bin dolar, gazetecilerin Vietnam ziyareti için ayrılmıştır. Bu paradan yararlanarak Vietnam'a giden gazeteci arkadaşlarımız, Amerikan Senatosu Dış Münasebetler Komitesinde geçenlerde cereyan eden bir olayı bilmek zorundadır. Komite toplantısında, USIA Başkanı Leonard H. Marks'a Vietnam olaylarını serbestçe yazan bir Kanadalı gazetecinin Washington tarafında protesto edilip edilmediği sorulmuş, Leonard H. Marks da «Çok mümkün» diyerek, protesto olayını doğrulamış, fakat Kanadalı gazeteci Bruce Phillips'in Vietnam'dan geri çekilmesi için Amerikan Hükümetinin baskı da bulunduğu söylentisini ya lanmıştır. Bu vesileyle USIA Başkanı, yabancı gazetecileri Vietnam'a davetin «çok kârlı bir iş olduğunu» hatırlatarak övünmüştür. Leonard H. Marks, şöyle demiştir: «Bir

şeyden tamamen eminim: Yabancı gazetecilerin Vietnam gezilerini sübvansiyone etmek çok iyi bir şeydir, çok kârlı bir teşebbüstür... Bütün bu gazetecilerin dürüstlüğüne güvenim var. Uçakla serbest gezme müsaadesi alan bir gazetecinin hikâyeler uydurmayacağından eminim». USIA Başkanı'nun bu sözleri, Komite Başkanı Fulbright tarafından alaylı bir tonla, «Ben de eminim. Bu gazeteciler, böyle bir şey yapmayacaklardır» diye keşilmiştir. Bunun üzerine toplantıyı izleyen gazeteciler, artık kendilerini tutamışlar ve basın locasından kahkahalar yükselmiştir.

USIA, Vietnam'a paralarını ödeyerek çağırıldığı ve dikkatle seçtiği yabancı gazetecilerden emindir. Yalnız ne var ki, bu toplantıda ortaya çıkan bir gerçek, Vietnam'da yüzlerce görevli bulunduran USIA Başkanı'nun, bu ülkede olup bitenlerden habersiz bu lunduğudur! Meselâ toplantıda Senatör Gore, Vietnam'da her hafta 5 bin sivil insanın öldürüldüğünün ileri sürüldüğünü söylemiş ve Leonard H. Marks'tan bilgi istemiştir. Marks, «Bu konuda hiç bilgim yok. Bilmiyorum. Benim servislerim ile ilgili değil» cevabını vermiştir. Senatör Aiken ise, geçen yıl Vietnam'da gördüklerini hatırlatmıştır: «Hastahanelerde gördüğüm askerlerden yalnız dört kişiden biri kurşunla vurulmuştu. Geri kalan üçü kaza ve hastalık kurbanlarıydı. O halde savaş kayıpları hakkında verilen resmi rakamları dörtle çarpınak gereklidir». Leonard H. Marks, bu soruyu da «Bilmem» diye cevaplandırmıştır.

Şimdi Vietnam'daki Türk gazeteciler, USIA Başkanı'nun

habersiz olduğu bu Vietnam gerçeklerini dönüşlerinde yazarlarsa, «yalan haber veriyorlar» diye Başkanın güvenini yitirmeyecekler midir? Ama Başkan, «Onlar böyle şeyler yapmazlar» demektedir. Fulbright alaylı bu sözleri tasdik etmektedir. Gazeteciler, kahkahadan kırılmak tadır.

Vietnam seçimlerini izleyen gazetecilerimiz maalesef USIS Başkanının güvenine layık çıktılar. Seçim komedisini, demokratik bir seçim gibi yansıttılar. Halbuki Amerikan gazetelerinin bir kısmı, dahi komediye açıkça yazmak tadırlar: Vietnam seçimlerinde yüksek iştirakin başlıca nedeni, sandık başlarına gitmeyen seçmenlerin gıda kartlarının geri alınacağı tehdididir. Ayrıca, askerî makamlar, halkı zorla sandık başına göndermişlerdir. Halk normal şartlarda neden sandık başına gidecekti? Zira, adaylar, hükümetin tasvibiyle seçilmiş, yani tayin edilmiş kişilerdir. Seçilen Kurucu Meclisin, diktatörlerin hazırladığı bir Anayasa projesini tasdikten başka yetkisi yoktur. Kukla bir meclis seçmek için sandık başına gitmek niye? Gerçi harp halinde bir ülkede, silah zoruyla seçmenleri sandık başına götürmek her zaman mümkün. Ama bunun adına seçim denmeyeceği aşikârdır. Nitekim diktatör Diem, yüzde 100'e yakın bir oranla seçim kazanmıştı. Millî Kurtuluş Cephesi saflarında, bu dönemde hızla güçlenmekteydi! USIS'in davetlisi gazetecilerimiz, bu apaçık gerçeği yazmadılar, Johnson'un ve Ky'nin oyununa âlet olmayı tercih ettiler.

Utanzmaz Ky, bakan seçim sonuçları için ne diyor: «Seçim sonuçları, özgürlüğün büyük zafedir. Bütün özgür dünyanın zafedir. Vietnam halkı seçim sonuçlarıyla gurur duyabilir.»

kiya ve gangster usulleriyle adam öldürmelere kadar ulaşacağı ni düşünmek pek zor değildir. Bugün yazar ve gazeteci sayın İlhami Soysal'a yapılan saldırı ile pek korkunç bir safhaya girdiği gün ışığına çıkan fikir özgürlüğü düşmanlığını, hukuk düzeni için de hapsedmeğe zorlamanın zamanı çoktan gelmiştir.

Toplumu düşünen insanlardan değil, başkalarının yaralarını düşünmeden benimseyen robotlardan kurulu bir kalabalık haline getirme çabası içinde bulunan çevrelerin Türk toplumuna bir suikast teşkil eden sistemli sosyal cinayetlerine karşı, bütün olumlu kuvvetlerin —özellikle hukukçuların— tam güçleriyle harekete geçmeleri zorunluğuna inanmaktayız. Fikre karşı saldırı yoluna sapan ve saptırın kişileri ve teşekkülleri, en ciddi şekilde takibetmiyen veya onların cezalandırılmasına herhangi bir yolla engel olan görevlilerin ve çevrelerin sorumluluklarını devamlı olarak ilân etmek, hukukçulara düşen ilk görevdir. Yargıtay birinci Başkanı sayın Oktay'ın adli yılı açarken yükselen uyarıcı sesi, toplum ve hukuk ağı zemininin temeline vurulan darbeler karşısında hukukçuların se yirci kalmamaları gerektirir, en veviz surette gösteren tarihi de gerde bir örnek olmuştur. Fikrin ve hukukun değil, kaba kuvvetin hâkim olduğu bir toplumun, karanlıklara gömüleceği ve hattâ bağımsızlığının bile tehlikeye düşeceğini gerçeğini bir kerre daha hatırlatırız.»

Demirel'den inciler

İktidarın başı, Ege'de de mutadı üzere hayli ilgi çekici laflar söyledi. Bunları tesbit ile yetiniyoruz:

«Ben Türk sanayicisi ve tüccarını, devletin bir parçası kabul ederim».

«Memleketin istikbalinden şüphe etmeyin, buna hiçbir sebep yok. İşlerinizi geliştirin».

«Siz, üniversite olarak size düşen vazifeleri yapın. Hükümet de kendi vazifesini yapacaktır. Gerekli yardım verilecektir».

«Bugünkü küçük esnafımız, küçük sanatkârimiz, yarının büyük sanayicisi, atölye sahibi ve fabrikatörüdür».

Halk Bankasında 500 lira'lık hesap açtırması üzerine: «Zannetmeyin ki başka bankada param var. İlk defa buraya para yatırıyorum».

«Atom çok yeni imkânlar açacaktır. Biz Türkiye olarak buna bigâne kalmıyacağız».

«Yabancı sermaye Türkiye'yi sömürür mü? Sömürtme yiniz beyler...»

«Bizim için sadece vatandaş vardır. Bizim kalkınma felsefemizde, Türkiye'nin devlet tarafından kalkındırılacağına inanmıyoruz. Ama, fertlerin yapamadığı meselelerde de, devlete büyük görevler düşmektedir. Devlet bunu da yaparken çok dikkatli davranmak mecburiyetindedir. Ferdin bu konuda kuşku lanmasına hiç bir sebep yoktur».

«Benim memleketimde bir takım tesislerin sahibi vatandaşım olursa, bunda korkulacak ne vardır?»

«Bu topraklar sizin de, bizim de malmızdır. Gayret istiyoruz, beyfendiler...»

«Dış ticaretin devletleştirilmesini isteyenler var. Bu tezin kazanmaması için tüccara düşen görevler vardır».

«Bugünkü maliyetimiz, bugünkü kalitemizle Ortak Pazarı çıkamayız».

«Yurtta bikkınlık havası silinmiştir».

«Dâvâ, millî petrol kullanma veya kullanmama meselesi değildir».

«Memleketimizde çeşitli hâdiseler olmaktadır. Bunları karanlık görmek için hiç bir sebep yoktur».

«Memleketimizde çeşitli cereyanlar vardır. Bütün bu cereyanlar tek hedef olarak bizi görmektedirler».

«Memleketin neresinde yaşarsa yaşasın, şerefli Türk bayrağı

altında bulunanlara eşit imkânlar, eşit fırsatlar tanınması prensiplerimizden biridir.»

«Türk vatandaşları önce beldesini, sonra komşusunu, sonra da kendini düşünür.»

Coşkun Kırc'a'ya cevap

Kırca arkadaşımız, Doğan Avcıoğlu'nun 22 Temmuz 1966 tarihinde YON'da yazdığı başyazıyı 12 Eylül 1966 tarihli Ulus gazetesinde cevaplandırdı. Tartışmanın esası, «kapitalizmin siyasî rejimi demokrasî, sosyalizmin siyasî rejimi ise diktatörlüktür» diye özetlenebilecek olan Kırca'nın iddiası idi. Avcıoğlu, bunun, kapitalist sistemi ekonomik plân da savunamayan ideologların bir uydurması olduğunu yazmıştı; Kırca arkadaşımızın bu konuda R. Aron ve Duverger gibi yakından tanıdığı yazarların kitaplarında aydınlatıcı bilgi bulacağını belirtmişti. Herhalde Kırca, bu eserleri okuduktan sonra, bizim görüşümüzü benimsemiş olacak ki, cevabında, tartışmanın esasını teşkil eden bu noktaya dokunmamaktadır.

Kırca, sadece yazıda geçen iki kelimeyi cevaplandırmıştır. Bu iki kelime «Keynes'vârî devlet müdahaleciliği» dir. Kırca CHP'nin ve kendisinin devletçilik anlayışının Keynes'vârî devlet müdahaleciliğini kat kat aştığını ileri sürmektedir. Kırca'nın bu açıklamasından sadece sevinç duyduğumuzu belirtmek isteriz. Gerçekten Kırca'nın 11 madde halinde sıraladığı devletçilik anlayışı, Keynes'vârî bir devlet müdahaleciliğinin çok ötesindedir. İşte bir kaç örnek: «Ereğli Demir - Çelik zamanı gelince devletleştirilecektir. Yabancı petrol kuyuları ve tasfiyehaneleri, kademeli tedbirlerle keza devletleştirilecektir. Devlet, (ekonominin hâkim tepeleri) nin dışında kalan bütün

Coşkun Kırc'a

üretim, yatırım ve hizmet alanlarına girebilecektir. Devlet bankacılık ve sigortacılık alanlarında, tüm devletleştirilmeye varmasa bile, yeni geniş görevler alabilecektir. Kamu yararı gerektirdiği zaman devlet, dağıtım ve ticaret hizmetlerini de yüklenebilecektir. Özel teşebbüs, toplumsal önceliklere ve sosyal amaçlara uygun hareket etmesini sağlamak üzere, dolaylı ve —gerekirse— dolaysız tedbirlerle devamlı devlet kontrolü altında tutulacaktır.»

Bu tedbirler ile tamamen mutabıkız. Sosyalist mücadele de bunları gerçekleştirme yolunda yapılmaktadır. Temennimiz, Kırca'nın ve arkadaşlarımızın bu 11 maddelik programa uygun biçimde çaba göstermeleridir. Bu takdirde YON'den tenkit değil sadece alkış duyacaklardır. Nitekim, Kırca'nın ikilî anlaşmalarla ilgili kanun teklifini alkışlayan tek yayın organı YON olmuştur. Buraya kadar çok güzel... Fakat neden Kırca ve arkadaşları, bu 11 maddelik programı yüksek sesle haykırarak Ecevit ekibine son CHP toplantılarında karşı çıkmışlardır? Ecevit ekibine karşı çıkan Kırca ve arkadaşları, Ecevit programını, ortanın solu sözünden umacı gibi korkanların desteği ile gerçekleştirmek ümidindedirler? Asıl yeri AP olan Çe-

Demirel, Napolyon ve Jefferson

4 Eylül 1966 tarihli *The Washington Post*'ta, gazetenin Demirel ile de konuşan muhabiri Alfred Friendly'nin ilgi çekici bir yazısı çıktı. Yazıda Demirel, Napolyon ve Jefferson'a benzetilmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki, Amerika'lular hâlen Demirel'den çok memnundurlar. Demirel, *Washington Post*'a Türkiye'deki sosyalist hareket hakkındaki görüşünü de açıklamıştır: «Zararlı bir şey, ama geçecek!» Yazıyı, aynen yayınıyoruz:

Ankara, 3 Eylül — Napolyona benzeyen ve Jefferson'u hatırlatan bu eski Eisenhower bursiyesi, Türkiye'yi nihayet ilerleme yoluna koymuş gözükmektedir.

Psikolojik olduğu kadar elle tutulur nedenler yüzünden, Türkiye, birkaç ay önceki ekonomik durgunluk eşliğini aşmış ve daha müreffeh günlere erişmiştir. Millî gelir, özel ve yabancı sermaye yatırımları, kamu yatırımları, tarım ve sanayi üretimi gibi grafikteki bütün çizgiler yukarıya doğru yükselmektedir.

Demirel, konuşmamız sırasında, «İstikrarlı bir hükümet olmadıkça, ekonomik ilerleme imkânsızdır» dedi.

Öyle görünür ki, Demirel, Türkiye'ye bir istikrarlı hükümet kazandırmıştır. Hükümet, iş çevrelerinde öyle bir güven yaratmıştır ki, onlar şimid kazanclarını ve şiltenin altına gizledikleri paralarını sanayi yatırımlarına akıtma-ya başlamışlardır. İş çevreleri, eğitimlerini Avrupa ve Amerika tecrübesiyle zenginleştirmiş genç adamlar tarafından temsil edilmektedir. Bunlar, üretim faaliyetlerinde çaba göstermeyi hakir gören eski Osmanlı davranışını terketmiş kişilerdir.

Üç ay önce memlekette durgunluk vardı. Demirel, partisinin birliğini korumak için zorunlu sayılabilecek iki meselede bir parlamento mücadelesine girişmişti. Fakat mücadele, öteki cephelerde ilerlemeyi engelliyordu.

Gerçek sorun, 1960 ta bir darbe ile Ordunun devirdiği Adnan Menderes'in DP'sinin halefi olan AP'nin, iktidarın nihai kaynağı olan askerler tarafından kabul edilip edilmediği idi.

Hazirandaki Senato seçimlerini, AP, kendisini iktidara getiren Ekim seçimlerinden daha büyük bir farkla kazandı. Demirel, bunun üzerine, parlamento çatışmasını bir uzlaşmaya sonuçlandırmayı başardı.

Bu sebeple ve onu tanıdıca, askerler, Demirel'in güvenilebilecek bir kişi olduğu sonucuna vardılar. Demirel - evvelce fena halde korktukları gibi -, Atatürk reformlarını yok edecek ve Menderes'i asıp yakın arkadaşlarını hapsedenlerden intikam almaya kalkışacak bir insan değildir.

Bu gerçek, anlaşılınca benzemektedir. Böyle psikolojik gerçeklere çok hassas olan Türkiye, yeni durumu, ekonomik faaliyeti büyük ölçüde hızlandırarak cevaplandırmıştır.

Kalkınma hızı, geçmiş yıllarda yüzde 6 civarında olduğu halde yüzde 8,5 gibi çok yüksek bir orana çıkmıştır. Sınai Kalkınma Bankasına yapılan kredi talepleri, geçen yıla nazaran bir kattan fazla artmıştır. Yabancı yatırımlarda artış, yüzde 50'dir. Hepsinden önemli bir rakam olan toplam yatırım miktarı, geçen yıldakinden yüzde 11-12 fazla olacaktır. Türkiye'nin başta gelen yüz teşebbüsü, genişleme plânlarını kesinlikle karara bağlamışlardır. Bir kısmı, genişleme plânlarını uygulamaya başlamışlardır.

Demirel, son derece iyimserdir. Soru soranları, yeni çimento fabrikaları, gübre üretimi, plânlanan bakır tasfiyhaneleri, tarım üretimi artışları, enerji ve yol şebekeleri, gelecek yıl bütçesindeki çelik yatırımları gibi konularda istatistik yağmuruna tutmaktadır.

TÜRKİYE NEDEN KALKINAMADI?

Türkiye şimdi hızla ilerleme yoluna girdiğine göre, bu yolda neden geç kaldığı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Gecikmenin belli başlı nedenleri olarak şunlar gösterilmektedir:

— Memleketime yaptığı büyük hizmetlerine rağmen, Atatürk, ülkenin iş adamlarını ve müteşebbislerini teşkil eden Rum ve Ermenileri koymakla büyük bir hata (metinde büyük hata «folly» kelimesiyle ifade edilmektedir)

Türkiye'nin Napolyonu!...

yapmıştır. Zira onların yerini alacak kimse yoktu. 500 yıllık Osmanlı döneminde, «en iyi ailelerin çocukları için yapılacak en doğru iş» hükümet hizmetine, ya da orduya girmektir. İş hayatı, hükmedenler için küçültücü bir faaliyetti. Ancak azınlıklara uygun düşen bir faaliyetti.

— 1960 ordu darbesinden sonra iktidara gelen ve bir yıl öncesine kadar iktidarda kalan İnönü Hükümetinin ekonomi politikası, «devletçilik» e yönelmişti. Devlet, sahip bulunduğu büyük ticari ve sınıai teşebbüsleri, hür teşebbüs aleyhine işletmekteydi. Sermaye yatırımı rizikoluydu.

SOSYALİZM GEÇECEK!

— İdarî teşkilât, her hükümet döneminde, son derece beceriksiz, karışık ve olumsuz olmuştur.

Demirel'in, devletçiliğe bağlı kalan alt kademelerdeki memurlarla hâlâ başı derttedir. Bu memurlar, onun özel teşebbüsü geliştirme plânlarını dehşetle karşılamaktadırlar. Aşırı Amerikan aleyhtarı olan Sol Kanat da gelişmektedir. Sol Kanat, başka ülkelerde 30 yıl önce emode olan doktrinler bir ekonomik sosyalizmi savunmaktadır. Demirel, «Bu zararlı bir şey, fakat geçecek» demektedir.

Fakat Demirel, bu engeller içinde, engellere aldırmaksızın, yürümektedir. Demirel, özel teşebbüsün çoğunlukta olacağı bir takım yatırım projelerini sahneye koymak üzeredir. Bazı projelerin finansmanında Almanyadaki Türk işçilerin kazançları da kullanılacak ve bunlar tesislere ortak edileceklerdir. Fakat projelerin teferrüatı henüz açıklanmış değildir.

Demirel, ay biçimi bir çehreye oturmuş iki büyük elâ göze sahip yusuvarlak bir kişidir. ABD'de iki defa bulunmuştur. Bu gezilerinden birinde, Eisenhower bursiyesi olarak Amerikada su projelerini incelemiştir. Ekonomik meseleler kadar, demokratik felsefe konusunda da fikirlerini belâgatla ortaya koymaktadır.

Türkiye gibi az gelişmiş bir ülke için demokrasinin kaldıramayacağı bir lüks olduğu ileri sürülünce, tüyleri diken diken olmaktadır. Halkın haklarının tek sağlam garantisinin seçimle gelmiş bir hükümet olduğunda ısrar etmektedir.

Demirel, şöyle demektedir: «Hiç bir zaman düşünülmemelidir ki, bu bir kişi tarafından garanti edilmiştir. Garanti, yapacağımız hizmettedir. Halk, sizin hakemimizdir. Neye muhtaç olduklarını bulmak ve istediklerini yapmak durumundamız.

Bugün milletvekilleri, ne istediğini anlamak için benim gözlerime bakıyorlar. Halkın ne istediğini görmek için köylere gidiyorlar.

Halkın seçme kabiliyetine inanmaktayım. İstediklerini yapamazsam, üç yıl sonraki seçimlerde beni devirebilirler. Devirirlerse, daha iyi bir adam bulmak için, onlarla omuz omuza duracağım».

Memleketin Manzarası

Sayın Yargıtay Başkanının tamamen Atatürk geleneğine uygun konuşmasına karşı AP müteahhitleri basınının gösterdiği anormal tepki, Türkiye'nin nereden nereye geldiğini ve nerelere doğru sürüklenmek istendiğini gösteren uyarıcı bir belge oldu. Cumhuriyetin temellerine hücum eden bu davranış, YÖN sayfalarında tesbiti lüzumlu buldu:

İnsan zirveye çıkınca zirvalarmış! İşte bu da böyle.. Temyiz Reisinin derhal istifa edip, Kızılay'daki nümayişlere katılmaması veya TMTF gibi derneklere girmesini tavsiye ederiz. Akşam gazetesinde bir köşe de kapabilir.

Onun yeri temyiz değildir. Bunu temyiz etmesi gerekir.

O. Y. Serdengeçti

— Yeni İstanbul

İmran Öktem için tahkikat açıldı.

Yeni İstanbul, 8 sütun manşet.

★
Velev ki nurculuk, velev ki kadirlik, velev ki rufailik olsun, hatta velev ki memleket te ciddi bir irtica tehdidi gelişmekte bulunsun: Ona karşı vatandaşları ikaz etmek, Temyiz Reisinin vazifeleri cümlesinden midir?

Fatin Fuat — Adalet

★
Sayın Başkan, Atatürk'ün Bursa nutkunu, bir Adalet yılının açılışında niçin okumaya lüzüm görmüştür? (Atatürk'ün o nutku), bütün devlet hizmetlilerinin Cumhuriyet yolunda oldukları bir devrede kullanılmak üzere değil, ancak polisten Cumhurbaşkanı kadar bir ihanet çemberinin yurdu sardığı bir devrede faydalanmak üzere söylenmiştir...

Komünizm ki, Cumhuriyetimizin baş düşmanı olarak aynı Atatürk tarafından damgalandı ve her görüldüğü yerde ezilmesi söylendi, eee. Sayın Başkan tehlikenin bu tarafını farketmediğini göstermekle acaba yarı yarıya olsun Atatürk'ün Bursa nutkuna bizzat hedef teşkil etmiş olmuyor mu?

Bedii Faik — Dünya

★
Öktem, Türk Anayasasını ihlâl etmiştir. Bu konuşma Türk Adliyesinin büyük bir skandalıdır...

Memleketimiz Slav komünizmi ile çevrilidir. Memleketi komünizm felâketinden korumak için, merhum Saidi Nursi gibi ben de, kuvvetli bir İslâmî iman ve ahlâkın mucizeler yaratacağına inanırım.

Ali Fuat Başgil

— Sabah

★
Sayın Başkan, 1960 devriminin getirdiği 1961 Anayasasının ihlâlüne hiç bir Türk gencinin müsaade etmeyeceğini belirtmektedir. Mahkemele rin müsaade etmeyeceğini anlıyoruz, ama, gençlerinki nasıl olacak, anlıyamadım!

Orhan Seyfi Orhon

— Son Havadis

★
Yurdumuzda adli bağımsızlığın, icra organları tarafından suikaste uğratıldığı bugüne kadar çok duyulmuş ve halk efkârını üzmüştü. Şimdi ise onu yaralama teşebbüsünün bizzat en yüksek yargı makamından gelmiş olması, korkunc ümitsizlik yaratmıştır.

Başyazı — Tercüman

★
Dünya bilir ki solcular, kendi işlerine yarayan sözlerle ve yazılara kendi fitne ve fesat vasıtalarında yer vermezler.

Demek ki Yargıtay Başkanının konuşması solcuları des tekleyci ve onlara yardımcı mahiyettedir (.....)

Yargıtay Başkanı bizden yana mı, domuzdan yana mı?

Kadircan Kafalı — Tercüman

★
Nurculuk, yurdu saran komünizm tehlikesinin bir tepkisidir.

Kadircan Kafalı — Tercüman

★
Saidi Nursi'nin karşı uçtaki paraleli Nâzım Hikmet Verzanski'dir, komünizm propa gandası yapan eserlerinden niçin bahsedilmemiştir?

Türkiyedeki huzursuzluk sancılarının bu şekilde anlaşılması sakatlıklarından ileri geldiği kimsenin meçhulü değildir.

Başyazı — Adalet

★
Dehşet içindeyiz.. Bu makamdan bir ihtilâl mahkeme si savcısı ağzıyla konuşulamaz.

Mâsum nurculuk keleşleri ni, bütün Türk vatanını gagasına takıp uçuracak kadar büyük bir hiyanet kartalı gibi göstererek, bu vesileyle müslümanlığa çatismak.. muazzam bir ayıptır.

İlerici (!) gazetelere başyazar olmak dururken, Yargıtay Başkanlığında işiniz ne?

Necip Fazıl

— Yeni İstanbul

★
Osmanlı İmparatorluğunun adam kıtlığı çektiği en zayıf

İmran Öktem üzerine oklar yağıyor

günlerinde dahi, adaleti bu kadar mesuliyetsiz bir hukuk adamı işgal ve temsil etmemiştir...

Siz İmran Öktem Efendi, bu memlekette hâkimlerin baskı altına alınmayacağını, Türkiye'nin Anayasa ve kanunlarla idare edildiğini, Türk ırkının en büyük düşmanı Komünizm ve bu kızıl yılanın başını ezerek gücün de sadece İslâmiyet olduğunu öğreninceye kadar, bu görevinizden istifa ediniz.

Bir İstanbul Efendisi

— Yeni İstanbul

★
Memlekette bir sağ tehlike yoktur. Sağcıların devlet ve cemiyet düzenimizi bozmaları ve bozacakları hakkındaki iddiaya kargalar bile güler.

DEDİKODU

— Yeni İstanbul

★
Politika yılanı Adliyeye gir-di.

Yeni İstanbul, 8 sütun manşet.

★

Bu konuşma başta Devlet Reisi'ni olmak üzere, hükümet erkânı ve seçkin bir dinleyici önünde pervasızca işlenmiş büyük bir gafıdır. Gaflet eserdir. Bence politika yılanının girmemesi lâzım gelen üç mukaddes yuva vardır. Bunlar, mektep, kışla ve mahkemelerdir. Bizde mektep ve kışlaya yılan çoktan girmiştir. Bir mahkeme kalmıştır. Ona da geçen konuşma ile Temyiz Birinci Reisi, bu yılını sokmuş bulunmaktadır.. Nurculuk, zamanımızın lev-

siyat deryası içinde bunalan insanlara can kurtaran simidi hizmetini görmüştür..

Komünizme karşı tek silah, İslamiyet ve nurculuktur.

Komünizm, Türkiye'ye İmran Öktem'in iddiasına göre cübbe ve sarıklı girermiş. Senelerden beri yüzlerce komünistlik suçundan insanlar tevkif ve hapsedildi. Bunların arasında kaç cübbeli ve sarıklı çıktığı gösterilebilir?

Ali Fuat Başgil
— Yeni İstanbul

Yargıtay Başkanının sözleri hiç bir türlü tasvip edilemez. Zira bu sözlerle, Adliyenin istiklâlî zedeleneceği ve üzerine gölge düşürülmüştür.

Ord. Prof. Dr. Mustafa Reşit Belgesay
— Yeni İstanbul

Bay Öktem, şunu gayet iyi bilmektedir ki, kendisinin de mensup bulunduğu mutlu azınlığın kafasını orakla kesip, çekiçle keseceğini iddia eden bir komünist grup Türkiye'de senelerdir mevcuttur...

Son söz olarak, şunu ifade etmek isteriz ki, Türkiye'de sorumlu mevkide olan bir kısım kişilerin acizini ve cehaletini gördükçe yürekten hay kırıyoruz: Tanrı Türkü korusun.

İkinci Kuvayı Milliyet Derneği Bildirisi
— Yeni İstanbul

Hepimiz Atatürk devrimlerinin fedaisiyiz. Ama Atatürk devrimlerini bahane ederek, Türk milletinin bir kısmına kim tasallut etmek cesaretini gösterirse, başlarının parça parça olacağından kimse şüphelenmesin!

Yargıtay Başkanı «Rahat uyu Atatürk» diyor. Yüce ve ulu Atatürk'ümüz ebedi istirahatgâhında, böyle Yargıtay başkanları çıktıktan, nasıl rahat uyusun?

Tekin Erer
— Son Havadis

Gönül isterdi ki, adli mevkilerin en yükseğine çıkmış olan bu zat, sözlerinde iki aşırı kutup arasında bir denge kursun...

Sayın Yargıtay Başkanının elindeki Adalet terazisinin bir kefesini, ne yazık ki yere değmiş, bir kefesini de havada kalmıştır.

Mümtaz Faik Fenik
— Son Havadis

Doğrusu, bir adalet yılı, en yüksek hâkimin, tehlikeler konusunda yaptığı adaletsizlikle açılmamalıydı.

Bediî Faik — Dünya

Birinci Reisi, Başbakan pek az alkışlamış, İçişleri Bakanı ise hiç alkışlamamış.. Onu alkışlamayan eller var olsun!

Necip Fazıl
— Yeni İstanbul

Türkiye Cumhuriyeti adalet cihazının tepesinde yer almış bulunan bu zatın... gençliği anarşiye teşvik etmesi, polis, jandarma, adliye ordu velhasıl kanun devleti olan Türk devletinin inzibati ve adli kuvvetlerini hiçe sayarak gençliği harekete, hem de fiili harekete geçirmeye çalışması, bunu alenen ve bir ilim ocağında bar bar bağırarak ilân, telkin ve tavsiye etmesi Anayasaya ve Türk Ceza Kanununa korkunç bir muhalefettir ve en ağır suçtur.

AP İstanbul Milletvekili A. Şeref Laçın'ın sözlü sorusundan.

Atatürk'ün her sözü zemin ve zamana uygun olduğu nisbette değerlendirilmelidir. Atatürk'ün halife ve halifelik lehine bir çok beyanattır.

Ergün Göze — Sabah

Yargıtay Başkanı... bütün imanlı kimseleri, memleketi ilk çağa götüren insanlar o-

arak göstermekle ve bunlardan mahkemeye düşecek olanların cezalandırılmalarını istemekle, bizzat kendisi, ilk çağ öncesi «Kollektif ceza»nın hortlatıcısı hüviyetinde görünmüştür.

Üç yıldız — Sabah

Riyasetinde bulunduğu adli makamlar tarafından bir tek mahkûm olmuş nurcu olmadığı halde, Nurculuk paravanası altında bütün müslümanlara ve anti soculara hücum eden bu isnatların hiç bir ilmi değeri olmadığı gibi, siyasi bir istihza konusu olduğu bir vakaıdır.

Hukuk Fakültesi Talebe Derneği Başkanı Faruk Üçel

Nurculuk - gericilik ve sağ cereyanlar sloganı ile milletin ruh ve madde kökünü keirmeye uğraşan malûm zihniyetlere hatırlatmak isteriz ki, ne kadar memleketimizdeki sol ve komünist faaliyetlerini örtmeye çalışsanız çalışsanız, tarihin bize yüklediği mesuliyeti müdrik bir millet ve gençlik olarak, kesin ve kuvvetli vazifemizi elbette yerine getireceğiz.

Türkiye Yüksek İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Başkanı Mahmut Özakkaş

Halk Partililer de, aşırı solcular da iktidarı ele geçirmeye uğraşmaktadır. Fakat bunun için ne dört sene beklemeye tahammülleri vardır, ne de sicimlerle buna ulaşmaya ümitleri..

Her iki taraf, iktidarın fasilasız hücumlarla muvazenesini kaybederek bir darbe ile yuvarlanmasını beklemektedirler..

Daha önceden bunun planı hazırlanmıştır. Hücum noktaları nureculuktur. Saidi Nursi, birleşik atış hedefi! Yürü yüş Saidi Nursi'ye diye başlayacak, iktidar böylece alaşağı edilecektir.

Orhan Seyfi Orhon
— Son Havadis

Bu yıkıcı lafları (Bursa nutku) değil Atatürk, Kral Faruk gibi rastgele kimseler bile söyleyemez..

Görülüyor ki, Atatürk'ü yıpratmak için komünistler ve zinde gadanalar tarafından uydurulmuş feci tehlikeli sözlerle karşı karşıyayız. Bunları ayıklayarak yeni nesillere pırıl pırıl bir Atatürk sunmak temiz milliyetçilerin görevi olmalıdır..

Suç olmıyan şeylere «tehlikeli» diyebilecek insana bilmem Yargıtay Başkanlığı cübbesi biraz ağır gelmez mi?

Ahmet Kabaklı
— Tercüman

Yargıtay Birinci Başkanı ağır suç işlemiştir. Ona hadisini bildirecek kuvvet yok mudur? Şimdiden millet vicdanında muhakemesi başlamıştır:

— anık ayağa kalk.
Kadircan Kafı
— Tercüman

CHP'deki azılı gericiler!

Ecevit ile Ruhi Soyer'in aynı görüşleri paylaştıklarını tam bir idare-i maslahatçılıkla savunan CHP'nin orta yol ideologları, Ekrem Özen ve Ruhi Soyer'in yazılarında sonra bilmem ne diyeceklerdir? Ekrem Özen, ortanın solu ile ve İnönü ile mücadele edeceğini açıklayan mektubunun doğruluğunu kabul etmiştir.

Unlu Ruhi Soyer ise, «Niğdenin Sesi» adlı gazetesine verdiği demeçte partinin yetkili organlarınınca benimsenen «ortanın solu»nu milliyetçiliğe aykırı, vatan ihane ti saymaktadır! Demeç şöyledir: «CHP Genel Başkanı İnönü tarafından 1965 milletvekili seçimlerinde ilân edilen ortanın solu sloganı Mecliste de izah ettiğim gibi yanlış bir fikirdir.

Asil Türk Milleti asla ortanın solunda olmayı kabul etmez ve

«Kara Buick durmaz gider, Klaksonunu çalmaz gider...» «İlhami Soysal olayı»

Nimet Arzık

...Ve yer yarıldı ve Kara Buick'i yuttu, içindeki üç uğursuzla beraber: İri kıyım çiçek bozuğu uğursuz, katı suratlı matem rengine bürünük uğursuz ve düpedüz üçüncü uğursuz.

Kara Buick'i arayanlar, yerde aradılar, gökte taradılar, bulamadılar. Yer altı zebanilerinin çömezlerinin çömezleri saklıyorlardı. Kara Buick'i, gölgede sırta sırta. Sırtın bakalm çömezlerin çömezleri!

Geçmiş olsun dostum İlhami Soysal... ve geçmiş tekrarlanmasın!

Bugüne kadar seninle her şeyimiz ayrılıklar gayrılıklar içindeydi. Bugün kenetlenir cesine birleştik. Dün senin sırandı, bugün benimki olabilir. Yarın da başkasının ki. Onun için artık eleleliyiz seninle.

Kara Buick tertipçilerinin elde ettikleri ilk sonuç bu!..

Vuran Allahsız vuruyordu. Vuran yumruksuz vuruyordu, profesyonelce.. Gâh elinin keskinliğiyle, gâh ayağı ile... İz kalmamış öyle vurulunca, bunu bütün «amatörler» bilirler. Bilmezler mi?

Ebstradan da kurbanının böğrünü tekmeliyordu. Tek meler görev dışıydı.

— Muhalefet yaparsın haaa!

— Büyükelimize küfredersin haaa!

— Kumandanlara da haa!

— Bir daha yazacak mısın haaa?

— Yalnız sen mi muhalifsin haaa?

— Bundan sonra yazacak mısın haaa?

— Bu bizi ihbar eder haa?

(Haaa? Ederse ne çıkar, haaa? Böyle işleri yapan,

zaten yakalanmıyacağına emin olarak yapar! Yakalan sa, mahkûm ettirecek delilleri bulmak mesele, haaa!)

«Bayılısam, hissetmem» diye düşünüyordu İlhami Soysal. Bayılamıyordu. Ve Kara Buick yol alıyordu bilmem hangi cehenneme doğru.

Camlar kapalıydı. İlhami Soysal bir tekme savurdu. Yan camlardan biri şangırdadı, otomobilin içine iğne iğne kırıkları saçıldı. Ayakları havayı dövüyordu. Başı yere sarktı şoförün yanında ki bankette. Burnu, yerde göllenen kanına batıyordu ve göynü bulanıyordu. Çekemiyordu bir türlü burnunu göllenen kanından. Gözüne bir kâbus kişi oturmuştu. Profesyonelce vurmaya devam ediyordu, elinin keskinliğiyle boynuna, ayasıyla

metmeyecek de. Bu fikrin başında İsmet Paşa ısrar ve inat etse:

Bunun içindir ki, bu durumdan sağduyulu vatandaşlar korkmuşlar. CHP ne oy vermekten çekinmişlerdir.

Halbuki, CHP'ni kuran Büyük Atatürk'ün, bu partinin illebet milliyetçi, vatansaver bir parti olduğunu söylemiş ve bu yolda ebediyete kadar yürütmesi için vasiyette bulunmuştur.

Ama ne yazık ki, bu büyük parti bir kaç kişinin bugün elinde oyuncak haline gelmiştir.

İnşallah önümüzdeki Kurultay da partiyi uçuruma götürmek isteyen bu insanlardan kurtaracağız ve bunda kararlıyız..»

burnuna. Acıtmak, ezmek ve fakat öldürmemek kastıyla vuruyordu... Gözdağı dayığı idi bu.. Öldürse ne lazım gelirdi, yakalanmıyacak oluktan sonra!

Yerde göllenen kan, başının bir yerinden dolanıp akıyordu. Matem rengi elbiseli, katı suratlı şoförü ters ten görüyordu. İnsanlığa ömründe bir tek defa rastlamamış bir yüzdü yüzü. Dikkatli, soğukkanlı, kayıtsız Kara Buick'i sürüyordu. Vay anam, amma yetişmiş «amatörler»imiz varmış!

İlhami Soysal, bir an kıvrılmış bileğini düzeltmek istedi de, elini arkaya mı attı ne? Tabancasına (yoktu) el atmak istediğini sandılar mı ne? Cellâtları bir saniye de, koltuk altlarından çöraplarına kadar ekstra-profesyonel bir ustalıkla ellerini «sabunlayarak» kaydırdılar.. Bir saniyede, topsuz tüfeksiz olduğunu gördüler.

Kuzum hangi mektepte bu cins kurslar var? Böyle el hüneri aşlayan kurslar? Sızlayan vücuduna darbeler devam ediyordu yağmaya ve sızların dışında kafası çalışıyordu durmadan:

— Buick... Kül tablalarının üstünde Buick... Biri öbürüne Osman dedi..

Hay tarihin Osmanları, kader size demek bu cins bir adaş verecekti.

Araba varsılmaya başlamıştı. Yol, taşıydı herhalde. Ensesinden tuttular:

— Biz milliyetçi gençleriz, dediler. (Hepsi otuzunu geçmişti). Sarkıttılar ve fırlattılar onu!

İşin James Bond kısmı bu! İlk kısmı banal idi. Dolmuş beklerken Kara Buick, Çankaya'da, İlhami'ye yaklaşmıştı. Sonra kafasında bir patlama olmuştu. Tabancayla vurmuşlardı kafasına. O patlama sanmıştı. Sonrası malûm... ŞİMCİLİK...

Demek artık, kanunsuz ceteler, eoloğunun bunca inanca, «meşru düzen» dediğini silkelemeye başladı. Sıkı tutun, meşru düzen!

Duyunca meşru düzenin boylesine silkelendiğini, kim bilir eoloğu nice üzülüştü.

Ben iktidara pardon diyorum. Şu YÖN'de, daha iktidar olmadan, neler yazmamıştım, neler neler!

1) Gericilere taviz verilecek!

2) Anayasa kuşa çevrilecek!

3) Basın pedersahi bir

NATO giderleri.

Fransa, NATO enfastruktür (altyapı) giderlerinin önemli bir kısmına katılmıyacağına açıklamıştır. Karar, öteki üyelerin NATO altyapı giderlerine katılma paylarının artmasına yol açacaktır. Fransa, Türkiye'den Norveç'e kadar uzanacak uçakların darla tesbitini öngören N.A. D.G.E. (NATO Air Defence Round Environment System) gibi kendin ilgilendiren bir iki projenin giderlerine katılmaya hazırdır.

Kararın, Fransa ile öteki NATO üyeleri arasında sıkı bir pazarlığa yol açması beklenmektedir. NATO, bu vesilele ileri sürmektedir.

zaptı rapta alınacak!

İktidara pardon diyorum. Çünkü bu «buruklukları» onun yapacağını sanmıştım. Elhak yapmadı. Kanunsuz cetelerin harekete geçeceğini nerden tahmin edebildik?

Güpegündüz, Başkentte, «Kidnapping».. İlhami «kid» de değil halbuki.. Hey meşru düzen, nice sun!..

Sonra failerin yakalanmaması!.. İnsan yakalanmıyacağını bildiğinde, bunca cür'ettâr olur!.. Demek ki bu failer, hükümeti bile takmıyorlar, meşru nizamın ta bi bekçisi hükümeti!..

Demek bu failer devleti bile takmıyorlar!.. Kendilerini devlet içinde devlet mi sanıyorlar ne? Gene bu faililere derim ki, kendinizi kanunsuz cetelere kullanılmayın, çocuk çocuk sahisiniz. Çeribaşları size istedikleri kadar emir, kumanda ve talimat versin! Çeribaşdır ancak! Karşısında hükümet vardır. Karşısında devlet vardır. Devletin karşısında silinir çeribaş, devlet silinmez ki!..

Basın sitesinde, A blokunda, mütevazî bir yatak odasında, hafiften solgun, başı sargılar içinde biri yatar. Hafiften gericisi, hafiften çeteciysi, hafiften sünet çocuğunu hatırlatır. Bu bizim İlhami Soysal'dır, Kara Buick'in kurbanı.

Sessiz arkadaşlar, içlerinde birlik duygusu, girer çıkarlar. Sararmış genç karısı, elinde bir fincanla yaklaşır, telefon durmadan çalar «geçmiş olsunlar» dökerek!

Arada bir odaya 9 yaşlarında başak saçlı, kara göz lü, haşin yüzlü küçük bir kız girer. Gâh gözleri dolarak, gâh tiz kahkahalar atarak, gâh duygularını gizlemek için «Babamda artık iş yok, dayak bile yedi» diye küçük kafasından doğan mizahla anasını teselliye çalışarak.

Babanda iş var Alev. Var ki etrafında bunca birlik örüldü bir den. Çok dağınık tük hepimiz, kendi sivrilikle rimizde. Kara Buick, o sivrilikleri yamyassı etti. Aynı hedefe giden bir yol gibiyiz hepimiz şimdi.

Bak Demirel amca da var. Ona kimse «baba» demediği için belki seni anlayamaz. Ama Başbakan'dır. Küçük bir vatandaşın üzülmesini istemez Alev! Kara Buick'i yakalatsın, de ona!

Yakalatmasa da kusura bakma: İşi çok!..

Sonra öyle Kara Buick'ler öylesine hızlı gider ki, Demirel amca bile peşinde koşamaz.

Yer yarılırsa... Kara Buick'i utmak için, Demirel amca da o yarığa yuvarlanırsa hepimiz n'aparız?

Senin için bir masal yazacağım Alev, ismini iyi dille. Gelecek haftalardan birinde yayınlayacağım: «Kara Buick nerede?». Bak ne kadar seveceksin bu masah!..

ile, Fransız toprakları üzerinde uçuşu ve Fransadan geçen petrol boru hattının serbestçe işlenmesini sağlamaya çalışacaktır. Ama Fransa, çetin bir cevaz olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim Fransadaki Amerikan üsleri konusunda iki ülke arasında yapılan müzakereler şimdilik başarısız kalmıştır. ABD. üslerin işler durumu kalmasını ve NATO Konseyi «buhran hali» ilân edince, Amerikan askerlerinin üslere dönmelerini istemektedir. Fransa ise, üslerin kullanılması meselesinin bir çatışma halinde ve ancak Fransa'nın müsaadesi ile olacaktır.

«BIG BUSINESS» İN DÜNYA İMPARATORLUGU

Johnson yönetimi nedir? Türkiyenin bir kısım ilerici çevrelerinde dahi, bu sorunun cevabı iyi anlaşılmiş değildir. Bu yüzden Amerikan Hükümeti ile dünya hegemonyasına çıkan dev tröstler, ayrı ayrı varlıklarını gibî sanılmaktadır. Aslında Amerikan Hükümeti demek gittikçe devleşen yüz kadar tröst demektir. Çok bilmişler, bu sözleri vülger bir Marksist propagandası sayacaklardır. Fakat hayır. Bu görüşü çağında okuyacağınız önemli araştırmada, Amerikan Senatosunun Antitröst ve Tekel Altkomitesinde görevli Yale Üniversitesi hocalarından Richard J. Barber, sağlam kanıtlarla savunmaktadır. Prof. Barber'e göre, Hükümet, dev tröstlerin tutsağıdır. CIA, dev tröstlerin denetlenmesi altında çalışmakta ve Kongre üyelerinden gizlenen en mahrem CIA faaliyeti, tröst temsilcilerine bütün teferruatı ile iletilmektedir. Amerikan gerçeğini çok daha yakından tanımaları için, okuyucularımıza, bu önemli araştırmayı mutlaka okumalarını salık veririz.

Y Ö N

MİLLETLERARASI DEV ŞİRKETLER DÖNEMİ...

Dev teşebbüsler, giderek daha da büyüyor. Amerikan tarihinde görülmemiş ölçüde bir birleşme (füzyon) dalgası sonunda, bu yıl binden fazla büyük şirket, kaynaşarak daha dev mülki teşebbüsler hâline geleceklerdir. Bu akımın sonunda, Amerikan endüstrisi köklü bir değişme geçirecek ve sanırım 1970'lerin tipik şirketi, endişe verici bir biçimde 1965 yıllarının General Motors firmasına benzeyecektir. General Motors'un 735 bin işçisi, 80'den fazla ülkeye yayılmış 1 milyon 300 bin hissedarı ve 24 ülkede tesisleri vardır. İmalâtı, otomobiller, buzdolapları, toprak kazma ve kaldırma araçları, lokomotifler, jet motorları, füze güdümlü sistemleri gibi çeşitli alanları kapsamaktadır. General Motors'un 1965'teki (vergiler çıktıktan sonra), 2,1 milyar dolarlık net kârı, 48 Amerikan eyaletinin yıllık gelirlerinden fazladır. Şirketin 21 milyar dolarlık satış tutarı, dokuz yabancı ülke dışında kalan bütün dünya ülkelerinin gayri safî milli gelirlerinden yüksektir. Bu dev şirket, bugün dahi bir istisna değildir. Bir çok başka şirket de satışını arttırmakta (geçen yıl 60 Amerikan firması en az 1 milyar dolar gelir göstermiştir), kârlarını yükseltmekte (1965'te 82 imalâtçının her biri 50 milyon doların üstünde net kâr sağlamıştır) ve uluslararası bağlantılarını genişletmektedirler (Amerikan firmaları dış ülkelerde her gün 10 milyon dolardan fazla yatırım yapmaktadırlar.) Kısaca, çeşitli iş alanlarına yönelmiş dev milletlerarası şirketler dönemi başlamıştır.

GÜNLÜK DİŞ YATIRIM : 10 MİLYON DOLAR!

Endüstride temel değişmeler olurken, geleneksel Hükümet - Sermaye ilişkilerinde de çarpıcı değişmeler vukubulmaktadır; yeni ekonomik güçler, Amerika'nın dev teşebbüslere duyduğu antipatıyı silip götürmektedir. Bir kaç hafta önceki Yüksek Mahkeme toplantısında Yargıç Hugo Black, durumu şöyle anlattı: «Yirminci Yüzyılın başından beri tekelciliğin, yani ekonomik gücün bir kaç kişinin elinde toplanmasının doğuracağı kötülükler karşı yaygın ve büyük bir tepki vardı.» Bu tutum, ne kadar saygıdeğer olursa olsun, bugün ekonomide olup bitenlerle ve Hükümetin tutumu ile tam çelişme içindedir. Hükümete hâkim felsefeye uygun olarak, Washington, dev teşebbüslere karşı süre gelen düşman rolünü bırakıp, onlarla yeni bir ortaklık kurmaya yönelmiştir. Tabii bu bir takım çalışmalara yol açacaktır, ama şurası kesindir ki, bundan sonra kimse, Hükümetin özel ekonomik gücü makul sınırlar içinde tutabileceğine inanmayacaktır.

Şu anda yaklaşık olarak 200 bin şirketin 200'ü ülkenin imalât alanındaki servetinin yüzde 60'ını ellerinde

tutmakta ve bütün belli başlı pazarlarda egemen durumda bulunmaktadır. Başta General Motors olmak üzere 10 firma, 1965 yılında, kendilerinden sonra gelen 490 büyük şirketin toplam kârına eşit kâr bildirmiştir. Bugün dahi büyüklükleri, modern teknolojinin gereklerinin üstüne çıkan bu sanayi devleri, iç büyüme ve füzyonlar yoluyla pek yakın bir gelecekte bugünkü durumlarını da aşacaklardır. Milletlerarası kudretleri de, ülke içindeki güçlerinden az olmayacaktır. Son yedi yıl boyunca Amerikan firmaları dış yatırımlarını bir kattan fazla arttırarak 50 milyar doları geçmişlerdir. Standard Oil, Burroughs, Colgate - Palmolive, Mobil, National Cash Register ve bir çok başka firmanın dış satışları, iç satışlarından çok kez fazladır. On yıl içinde 200 Amerikan firması ile 50 ilâ 100 kadar yabancı şirket, dünya imalât sanayinin büyük bölümünü ele geçirecekler, satış ve kârlarda aslan payını alacaklardır. Dev tröstler, Amerikan ekonomisi gibi, dünya sanayisini de avuçlarının içinde tutacaklardır.

Geçen yıl füzyon yoluyla bin şirket son bulmuştur. 1966'da yaklaşık olarak 1300 şirket daha mezarlığı boylayacaktır. On yıl önce, yılda 200'den fazla firmanın silinmesine karşı bugünkü füzyon sayısının yüksekliğinin yanı sıra, dev firmaların da birleşme yoluna gütmeleri dikkat çekicidir. 1965 yılında 750 milyon dolar varlıklı Pure Oil, 500 milyon dolar varlıklı Richfield Oil, 465 milyon dolar varlıklı Consolidation Coal ve ABC - Paramount firmaları sırasıyla Union Oil, Atlantic Refining, Continental Oil ve ITT tarafından yutulmuşlardır. 1948 ile 1965 arasında her biri en az 10 milyon dolar sermayeli 800'den fazla firmanın çoğu, 200 sanayi devinin teşkil ettiği imparatorluğa katılmışlardır. Bu gidiş, «Tüm ülke yakında bir tek büyük şirket hâline gelecek» diyen Art Buchwald'a hak vermek gerekecektir.

Hacim itibarıyla ne kadar önemli olursa olsun, füzyonlar, en çarpıcı olayı—füzyonların niteliğindeki değişmeyi—, gizlememelidir. Bir zamanlar birleşmeler ya rakip firmalar, ya da alıcı ve satıcılar arasında olmaktadır. Bugün durum değişmiştir. Birleşmelerin yüzde 70'inden çoğu, çalışma alanları kesin olarak birbirinden ayrı firmaları karmaşık bir düzende bir araya getirmektedir. Rakip firmaların yatay birleşmesi, füzyonların ancak yüzde 12'sini teşkil etmektedir. Bu rakam, 1950'lerin başlangıcındaki duruma nazaran, yüzde 30 bir azalmayı ifade etmektedir.

ELEKTRONİK'TEN BROADWAY'E KADAR!

Karmaşık birleşmeler, şirketlerin çoğunu çok çeşitli imalât dallarına, ya da çeşitli dünya pazarlarına sürüklemiştir. Örneğin sütçülükle uğraşan Bor-

den, bugün faaliyetinin geniş bir bölümünü kimya sanayine ayırmıştır. İngiliz - Hollanda ortaklığı dev Unilever'in iştiraklerinden Lipton Tea Good Humor'a hâkimdir. Hershey Chocolate, makarnacılık alanına girmiştir. Aslında sigara yapımı ile tanınan R.J. Reynolds, kümes hayvanları, çorba konserveleri, ketçap ve alkolsüz içki satmaktadır. Bunlar gibi daha yüzlerce tanınmış firma, faaliyet hâlindeki şirketlerin ilhakıyla imalât alanlarını genişletmişlerdir.

Karmaşık şirketin en güzel örneği International Telephone and Telegraph'tir (ITT). Yıllardır Amerika dışında telekomünikasyon işleri yapan (hâlen sadece dış ülkelerdeki tesislerinde 150 bin işçi çalışmaktadır) ITT adlarından da anlaşılacağı gibi kendisi ile ilgisiz bir takım firmalarla birleşerek faaliyet alanını genişletmiştir. Hayes Furnace Co. (metalürji), Aetna Finance (mali), Great International Life Insurance (sigortacılık), Hamilton Management Co. (400 milyon dolar fon işletmektedir), Avis Rent-a-Car (oto işletmeciliği), ABC - Paramount (şirket kendi bünyesi içinde de yayın, tiyatro, plâk dallarına bölünmüştür), Airport Parking (59 büyük kentten havaalanlarında park yapma kolaylıkları sağlamaktadır).

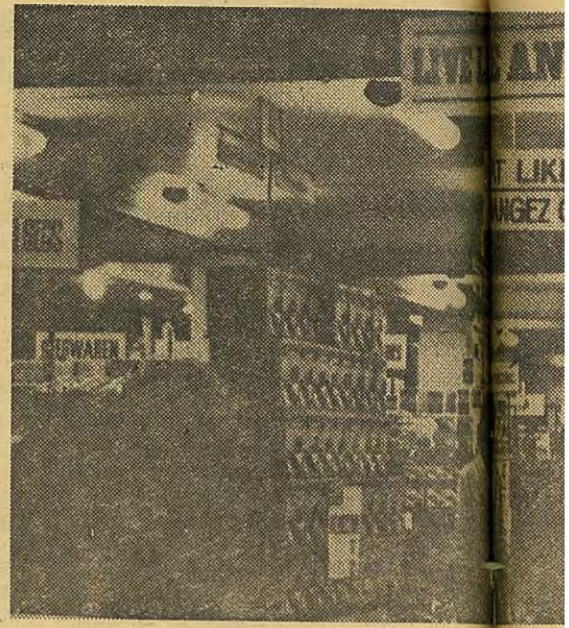
ITT, bu durumda olan karmaşık şirketlerin sadece biridir. Yedek parça yapımından başlayıp madenciliği kapsayan, kimyasal madde yapan ve yakında Paramount filmlerini de alacak olan Gulf and Western Industries, satış alanı hesap makinelerinden nükleer denizaltılara kadar yayılan Laiton Industries, Textron, FMC Corporation ve Olin firmaları da buna benzer durumdadırlar. US Rubber Company (lastik kumpanyası) bir kaç ay önce, faaliyet alanının çok küçük bir bölümünü lastiğe ayırdığı gerekçesiyle adını Uniroyal olarak değiştirmiştir.

Karmaşık füzyonların baskısı altında, endüstri kolları, temel özelliklerini yitirmektedirler. RCA'nın daha önce Knopf'u yutan Random House ile birleşmesi, D.C. Heath'in Raytheon'a satılması, Xerox'un Wesleyan University Press'i alması ve IBM'in Science Research Associates'i ilhaki ile açıkça görüldüğü gibi elektronik alanındaki firmalar basım işleri ve eğitim araçları alanına akmaktadırlar. Elektronik firmaları, sağlam temellerine dayanarak çalışma dallarını geliştirecekler ve basım işleri ile eğitim araçlarından sonra belki de eğlence ve yayın alanına el atacaktırlar. CBS'nin New York Yankees'i alması ve My Fair Lady'de olduğu gibi Broadway müzikalleri ile ilgilenmesi, gelecek için belirli bir eğilimi göstermektedir. Bu gelişmeler, ekonomik tahlillerin geleneksel araçlarıyla çözümlenemez.

ANTİTRÖST KANUNLAR İŞLEMİYOR

Büyük firmalar, ülkenin imalât sanayileri üzerindeki egemenliklerini karmaşık birleşmeler yoluyla giderek arttırmaktadırlar. Federal Hükümet, bu birleşmelere karşı bir tedbir almış değildir. Antitröst mevzuat hükümlerinin uygulanmasında, rakip firmaların arasındaki birleşme engellenmiş de (Bethlehem ve Youngtown Steel birleşmesi önlenmiştir), karmaşık birleşmelere ilgisiz kalmıştır. Bugünkü birleşmelerin en sık görülen türü (bu yıl aşağı yukarı bin birleşme vukubulacaktır) karmaşık füzyonlar olmasına ve bunlar temerküzü arttırdığı kadar rekabeti ciddi biçimde azaltmasına rağmen, karmaşık birleşmelerden ancak yüzde 1'inden azı federal makamlar tarafından açıkça protesto edilmiştir. Karmaşık füzyonlar yolu açıktır ve bu yolda yarış hızı gitmektedir.

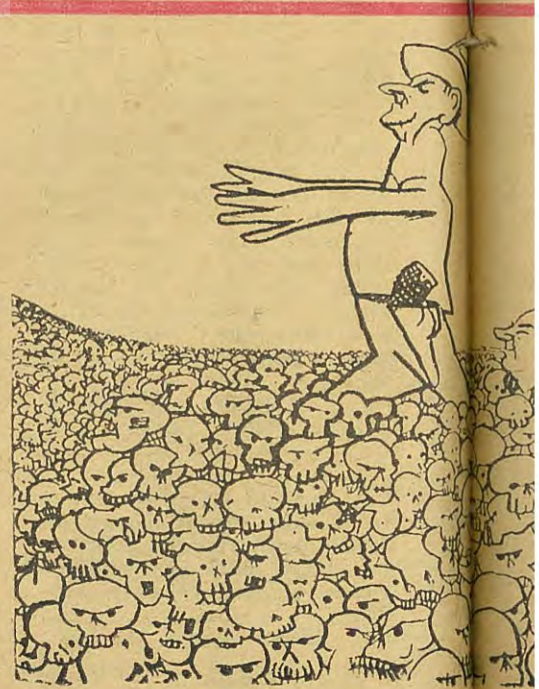
Hükümetin karmaşık birleşmeleri engellemekteki isteksizliği, kurulmuş oligopol durumlarının mevzuata uygunluğunu araştırmayı reddedişi ile uygun düşmektedir. Oligopol durumu teknik bir sözcüktür, bir kaç büyük firmanın bir işkolunda satışları elinde tutmasını ifade etmektedir. Otomobil endüstrisinde General Motors, Ford ve Chrysler oto imalâtının yüzde 95'ini, Alcoa, Reynolds, Kaiser alüminyum piyasasının yüzde 90'ını, US Steel, Bethlehem ve Republic çelik üretiminin yüzde 60'ını Araconda, Kennecott, American Smelting ve Phelps Dodge bakır tasfiyesinin hemen tamamını ellerine geçirmişlerdir. Aynı biçimde bir avuç firma, öteki imalât sanayii kollarına hâkimdirler. Örneğin sentetik elyaf, sabun, tuz, cam levha, madeni kutu, ampul ve hesap makineleri sanayinin yüzde 75'i dört firmanın elindedir. İstatistikler bir yana, bu durumun

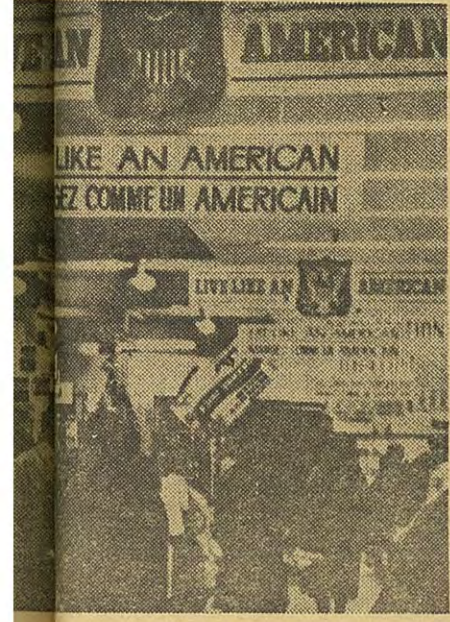

Bruksel'de bir mağazadan görünüşü; «Amerika'nı gibi yaşayın», «Amerika'nı gibi ye-

temel ekonomik anlamı, oligopolistik pazarlarda büyük satıcıların fiyatta rekabete girmekten kaçınmayı daha kârlı bulmalarıdır. 1956'da bunun klâsik bir örneği görülmüştür. Ford Motor Company 1957 modellerinde yüzde 2,9'luk bir fiyat artışı olacağını açıklamıştır. Ama bir hafta sonra, General Motors yüzde ortalama 6,1'lik fiyat artışına gidince, Ford da fiyatı yükseltmekle General Motors ile kuruşuna eşit bir düzeye getirmiş ve onları Chrysler izlemiştir. Aradan geçen on yıl, durumda bir değişiklik yapılmış değildir. 1966 otomobil fiyatları, General Motors, Ford ve Chrysler modelleri arasındaki bir kaç kuruşluk fark gösteren ilişkiyi devam ettirmektedir. Bu türden koordine fiyat ayarlamaları, büyük yoğunluğu olan endüstrilerde görülmektedir. Resmi Hükümet raporları, sözde rakip yüzlerce firmanın, çelik, alüminyum, elektrik ve diğer üretim kollarında kapalı zarf usulüyle yaptıkları tekliflerin hemen aynı olduğunu göstermektedir. Firmaların fiyat tesbiti konusunda, aralarında bir tertip yapmış bulunsalardı da durum değişmeyecekti. Gerçi böyle tertiplere zaman zaman gidilmektedir, ama genellikle tertip zorunlu değildir. Başyargıç Warren'in dediği gibi, «Rekabet yapısına sahip olmayan bir sanayi kolunda, rekabetçi davranış da olmaz.» Daha az temerküz etmiş bir yapı kurmak için de, tedbir alma yoluna gidilmemiştir.

Antitröst uygulama söz konusu olunca, daha ufak çaptaki iş adamları haklı olarak, kendilerinin büyük firmalar lehine bir ayırıma uğradıklarını ileri sürmektedirler. Örneğin geçen Mayıs ayında, Los Angeles satışlarının yaklaşık olarak yüzde 7,5'ünü meydana getiren iki gıda maddesi firmasının birleşmesi, kanuna aykırı görülmüştür. Bu karardan hemen sonra da Antitröst Dairesi Başkanı Donald F. Turner, belirli bir pazarın yüzde 8 ya da fazlasını meydana getirecek birleşmelere karşı koyacağını açıklamıştır. Bu, yerinde bir tutum gibi görünüyorsa da, aslında şu anlama gel-

İş: lardaki yazıların tercümesi şöyle: rika yeyiniz!...

tedir: General Motors, US Stee Good - Year, General Electric, onunda ve öteki 200 dev, onların kudrini azaltacak biçimde ciddi bir tröst takibattan masun tutulmuş; öteki firmalara ise kuvvetleri birleştirmek yasaklanmıştır. Hükümetin karmaşık firmaların imesini önlemek ve bir kaç firmahâkim olduğu işkollarında firmaları parçalamak konusunda hareketli bazı nedenlere bağlıdır. Bu nereden biri, şirketlerin büyüdüğüce nli olduklarını iddia eden eski efdir. Bu yolla General Motors, General Electric veya US Steel'i parçalamayı büyüklüğün sağladığı etkenliği edeceğinden kamu çıkarına aykırı ektir. İki rakip firmanın birleşmeyi görülmeyebilir, fakat ayrı alanları firmaların birleşmesinde bir eca yoktur. İddialara göre, Litton ve ITT'nin yeni bir iş alanına girmesi, yönetici, sermaye ve modern kurma olanakları getireceği için, iğli arttıracaktır. Bu iddialar, de Harvard Business Review'in, Wall et Journal veya Fortune'un okuyun için dahi bilinen şeylerdir, fakat ar bu görüşü doğrulamaktan, ge de, çok uzaktır.

Yapılan bir çok araştırmanın gös eği gibi, ufak ya da orta çapta lar, bir tek emtianın imâlinde yet göstermekte ve bu şekilde daha e, daha yaratıcı olmakta (önemli ların çoğunu hâlâ tröst labora arı değil, ufak araştırma merkez ve tek başına çalışan mucitler aktadır) ve yeni emtia arzında ve pazarlama usullerinin kabulünde rakiplerinden daha çabuk dav aktadır. Örneğin çelik sanayiinde, yılların en önemli iki gelişmesi baz oksijen işlemi ve sürekli de dökümü, dev çelikçiler tarafından küçük sanayiciler tarafından ger ştirilmiştir. Ama yine de bazı ki büyük, karmaşık firmaların et eği arttırdığı inancındadır. Bu vânlı olmakla beraber, antitröst lamayı ciddi şekilde engellemekte

Ciddi bir antitröst faaliyeti bozan bir başka sebep de bunların oligopolistik endüstrileri ve karmaşık birleşmeleri gözönünde tutarak hazırlanmış olmayışlarıdır. Ne 1890'da yürürlüğe giren Sherman Kanunu, ne de son olarak 1950'de değişimlere uğrayan Clayton Kanunu, küçük bir grubun piyasayı elde etmesi veya birleşmelerle faaliyet türlerini çoğaltması konusunda ek maddelerle donatılmış değildir. Mevcut mevzuat, bu durumları önlemekte kullanınca, bir sürü güçlük ortaya çıkmaktadır. Bu güçlükler, antitröst uygulamadaki gevşekliğin ikinci mazeretini teşkil etmektedir.

Bir üçüncü ve meseleyi politik yö rüncesine oturtması bakımından öteki lerden önemli olan husus daha vardır. Artık Hükümet içinde, teşebbüs büyüklüğünün yararlı olduğu gittikçe artan ölçüde kabul edilmektedir. Mesele, bu ışık altında incelendiğinde, Hükümetin antitröst mevzuatı, piyasaya hükmeden firmalara ve karmaşık birleşmelere uygulamadaki isteksizliğinin Hükümet ile tröstler arasında kurulmakta olan yeni ortaklığın bir belirtisi olduğu görülecektir. Fortune dergisinin deyimi ile, bu «yeni karşılıklı bağımlılık = enterdepandans» ekonomik ve politik çeşitli güçlerin bir meyvasıdır.

BIG BUSINESS—HÜKÜMET İTTİFAKI

Demokrat Parti yönetimi altında, iş âlemi son yıllarda muazzam zenginleşmiş ve Hükümeti faydalı bir müttefik olarak görmeye başlamıştır. Bilinli bir mali genişleme politikasıyla teşvik gören ekonomi, 1961'den bu yana hızla gelişmiş ve büyük şirketlerin satışları ve kârları rekor seviyeye ulaşmıştır. 1965'in vergiler çıktıktan sonra şirketler net kârı toplamı 45 milyar dolardır (1960'ta 27 milyar dolar idi). Safi yüzde 13'e ulaşarak, tarihin en yüksek kâr seviyesine erişilmiştir. 1960'ın ilk üç ayında elde edilen rakamlara göre kâr seviyesi, bu yıl daha da artacaktır. Genişleyen ekonomi, düşük vergi oranları, artan mali yardımlar, bol keseden verilen vergi kredileri Demokrat Hükümetin sermaye için ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Savunma, uzay denemeleri ve «Büyük Toplum» programı için yapılan milyarlarca dolarlık harcamalar da iş âleminin giderek artan Hükümet hayranlığına sebep olmaktadır. Bu yıl sadece savunma siparişleri 23 milyar doları geçecektir. Aya insan gönderme (ki şüphesiz orada da kalmakla yetinilmeyecektir) yaklaşık 30 milyara mal olacak ve bu paranın büyük bölümü North American Aviation, Boeing, McDonnell Aircraft gibi özel şirketlere gidecektir. Atom Enerjisi Komisyonu, nükleer araştırmalar için büyük bir fon ayırmakta (1967 mali yılında 1,9 milyar dolar) ve bu araştırmalar çoğunlukla dünyanın önde gelen nükleer aktör satıcılarından General Electric ve Westinghouse tarafından yürütülmektedir. Aynı şekilde Oak Ridge Laboratuvarı gibi, Atom Enerjisi Komisyonunun belli başlı tesisleri büyük ücretler karşılığında Union Carbide ve başka firmalarca yönetilmektedir. Hükümetin savunma - uzay - nükleer programlarının iş âlemine ne kadar gelir sağladığı kesinlikle bilinmiyorsa da, pek çok endüstri kolunun yaşaması için Hükümet siparişlerinin şart olduğu muhakkaktır.

Hükümet desteğinin ne denli hayati önem taşıdığı, havacılık alanında açıkça görülmektedir. İkinci Dünya Harbi sonunda, askeri uçak fabrikalarının satışı birden durmuştu. İşte o zaman, bir iyiliksever savunma kurumu olan WPA, uçak fabrikalarını ayakta tutmaya yeterli iş yaratmıştı. Aynı şekilde 1946 yılında, 1960'a kadar açıklanmayıp gizli tutulan Hava Kuvvetleri talimatnamesinde «siparişlerin köklü firmalar arasında adil olarak ve onların varlıklarını sürdürmelerini sağlayacak biçimde dağıtılmaları» öngörülmüştü. Bu içten gözetme politikası sayesinde ki, çok kârlı hava araçları ve füze siparişlerini olagan duruma getiren 1950 sonrasında altın çağına kadar Boeing, North American, Douglas, Lockheed gibi firmalar ayakta durabilmişlerdir.

Büyük uzay - savunma siparişleri alan dev firmalar, Hükümete o kadar sıkı sıkıya bağlıdır ki, onlar gerçekçi bir gözle, özel teşebbüs sayılmazlar. Lockheed, North American, Aerojet - General gibi belli başlı havacılık şirketleri çok az ölçüde hükümet dışı işler almaktadırlar. Bu firmaların savunma - uzay araçları satışları, toplam gelirlerinin yüzde yüzüne yakındır. Üstelik, girişimleri taahhütlerini gerçekleştirmede çoğunlukla hükümet tesislerini ve makinelerini kullanırlar. Normal olarak, savunma araçları imalatçısı bir firmanın sabit sermayesinin yüzde 50'si ve döner sermayesinin yüzde 90'ı hükümetçe sağlanmaktadır. Bu yüzden gerçek yatırım oranı çok azdır ve teşebbüsler olaganüstü kâr sağlamaktadır (1965'te Boeing'in kârı yüzde 25'i, Lockheed'in kârı yüzde 19'u bularak, diğer 500 büyük imalatçının kâr oranını yüzde 50 aşmıştır). Büyük uçak - füze teşebbüslerinin Hükümet ile bağlantıları o kadar ileridir ki, bunları Posta İdaresi statüsünde birer Hükümet kuruluşu olarak görmek yanlış olmaz. Bu bağlantı göz önünde tutulursa, bu yılın başlarında Hava ve Deniz Kuvvetlerinin, General Electric firmasına süper-sonik bombardıman deneme uçağı XB-70 ve başka uçakları neden verdiği anlaşılır. XB-70 ile bir başka uçak havada çarpıştı ve iki pilotun ölümüne 1,2 milyon dolarlık bombardıman uçağının parçalanmasına sebep oldular. Uçaklarını firmaya verilmesinin eleştirilmesi üzerine, askeri yetkililerin verdikleri cevap, önemli bir savunma müteahhidi olan General Electric firmasının «savunma ailesi» içinde bulunduğuydu. Bu cevap, bir çok yönlerden doğrudur.

Hükümetin savunma sanayindeki büyük rolü, ülkedeki araştırmalarda sahip olduğu yere eşittir. Federal Hükümet, bugün Amerikada yapılan bütün araştırmaların hemen yüzde 70'inin finansmanını sağlamaktadır. 16 milyar dolar civarındaki yıllık araştırma harcamalarıyla (Ondokuzuncu Yüzyıldaki bütün harcamaların üstünde) Hükümet - özellikle Savunma Bakanlığı, NASA, AEC ve Ulusal Sağlık Enstitüsü aracılığı ile - üniversitelerde, kâr ganesi gütmeyen kurumlarda ve özel sanayiye yapılan araştırmalarda sübvansiyone etmektedir. Pratik amaçlarla Amerikan bilimi millileştirilmiştir. Bunun için araştırmalarda Hükümet işleri raki olagan karşılanmakta ve beklenmektedir. Örneğin bir Mach-3-Supersonic nakliye uçağının (SST) geliştirilmesi öngörüldüğünde, Hükümetin en az 1 milyar dolarlık maliyetin yüzde 75'ini ödeme teklifinde bulunması tamamen olagan karşılanmıştır. Şimdi Hükümet bu giderin en az yüzde 90'ını karşılayacaktır.

DEMOKRAT PARTİNİN SEÇİM FONLARI

Hükümetin sağladığı refah, sadece savunma ve uzay projeleri ile kalmamakta, Büyük Toplum programı da ek iş fırsatları yaratmaktadır. Şehirlerin modernleştirilmesi (yılı 10 milyar dolar kadar), transit yolların yapımı (San Francisco'daki yeni transit yolunun maliyeti 1 milyar dolar), şehirlerarası demiryolu ağının geliştirilmesi (yaklaşık olarak 15 milyar dolar), hava ve suların arınması (sadece su arınması için 15 yıllık bir devrede 75 milyar dolar gereklidir), sağlık sigortasının geliştirilmesi, büyük eğitim olanaklarının yaratılması, iş eğitimi (ITT'nin iştiraki Federal Electric, Kilmer Tob Corps Center'i 11,5 milyon dolar ücretle yönetmektedir) gibi faaliyetler, milyarlarca dolarlık satış ve kâr demektir.

Hükümetin savunma ve öteki programlarının ekonomik anlamını iyi değerlendiren büyük sermaye, Demokrat Partiyi desteklemeyi uygun bulmuştur. 1964 seçim kampanyası harcamaları üzerinde etraflı bir inceleme yapan

Herbert J. Alexander'in dediği gibi Demokrat Parti bir «işman fareler» partisi haline gelmiştir.

Demokrat Parti seçim komitelerine kişilerce yapılan yardımın yüzde 69'u 500 dolar ya da daha fazla tutardaki yardımlardan meydana geliyordu; Cumhuriyetçilerin kişi olarak bu miktarda yardım oranları ise sadece yüzde 28 idi.

JOHNSON'UN İŞ ADAMLARI KLÜBÜ!

Demokrat adayların desteklenmesindeki ana neden, büyük miktarlarda bağış yapanların çokluğundan anlaşılacağı gibi, iş âleimidir. Çoğu büyük şirket yöneticisi ya da müşaviri olan Başkan Klübü üyelerinin Başkan Johnson'un kampanyasında yaptıkları bağış en az 4 milyon dolardı. 4000 klüp üyesinin 532'si, en büyük savunma - uzay siparişlerini alan ve bütün siparişlerin hemen üçte birini sağlayan California'da bulunuyordu. Kisilerin yaptıkları yardımlardan başka 1964 Parti Kongresi için Demokratlar şirketlerden 93 tam sayfa ilan olarak 1,5 milyon dolar daha sağladılar. Reklam verenler arasında savunma müteahhitlerinin ileri gelenleri vardı. Adam başına 25 ilâ 100 dolar arasında değişen yemek davetiyelerinin de çoğunlukla şirketler tarafından alındığı hesaba katılırsa, Başkan Johnson'un seçimindeki harcamaların en az dörtte üçü şirketlerce karşılanmış olmaktadır. Tabii ki Demokrat Senatörler ve temsilciler ile onların Cumhuriyetçi meslektaşları şükran hisleri duymakta haklılardır.

Büyük şirketler, gösterdikleri desteklemenin karşılığında gerekli saygı ve itibarı sağladılar. 1965'de Başkanlık görevine başlamasından bir kaç gün sonra Johnson, önde gelen iş adamlarına bir yemek verdi. Çağrılanların çoğu Başkan Eisenhower zamanında pek gözde olan, Kennedy yönetiminin başlarında durumu az çok sarsılan ve bu bağları 1961'de yeniden sağlamlaştıran Business Konseyi üyeleri idi. Konseyin üye defteri, dev şirketlerin bir çeşit «Kim Kimdir» kataloğunu andırmaktadır. (Konseyin dört görevlisinin üçü, ülkenin önde gelen 100 şirketi arasına giren büyük firmaların yöneticisidir, dördüncüsü de en büyük demiryolu şirketinin başkanıdır). 65 yöneticiden kurulan faal üyesi ile Konsey devamlı olarak Washington'da ve dolaylarında Hükümet yetkilileri ile temas halindedir.

CIA, TRÖSTLERİN EMRİNDEDİR!

Bu ilişkiler karşılıklı eleman alışverişi ile daha da sağlamlaştırılmaktadır. Johnson idaresi de, kendinden öncekiler gibi, kabinede ve başka makamlardaki önemli noktaları büyük tröstler ve müşavirleri (özellikle Wall Street ve Washington'da hukuk işleri yapan firmalar) ile doldurmuştur. Buna bir örnek, 1961'de Başkan Kennedy tarafından istihbarat topluluğunu yönetmek için kurulmuş Dış İstihbarat Müşavirler Kuruludur. Kurulun yetkisi o denli büyüktür ki, mevcut denetleme atkomiyonu üyeleri dışındaki senator ve temsilcilerden saklanan CIA plân ve faaliyetleri hakkında Kurula teferruatlı bilgi verilmektedir. Kurulun bugünkü üyeleri olan ATT, The Polaroid Corp. ve Corning Glass yöneticilerine CIA faaliyetleri en ince noktasına kadar açıklanmaktadır. Başka daha bir çok değerli bilgi, NBC'nin eski yöneticisi ve şimdi Beyaz Saray yetkililerinden olan Robert Kintner'e ulaşmaktadır.

Büyük tröstler ile Hükümet arasındaki eleman alışverişi tek taraflı değildir; özel sektördeki pek çok yönetici devlet hizmetinden gelmiş kişilerdir. Emekliye ayrılan Dışişleri Bakanlığı ve AID memurları, geniş uluslararası faaliyetlerde bulunan büyük firmalarda önemli yerlere getirilirler. Yüzlerce general ve amiral Hükümet ile iyi ilişkilerini sürdürmek isteyen müteahhitler tarafından kiralanmaktadır. (Eski CIA Başkanı Amiral William F. Raborn'un yakında Aerojet - General'e geçmesi beklenmektedir).

Bunlar çok ortada olan olaylardır. Bunların dışında başka alanlarda da, örneğin eğitim alanında, endüstri Hükümetle işbirliği yapmaktadır. Eski Millî Eğitim yetkilisi Francis Keppel, şimdi General Electric - Time Inc.'in bir teşebbüsü olan General Learning Corporation'un başındadır.

Siparişler, seçim yardımları ve eleman alışverişinde yansayan bu içiçe durumun gelişmesi, Hükümet müdahalesi ne duyulan eski düşmanlığın son bulduğunu göstermektedir. Artık devleti

Petrol boru hattı skandalı

Petrol boru hattı meselesi yeni iktidarın rengini açıklayan bir turnosol kâğıdı haline gelmiştir. Stratejik bakımdan son derece önemli ve çok kârlı bir teşebbüs, her türlü finansman imkânı sağlandığı halde, milli petrol sanayinin gelişmesini baltalayacak biçimde elden çıkarılmak istenmektedir! Gerekce sermaye piyasasını geliştir mektir Milli şirket TPAO milli petrol dâvasını baltalamak pahasına, borsacıya özenmektedir! Ya hisse senetleri yabancıların eline geçerse denince de cevap «Türk ortakların vatanperverliğine güveniyoruz» olmaktadır! Yeni Gazete'ye bir yetkilinin söylediği şu sözler, acık bir ihanetin belgesidir: «Her iki tesisin de (Pipe line ve Batı Anadolu Rafinerisi) halka (yani para babalarına) devredilmesinin ana amacı, âtil haldeki küçük tasarrufları piyasaya intikalini sağlamaktır»

Yetkili yabancı petrol şirketlerinin sızmaları hakkında da şöyle demektedir: «Bu ihtimali önlemek için şirket statülerinde kesin hükümler olacaktır. Küçük hisse senetlerinin ecnebi firmalar tarafından kendi adamlarına aldirılacağı ve bunların daha sonra şirket tarafından isten-

İhsan Topaloğlu

diği şekilde kullanılacağı hususunda ise, Türk vatandaşlarının milliyetçilik ve namus duygularına olan güvenimiz sebebiyle, buna inanmak mümkün değildir».

Hazretler petrol borusu gibi İzmir'de kurulacak rafinerinin de tamamen milli şirkete ait olmasını önlemek için, fındık, fıstık, tütün karşılığı Rusların İzmir'de kura-

cakları rafineri teşebbüsünü de baltalamaya kalkmışlardır. Rafineriyi, TPAO hesabına Ruslar kurarsa, «halka mal etme» gerekcesivie buna yabancı şirketleri ortak etmek kolay değildir. Yabancı şirketler de esasen Rusların rafineri kurmasına hatta yeni bir rafineri kurulmasına karsıdır. Bu sebeple, yetkililer Türkiye için çok daha avantajlı olabilecek Rus teklifine havır demeye hazırlanmaktadır. Gazetecilere de bunu söylemektedirler. Yabancı petrol şirketlerine borusun eğildiği açıktır. Eski TPAO Genel Müdürü Senatör İhsan Topaloğlu bir basın toplantısı ile yabancı petrol şirketlerinin dümen suyuunda gitme politikasını gözler önüne sermiştir:

«Şirket kurulduktan sonra payların özel kişilere intikal ettirilmesi gecici bir görünüş olmak niteliğinden ıleri gide mez. Dünyadaki petrol müca delelerini yakinen bilenler bu payların yabancı şirketlerin eline geçmesini sağlamak için bir tertiple karşı karşıya olduğumuzu anlarlar. Petrol sa navil bilindiği gibi arama, iş ihlal, rafinaı, nakil ve dağıtma olarak mütalâa edilir ve bir küldür. Ve bu petrol boru hattının kuruluşu, milli petrol sanayiini tamamlamak için üçüzdü ve yorucu gayretlerin sonucudur.

TPAO gelecek plân devrelerinde daha büyük yatırımlar yapmak durumunda dır. Bunun için de finansman kaynaklarına ihtiyaç vardır. Üç ilâ üç buçuk yılda kendini ödeyen bir tesisin elden çıkarılması gelecekte milli petrol sanayiimizin inkişafı için lüzumlu kaynağı kurutmak olacaktır. Bütün bunları bile bile bu yolda yapılabilecek bir tasarruf hakkı olarak şüpheleri uyandıracaktır. Binaenaleyh hükümeti ve TPAO idarecilerini kamu ovu önünde tekrar uyarmak bizim için bir vazife olmuştur.

Rafineriler konusunda daha önce Senatoda bir açıklama yapmış ve yabancı rafinerilerinin genişletilmesine müsaade edilmesinin milli yararlarımıza aykırı olduğuna dikkati çekmiş idik. Yabancı şirketlerin mevcut satış imkânları ile TPAO tarafından kurulacak İzmir rafinerisini çalışamaz hale getireceklerini açıklamıştım. Son günlerde buna ilâveten memleketimizde bulunan bir yabancı şirketin İzmir rafinerisinin kurulması için Hükümete bir teklif verdiği söylenmektedir. Kanımızca İpras ve Atası rafinerilerinin genişletilmesine müsaade edilmesi esasen milli petrol sanayiimiz için bir darbe olmuştur. Bu son teklif kabul edilecek olursa milli yararlarımıza aykırı ve mil-

li petrol sanayiimizi tamamen tahrib edici olacaktır. Zira, milli menfaatlerimiz bu sanayinin milli ellerde olmasına âmirdir. Yeni yabancı ortaklıkların kurulması artık bahis konusu olmamalıdır.

Başbakanlığın Devletin a-karyakatını Petrol Ofisten sağlamak hususunda yapmış olduğu tamim müsbet bir sonuç vermeyecektir. Çünkü daha önce bu usul denenmiş ve mevcut mevzuat muvacehesinde müessir olamamıştır. Bu işin hal çaresi Mecliste yatmakta olan ve 5 yıllık kalınma plânında ön görülen Petrol Ofisi Kanunu Tasarı sının biran evvel kanunlaşmasıdır.»

Topaloğlu, bundan sonra soruları cevaplandırmış ve açıklamıştır ki, Petrol Ofisi Kanun Tasarısını, Maliye Komisyonunda bugünkü Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu ve arkadaşları torpillemiş-tir!..

Mendes-France, Sartre ve Vietnam Savaşı

Alman devlet adamı Adenauer'den sonra, Fransa'nın Vietnam savaşına son veren politikacısı Mendes-France da Vietnam Harbine karşı şiddetle cephe aldı. Mendes-France'ın Nouvel Observateur'e verdiği beyanat şudur: «Şiddet tırmanması, günden güne ağırlaşmaktadır. Bu durum, Güney Doğu Asya'daki yangının öteki ülkelere ve öteki kıtalara yayılması tehlikesini arttırmaktadır. Durum, öte yandan barışa bağlı ve insan haysiyetine saygılı bütün kişileri isyan ettirmektedir.

Çeyrek yüzyıldan beri, cesaret ve gururla, kendisine reva görülen ıstırapa tahammül eden Vietnam halkı, heycan ve hayranlık yaratmaktadır. Her yeni deneme, onun özgürlük için sonuna kadar savaş azmini güçlendirmektedir.

Bunun içindir ki, barışı tesis yolu, ıstırap ve matem insanlık dışı arttırılışından değil, fakat eninde sonunda hâkim olacak basit ve mukavemet edilmez ilkelere, Vietnam halkının gerçek temsilcileri ile müzakere den geçmektedir. Çünkü bu korkunç çatışmanın sonunda, kimse şüphe edemez ki, bir anlaşmaya varılacaktır. Anlaşma, Amerikan askerlerinin Vietnam topraklarını terkmesi ve ülkenin bağımsızlığının garanti olunmasıyla sonuçlanacaktır.

Bu apaçık gerçeklerin teslim edilmesi ve âcil ve zorunlu bir müzakerenin temeli sayılması için daha ne kadar vahşete ihtiyaç vardır?»

Jean-Paul Sartre'in «Temps Modernes» dergisi de, bir baş yazıda Sovyetler Birliğini harekete geçmeye zorlamaktadır. Sartre'in dergisinin verdiği sonuç şudur: Ya Rusya şimdiden «mesru ve etkin» karşı - tırmanmaya girişerek, ABD'yi hizaya getirecek tir, ya da Asya ve öteki yerlerdeki sosyalist devletlerin ve bütün ihtilâci hareketlerin işi bitirilecektir».

Sartre'in dergisinin komünist hareketi gevşeklikle suçlaması ve «karşı - tırmanma» istemesi, Fransız Komünist Partisinin organı L'Humanité'yi pek kızdırdı. Gazete, «Saint - Germain stratejilerine» sert bir cevap verdi. Gazeteye göre, bu stratejiler, sorumsuz tahrirlere girişecek yerde, aşağıdaki hususları gözönünde tutmalıdır:

«Vietnam'da bir yandan saldırıya prim teşkil edecek bir Amerikan zaferini önlemek onları ülkeden çekilmeye zorlamak söz konusudur. Öte yandan da 100 milyonların ölümüne yol açacak bir termonükleer savaşın çıkışından kaçınmak gereklidir.»

dışına çıkılması yoluyla tüketiciyi haraca bağlayabilirler.

Son aylar boyunca bir kaç kez, dev şirketlerden fiyatlarını yükseltmekten vazgeçmeleri istenmiştir. Her seferinde de Beyaz Sarayın başarısı küçük ölçüde olmuş ve böylece cene kuvveti diplomasisine dayandırılan tavsiyelerin açıklanmasının üreticilerin artışından doğan avantajların tüketicilere intikalini sağlamaya yetmediği ortaya çıkmıştır. Pek çok sanayi kolunda, iş gücünün üreticilerinden, genel ekonomiden daha hızlı geliştiğinden (yani daha az emekle aynı üretim elde edildiğinden) fiyatların değil sabit kalması, düşmesi gereklidir. Halbuki Hükümetin elde edebildiği en iyi sonuç, bakır, alüminyum ve molibden fiyatlarının ancak yenden artmasını önleyebilmek olmuştur. Sigara, kimyasal maddeler ve çelikte bunu dahi başaramamıştır. Otomobil endüstrisi de iyi bir örnek. Üreticilerde ki, artan ücretlere ve yeni tesislerin amortismanına rağmen, otomobil şirketlerinin fiyat indirimine gitmesi gerekti. Aksi oldu. Otomobil firmaları, 1963 modellerinde fiyat artışı yaptılar. Süregelen yüksek fiyat ve düşük maliyet

sonucu, General Motors ve Ford'un 1965 kârları şüphesiz büyük ölçüde arttı. Molibden konusunda da aynı durum görüldü. American Metal Climax, Hükümet baskısı karşısında tasarladığı yüzde 5 oranındaki fiyat artışını 13 Temmuzda iptal etti, ama yine de fiyatlar şirkete molibden yatırımı üzerinden yüzde 30 hasıla ve yüzde 17 oranında kâr sağlayacak seviyede kaldı.

Belli başlı imalat sanayiinin son zamanlardaki davranışları, şirket yöneticilerinin, her ne kadar kendilerini «Büyük Toplum»dan saymaktaysalar da, iş fiyatlarına gellece kendi şirketlerinin refahını ön plâna aldıklarını göstermektedir. Onların kudretlerini istenmeyecek şekilde kullanmalarını önlemek, lâfla değil, ancak çok daha güçlü kontrol araçlarıyla gerçekleştirilebilir.

Dev şirketlerin kudreti meselesi, ancak kaynağa daha fazla temerküzü öneleyecek (karmaşık birleşmelere karşı açılacak bir kaç dâvâ tek başına yeterli kalacaktır) ve piyasaya hâkim firmaların durumunu zayıflatacak güçlü bir antitröst programla çözülebilir. Ama büyük sermaye ile nikâhlanmış bir Hükümet, tröstlerin boşanma sebebi sayacağı bu harekete girişebilir mi? Eğer girişemezse - ki olaylar girişimeyeceğini göstermektedir - antitröst kanunları artık ekonomik politikanın ana araçları sayılmazlar.

İŞLER, TRÖSTLERİN İNSAFINA KALDI!

Dev şirketlerin gücünü kontrol altına almanın başka bir yolu, onların faaliyetini doğrudan doğruya tanzim edilmesidir. Bu konuda, dev şirketlerden fiyat artışlarını önceden bildirmeleri ve fiyat artışını gerektiren nedenlerin açıklanması istenebilir. Fakat şirketler isterlerse fiyatlarını yine de arttırmakta serbest kalacaklardır (89. Kongrede Temsilci Celler ve Reuss'un bu yolda bir kanun teklifi vardır). Ya da Hükümet, teferruath fiyat kontrollerine gidebilir. Bu teklifler, ortaya bir çok mesele çıkartmaktadır, ama bunların incelenmesi akademik plânda kalacaktır. Zira iş âleminin hoşuna gitmeye çalışan Hükümet için, tanzim düşüncesi kötüdür. Hükümet, gelecekte bir gün ücret-fiyat konusundaki klavuz görüşlerine uyulmayı zorlu kılmada durmunda kalabileceği ihtimalini kabulü dahi şiddetle reddetmiştir.

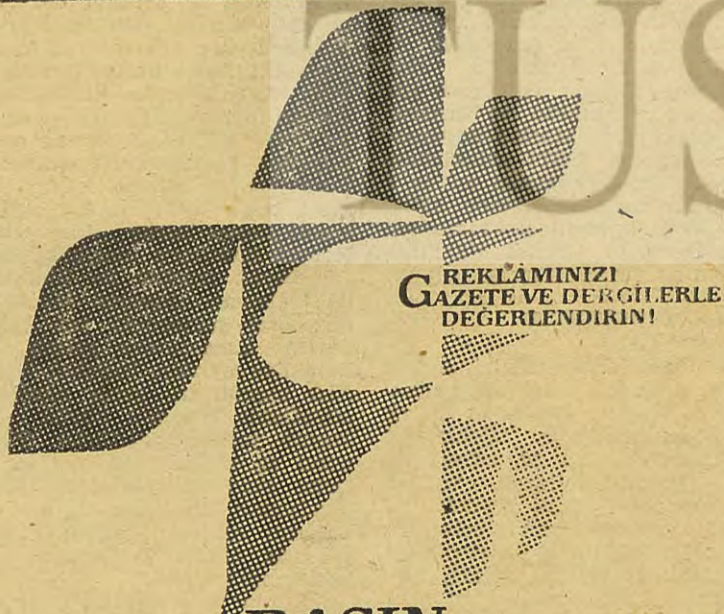
Büyük tröstlerle yeni bir ortaklık kurma süresinde, acı gerçek şudur ki, Hükümet, halkı, tröstlerin tahakkümünden koruyacak araçları seçme gücünün büyük kısmını yitirmiştir. Gerçekte Hükümet, büyük tröstlerin ortağı değil, tutsağı haline gelmiştir. Bu sebeple, görülebilir bir gelecekte, dev Amerikan tröstleri, içeride ve dışarda mevkilerini kuvvetlendirecekler ve kudretlerini büyük bir serbesti içinde istedikleri gibi kullanacaklardır. Bir Hükümet müdahalesi olmayınca, halkın ümit edebileceği tek şey, büyük tröstlerin merhametli davranmalarıdır.

kötülüğün kaynağı olarak gören felsefenin temsilcilerinin yerini, iş idaresi bilimine yönelmiş ve iyi yetmiş şirket yöneticileri almıştır. Modern şirket yöneticisi (işçi sendikasını kabul ettiği gibi) Hükümeti de kabul etmekte, onun yarattığı fırsatlardan yararlanmaya ve politikasını etkilemeye çalışmaktadır. Hükümete karşı gösterilen bu yeni tutum, eski muhafazakârlarda çok etkisi yapmaktadır. Pek çok küçük iş adamının fikrini vansıttığı muhakkak olan Barry Goldwater'e göre, büyük iş adamları «dolar için her şeyi yapmaya hazır para babalarıdır»

ŞİRKET GÜCÜNÜN KONTROLÜ

Bazı önemli sonuçları hesaba katılmadan Yeni Ortaklık tam anlamıyla değerlendirilemez. Kesinlikle açıklanması gereken nokta şudur: Kısıtlanmadığı takdirde bugünkü koşullar altında Amerikan ekonomisindeki baskıların daha da arttırılabilecek olan dev şirketlerin tutumu, kamu varlarının açıkca alevhine işlebilir. Fiyat oyunları ve geleneksel rekabet koşullarının

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük:
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi: BASINKURUMU

Sosyalizm tartışmaları

Belirli bir ülkenin incelenmesinde metodlar ve teoriler

Muvaffak Şeref

Yazar, aşağıdaki incelemesinde, TIP Genel Başkanı Aybar'ın sosyalist teori konusundaki görüşlerini ele alıyor:

«... Özellikle liderlerin görevi, bütün teorik meselelerde gitgide daha çok aydınlanmak, bayatlamış dünya görüşlerine ilişkin geleneksel cümlelerin etkisinden gittikçe kendilerini kurtarmak ve sosyalizmin bir bilim olabileceği bir bilim olarak incelenmeyi gerektirdiğini hiçbir zaman unutmamaktır. Ondan sonra sıra, böylece edinilen görüşleri durmadan artan bir gayretle, gittikçe daha açık seçik olarak işçi kitlelerine yaymaya ve parti ve sendikaya örgütlerini gitgide artan bir güçle güçlendirmeye gelir...»

Türkiye üzerine bir inceleme denemesine girilmeden önce bu tür incelemelerde yararlanılması zorunlu metod ve teorileri kısaca açıklamayı tasarlar, işe bilgi teorisinden koyulmak gerektiği aklımıza gelmemiştir. Hele kendilerine «sosyalist» diyenlerin kitapları küçümseyen davranışları karşısında kitapları savunmak zorunluğunda kalacağımızı hiç mi hiç düşünmemiştik. Sosyalizmi bir bilim olarak inceleyebilmek için her şeyden önce kitaplara eğilmekten başka çare olmadığı için. Yazımın başına koyduğumuz metni, Engels'in 1850'de yazdığı «Almanya'da köylü savaşı» adlı kitabından aktardık. Aynı kitapta Engels:

«...İşçi hareketi ortaya çıkabilmesi için ilk defa olarak mücadele (...) su üç doğrultuda yürütülüyor: teorik, politik ve ekonomik.»

diyerek, sosyalist hareketin birbirine bağlı üç alanını göstermişti. «Ancak öncül bir teoriyle yönetilen bir parti, onun rolünü oynayabilir» de denmişti. Sorumlular, bu kısım cümleyi olsun bellemiş olmalarıydılar. Bu düşüncede idik. Oysa, sosyalizmin bilimsel metod ve teorisini yeni yeni kavramaya çalışanları bilgilerinimizin objektifliğinden. Georges Lukacs'ın deyişiyle «mutlak bilgi» den ve kitaplardan şüpheye düşüren nutukları dinleyince anladık ki yanlışmışız. Karşımızda, marksistler değil, pratik tutumlarında doğru gibi, düşüncelerinde de «bir durumdan bir duruma, bir andan bir ana» değişen eksistansiyalistler varmış.

ESKİ MESELE

Teori meselemiz -hemen hemen bütün meselelerimiz gibi- Türk sosyalistlerinin eski meselelerindenidir. Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak ikinci dünya savaşının nisbi söz özgürlüğü günlerine kadar türlü başkularla teorik öğrenimimiz daha çok bir reysel sınırları aşamadı. Savaşın buna oldukça elverişli günlerinde ise araya demagoglar karıştı. Görevleri öğretimin olduğu halde. Burjuva teorileriyle eğitilmişler, savaşın sonlarına doğru sosyalist olmaya karar vermişlerdi. Ne var ki, sosyalist hareketi bilime dayanmayan burjuva politikacılığı sanmışlar, sos-

yalizmin bilimine dört elle sarılacakları yerde, kitapla rı bırakıp koridor politikacılığına dalmışlardı. Meydan boştu. Bu yüzden, harekete daha çok duygusal etkenlerle katılan öğrencilerini, politik aksiyonun yanısıra bilime yöneltilmelerine, bizzat verdikleri canlı örneklerle «bilimsiz de olabilir» kanısına sürüklediler. O günlerin gençlerini bilime ısındırma çabaları, böylece yüzünden, her seferinde boşa çıkıyordu. Örneğin, «Yurt ve Dünya» dergisinin Ocak 1944 sayısında yayımlanan «Geri cemiyetin ileri aydını» adlı yazımızda biz de, ileri aydın olmanın şartlarını açıklamaya çalışarak böylelerini ve gençleri uyarabileceğimizi sanmış, ama hiçbir etkide bulunamamıştık. O günlerin koşulları, sosyalizmde de, demagojiye daha elverişli olduğu için. Söz konusu yazımızda Cumhuriyet dönemi hakkında şunları yazıyorduk:

«Cumhuriyet devrine gelince; emperyalizme karşı milli kurtuluş mücadelesi başarıldıktan sonra, geçmişe ait politik ve ideolojik yapıları da kısa zamanda tasfiye gayretiyle girilen bu devir, ileri aydın namzetlerimize yeni yeni şartlar, imkânlar hazırlamış bulunuyor. Bazı bölgelerimize modern teknik giridi, ileri cemiyetlerle temasımız arttı. İmkân bulabileceğimize göre ülkelerimize giderek uzun zaman oralarda yaşıyor. gözlerini açanlar garp cemiyetlerinin iç tezatlarını yakından görebiliyorlar. Cemiyetimiz içinde de bunların birer küçük örnekle riyle karşılaşmak, bazan bu münasebetlerin bizzat içinde yaşamak mümkün oluyor. Feodalizmin artık ları da, bazı bölgelerimiz de henüz tasfiye edilmiş olmaktan çok uzakta bulunuyor. Yer yüzünde bütün olup bitenleri günü güne takip edebiliyoruz. Nihayet, yirminci yüzyılın cemiyet düzenleri gözlerimizin önünde imtihandan geçtiler, geçiyorlar. Bütün bu şartlar, bu imkânlar bizleri de tarihin akışını bütün halinde, olduğu gibi kavramaya, ileri dünya görüşüne, ileri aydın olma va götürebilir.»

diyor, bu düzeye varabilen bir aydının durumunu da söylece anlatmaya çalışıyorduk. «Günümüzün ileri aydını, ne yeryüzünde milli köklerinden koparak âdeti ayrı bir cemiyet haline gelmiş olan dünyaya hâkim zümrelerin adamı, bir kozmopolit, ne de zümre menfaatlerini içinde bulundugu cemiyetin halkının ve diğer milletlerin istismarında bulan bir sövendir. İleri aydın halkın adamıdır. Ve, en ziyade, müşahhas davalarını dertlerini anlayabileceği kendi milletine faydalı olmak şartlarına, imkânlarına, kudretine sahip olduğunu

bilir. Bu güvenle memleket davalarına sarılan ileri aydın, kendisini geniş bir demagoji denizinin ortasında, çoğu zaman yapa yalnız bulacaktır. Anlaşabileceği insanlar çok mahdut, buna karşılık aldatılma ihtimalleri çok bol olacaktır. Menfaatlerini müdafaa ettiği kitleler de, alışılmış müesseselerden edinilmiş kıymet hükümlerinden, durmadan tekrarlanan kelimelerin teessürü (affectif) baskısından, demagoji perdelerinden sıyrılıp onu kolaylıkla tanıyamayacaklar, ona kolayca inanmayacaklardır. Fakat, ileri aydın, münevver geçinenlerde asla raslanmayacak bir iç huzuruna kavuşmuştur. İleri bilgilerini cemiyetinin müşahhas şartlarıyla gerçekleyecek, tahkik edecek, «bilgi» denen şeyin olaylarla, dünya ile ilgisi bulunmayan bir fikir cambağlığı olmadığının yeni yeni delilleriyle karşılaşacaktır. Münevver geçinenler, hayallerinin, iddeaların olaylar tarafından durmadan yalanlandığını görerek kötümserlikten kötümsürlüğe, şaşkınlıktan şaşkınlığa uğrarlar, o, hâdiselerde daima görüşlerinin, sözlerinin teyidini bulacaktır. Boş hayallere kapılmayacak, dünyayı ve cemiyetini ahlâk havârişliğiyle düzenlemeye kalkışmayacak, fakat teorisinin kitleleri sarınca ne zaman bir kuvvet haline geldiğini bildiği için, aksiyon ça olduğu gibi aydınlatma yolunda da her kaynağa başvuracaktır.»

diyorduk. Ama, o günlerin gençlerini sözde - sosyalist hocalarının kulislerinden kur tarmak, metod ve teoriye ve Türkiye'nin somut meselelerine yanaşmak bir türlü mümkün olmuyordu. 1950'lere doğru yeni simâlar belir-di. Yolun yarısını burjuva düşünce ve zevkleriyle aşkıktan sonra, bir sıçrayışta sosyalizme atlayıvermişlerdi. Marx'ı, Engels'i, geliştiricileri kavramayı, sözcüğüni Bergson'u, Hauriou'yu ya da Ali Fuat Başgill'i anlamaktan kolay sanıyorlar, değinilen her meseleyi bir çırpıda çözüveriyorlardı. 1950'de bir dergi yayımlamak söz konusu olunca, sosyalizmin bilimsel metod ve teorisini ve Türkiye'nin bilim ışığında çözümlenip çözümlenmesi gerekli meseleleri de içinde, akıllarına ne gelirse yuvarlak sözlerle öne sürmek ten geri kalmamışlardı. 1945-50 döneminin tecrübelerini de geçirdikten sonra, nutuk dergisi çıkarmanın bir mânâsı yoktu. Dergi çıkacaksa, okurları metod ve teoriye yaklaştıran ve, örneğin bugünkü YÖN gibi, yurt ve dünya meselelerini çeşitli yanlarıyla inceleleyen bir muhteva ile çıkmalıydı. Oysa, böylesine yaklaşılan yoktu. İşte bu münasebetle yazıp çoğaltarak birçok aydına yolladığımız bir yazıda, şimdiki gibi, teorik öğrenim meselesi üzerinde durmayı gerekli görmüş ve:

«Çoğumuz nihayet şu ka naate varmış görünüyoruz: bilgisizce yapılan işlerden hayır gelmez. Bu kadar basit ve açık görünen bir gerçeği kavrayabilmek için bugünlere kadar beklemiş olmamıza şaşmamak veya anlamak neye yarar? Unutmamalıyız ki, insanların, cemiyet bilgisini için, aksiyonun emrinde kullanabilecek bir mer haleye vardıkları tarih dün yamm hiçbir yerinde yüz yıldan gerilere gitmiyor. «Biz de bu gerçeğin farkında bugün varmış değiliz; aynı şeyleri şu kadar yıl önce, şu şu yerlerde söylemiş veya yazmamış mı idik?» diyenler buluna bilir. Ama bir fikrin bir vesiyle ile edinilip yine bir vesiyle ile belirtilmiş olma

sı başka, tam değeri verilerek benimsenmesi başka, hele hayata geçirilmesi, işe, aksiyona tatbiki yine başkadır. Bugün «Bilgisizce yapılan işlerden hayır gelmez» fikrinin bütün aydınlarca benimsendiği bir hayal değilse, sırf bu kadarıyla bile yeni bir mer haleye varmışız demektir. «Şimdi mi, daha önce mi?» gibi faydasız tartışmalara girip boşuna vakit kaybedeceğimiz yerde, biran önce fikrin tatbikine geçmeliyiz. «Bilgi» denen şeyin neleri içine aldığını bir kere gözden geçirip kendimizi yoklarsak, öyle sanıyorum ki, hepimiz bunun gelişigüzel yapılmış bir otokritik olmadığını fark edebiliriz» dedikten sonra, bilgi edinmenin pratik yolları üzerinde uzun uzun şu açıklamaları yapmıştık:

1) İlim metodu ve ilmi bir cemiyet teorisidir. Bu bilgileri ilkin kitaplardan alırız. Ama, bir iki kitaptan birkaç hülâsadan değil. Tamamı kütüphaneler meydana getiren ana eserlerden. Bunları bir defa okumakla iyice kavramış olmayız. Tekrar tekrar okumamız lâzım. Bunlara her yıl yeni yeni eserler katılmaktadır. Bu eserleri de boyuna takip etmemiz gerekir. Kitabı hiçbir zaman elden bırakamayız. Ama, yine de işimiz bitmiş olmaz. Çünkü, metodun, teorisinin iyice kavranabilmesi, sindirilebilmesi için, gerçeklere, olaylara işe, dikkatle, itina ile, usulce, tahkikla tatbiki şarttır. Kitaplardan bazı cümleleri metodun, teorisinin doğru luğunu isbat için kullanılır bazı misalleri alıp, gelişigüzel, şuraya buraya suna buna tatbik kalkıştırmak -en hafifi-gülmün oluruz.

2) Yukarıda sözü edilen ilim metodu, cemiyet teorisidir, birçok memleketlerde, birçok defalar, tarihte, dünya olaylarına ve o memleketlerde olup biten olaylara tatbik edilmiş, varılan sonuçlar kitaplara geçmiştir. Bunları da kitaplardan öğreniyoruz. Öğrenmek zorundayız. Çünkü teoriyi ancak bu sayede daha iyi kavrayabileceğimize gibi, metodun doğru olarak tatbikini gösteren örnekleri de ilkin bu kaynaklarda bulabiliriz. Ama, bu kadarıyla yetinip başka memleketlerde, başka bir tarihte, başka şartlar altında meydana gelen olaylardan alınan sonuçları, arada bazı benzerlikler, uygunluklar vardır diye gelip farklı şartlar içinde bulunan memleketimize el yordamıyla uyduramayız. Bir zaman uydu sanırsanız belki ama, günün birinde -yine en hafifi- hayal kırıklığına uğrarız.

3) Nihayet günümüze gelir, dünya ve memleket olaylarıyla karşı karşıya kahrız. Her gün yeni bir gelişme, bir durum, bir haber. Dünya olaylarını ana hadi yine doğru söylediklerini bildiğimiz yayımlara baş vurulmuş; bu olayların memleketimiz üzerindeki tesirleri hakkında kimden nereden bilgi alacağız? Memleketimiz başka bir dünyada tekbaşına yaşamıyor. Dünya olayları ile memleket olayları, dünya meseleleri ile memleket meseleleri türlü bağlarla birbirine bağlıdır. Bu bağları unutup, memleketimizi dünyadan zihnen tecrid ederek hükümler vermeye kalkıştık mı «Türkiye orta çağımı yaşıyor» gibi sözlerle saemalamağa başlarız. Türkiye, dünyanın diğer bütün memleketleri gibi, 1950 yılında yaşamaktadır. Ve artık hiçbir mem-

leket dünya çapına ulaşan olayların, meselelerin dışında değildir. Ama, her memleketin bu en geniş, bu en büyük olayların, meselelerin içindeki yeri ayrı, farklıdır. O halde, memleketimizin dışında olup geçen olayların bize tesir edenlerini, bu olaylardaki payımızı bilmek zorundayız. Bu bilgileri ise sadece yabancı yayımları takip etmekle sağlayamayız. Doğrudan doğruya bizim tarafımızdan yapılacak araştırmalara, incelemelere de ihtiyaç var.

4) Son olarak, memleketimizin kendi bünyesinden doğan şart ve imkânlar gelir. İşin burasında artık kendi kendimize kalmışızdır. Memleketimizi tanımak, öğrenmek elbette ki bizlere düşer. Yukarıki sahifelerde kısaca belirtilmiş olan çalışılan bilgilerle işe koyulacağız; memleketimizin tarihini, bugünü ve yarın için gösterdiği imkânları, genişliğine derinliğine biz öğreneceğiz, birbirimize, halka biz öğreteceğiz.

Bilgi sahasında işimiz böylece tamamlanır. Metod dan teoriden başlayıp bize en yakın şartlara kadar hepsini iyice kavramış olduğumuz takdirde -ne kadar kararlı, ne kadar gayretli, ne kadar cesaretlili olursak olalım- hiçbir işimizden beklediğimiz sonuçları alamayız; kan ter için de akıntıya kürek çeker dururuz.»

Yirmi dört sayfa tutan ve Türkiye'nin incelenip işlenmesi gereken konu ve meseleleri hakkında birçok örnekler veren aynı yazıda «Öğrenmemiz lâzım gelen şeyler o kadar geniş ve çeşitli ki, iki üç kişinin çalışmasıyla olacak iş değil. Bize, dünya ve memleket şartlarını, olaylarını bütün sebep ve bağlarıyla aksettirecek sentezler lâzım. Bu ölçüdeki sentezlere ancak bir çok aydınım şuurlu bir işbölümü içinde, devamlı olarak, yan yana, başbaşa çalışmalarıyla varılabilir. İş büyük. Henüz yapamadığımız iş de bu» diyerek yayımlanması tasarlanan dergiyl böyle bir ortamın hazırlanması için vesiyile sayıyorduk. Çoğu cevap vermedi. Verenlerden birinin cevabı ise, «Bu otokritik değil, bal gibi kritik. Uyuzumuzu kaşıyışın» oldu.

EKSİSTANSİYALİST DÜŞÜNCELER

«Marx'ın doktrini, sınıf çelişkinin teori ve pratiğini çözümler bir bütün haline getirdi. Objektif bir durumu yalnızlığına ortaya koyan bir teoriyi, olanı meşrulaştırmak amacıyla deforme eden, hareketteki geçici her yumuşamaya mümkün olan hızla iptibak etmek istemeye kadar varan, «devrimci hayalleri» çözü ama «gerçekleşebilir» hedefler uğruna bir yana bırakan kişi marksist değildir.» Dergi üzerine yazımız ve cevabından bu yana on beş yıldan fazla bir zaman geçti. Şimdi size, o cevabı verenin son haftalardaki bir söylevinden parçalar aktaracağım.

«Her şeyden önce sosyalizmin basit ve kolay bir iş olmadığını bilmemiz gerekir. Sosyalizmi kurmak için tarihi gerçeklerimizi iyi bilmek ve hata etmeden değerlendirmek zorundayız. Sosyalizmin, kitaplarda yazılanları masa başında birbirimize tekrarlama ve Türkiye'nin gerçekleriyle ilgisi olmayan, sözde bilimsel konuşmalarla kurulamayacağını, sosyalizmi kurmanın son derece zahmetli ve ciddi bir iş olduğunu bilmemiz şarttır. Sosyalist düşünce bili-

me dayandığına, araştırmalarda olsun, politikada olsun bilim metodu kullanıldığına göre, sosyalizmin temel kanunlarını, metodu nu şüphesiz kitaplardan öğreneceğiz. Ama sosyalizmi kurmak için kitaplar da yazılı olanları aynen uygulamaya kalkmak hiç de yeterli değildir. Hatta sosyalist düşünceye tamamen yabancı ve her zaman zararlı sonuçlar veren bir davranıştır. Çünkü her toplum genel çizgilerle bir tür

ekonomik sosyal kategoriye dahil olmakla beraber -örneğin geri kalmış toplumlar kategorisine dahil olmak gibi- her toplum tarihinden gelen bir takım özelliklere sahiptir. Ve bu özellikler, tarihsel gelişmede, çoğu zaman genel şartlardan çok daha etken olmaktadır. Her toplum kendisine özgü tarihsel şartları ise başka başka olduğundan, sosyalizmin kuruluşunda bu etkilerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir ki, bu da sosyalizmde kitapçılığa, taklitçiliğe, doğmacılığa asla yer bırakmaz (...). Sosyalizmi kurmak için Türkiye'nin tarih şartlarını, ekonomik - sosyal gerçeklerini iyi bileceğiz. Sınıflar arasındaki kuvvet ilişkilerini iç ve dış etkileri iyi hesap ederek, emekçi halk yığınlarını bilincelendirerek, örgütleyerek emekçilerin politik kuvvet dengesinde ağır basmalarını sağlayacağız. Demek ki, Türk sosyalizminin Kİ. TABINI, (a) dan (z) ye kadar, her günkü mücadelelerle, bizler (...) yazacağız. Ve de yazacağız. Kitaplar bir bakıma fotoğraflara benzer. Fotoğraflar gibi kitaplar da, bir durumu bir anı tesbit ederler; nazariye olarak, hikâye olarak ister istemez gelişmenin canlı akışını durdururlar. Bundan dolayıdır ki, tabiat ve toplum kanunlarını daha yakından kavramak ve durmadan değişen ve gelişen dünyayı daha büyük bir sadakatle yansıtmak için daha yeni varsayımlar, faraziyeler ortaya atılır ve deneyler bunları doğruladıkça, yeni nazariyeler meydana gelir, yeni kitaplar yazılır. Bilim, bütün bu çabaların kitaplar halinde birbirini tamamlamasıyla meydana gelen bir sinema serisine benzer. Varlığın, hayatın hareketi, maziden istikbale uzanan bu nazariyeler silsilesinde ancak yansıması ve kavranmış olur.»

Yukarıki sözleri: 1) doğrular, 2) doğrusu söylenip de yapılmayanlar, 3) doğrusu söylenip de yanlış yapılanlar, 4) boşluğa fırlatılan oklar ve 5) yanlışlar diye beş bölüme ayırarak elden geçirmek yerinde olur. Yazımızın gelecekte parçasında bunu yapacağız. Yanlışlarla ilgili bölüme mesnet olmak üzere şimdilik aşağıdaki metni vermeye yetiyoruz:

«Modern maddecilik yani marksizm açısından, bilgilerimizin mutlak objektif gerçekliğe yaklaşıklık sınırları tarihsel olarak izâfidir; ama, bu gerçekliğin kendisinin varlığı inkâr kabul etmez; buna yaklaşığımızın da inkâr kabul etmeyeceği gibi. Tablonun çevre çizgisi tarihsel olarak izâfidir; ama, bu tablonun objektif olarak varolan bir modeli temsil ettiği inkâr kabul etmez. Maden kömürünün katranında alizarini ya da atomda elektronları kesfetmeye kadar, şu ya da bu anda, şu ya da bu koşullar içinde eşyanın tabiatı üzerindeki bilgimizde

ilerlemekte olmamız olgusu tarihsel olarak izâfidir; ama, asla izâfi olmayan, bu türden bütün keşiflerin «mutlak objektif bilgilerin bir gelişimi olduğudur. Bir sözcükle, bütün ideolojiler tarihsel olarak izâfidir; ama, bilimsel her ideolojiye (örneğin dinsel ideolojilerde olanın aksine) objektif bir gerçekliğin, mutlak bir tabiatın tekabül ettiği de mutlak bir olgudur. Mutlak gerçeklik ile izâfi gerçeklik arasındaki bu ayrım belirsiz (vüzuhsuz) diyeceksiniz. Size cevabım

şudur: bilimin -sözcüğün en kötü anlamıyla- bir dogma, ölü, donmuş, kemikleşmiş hale dönüşmesine engel olduğu için iyi ki «belirsizdir»; ama, fideizm, agnostisizm, filo zofik idealizm, Hume ve Kant veletlerinin safsataları ile aramızda kesin ve silinmez bir sınır çizecek kadar açık seçiktir. Diyalektik maddecilik ile rölativizm arasındaki sınır işte budur.»

Kimi aydınlarla aramızdaki ideolojik sınır da buna yakın olsa gerek.

TİP, İşçi sınıfı ve CHP

Mustafa Demirci

1960'tan bu yana sosyalizm üzerine eskiye oranla rahat bir ortam içinde yazılır, çizilir, konferanslar verilir, siyasi gayri siyasi örgütler kurulur. Mitingler, nutuklar, ilh... Vatanın kurtuluşunu sosyalizmde görenler bütün bu çalışmalara var güçleriyle katılır veya karınca kaderine destek olur. Emekçilerimiz çöğünlukla bu çalışmaların dışında kalmış olmasına rağmen daha ilk genel seçimlerde 15 TİP milletvekili adayının parlamentoya girme şansını sağlamıştır. Bu sonucu büyük bir başarı olarak nitelleyenler çıkabilir. Dış ve iç sömürçülüğün fakir halk yığınlarını böylesine kasıp kavurduğu bir ülkenin kurtuluşu açısından ele alındığında bu başarı o kadar büyük görülüyor. Hele şimdilik yürürlükte olan seçim kanunu ile TİP'in bütün Türkiye'de aldığı oy tutarının AP'nin yalnız İstanbul'da aldığı oy tutarına bile erişemediği göz önünde tutulursa sonucun öngünülecek yanı daha da daralıyor.

Seçimlerden önceki örgütlenme çabaları içinde olsun, seçimler arifesinde olsun TİP başta AP olmak üzere diğer siyasi partilerin CIA ajanlarıyla birlikte tahrik ettikleri reaksiyoner unsurlar tarafından sistemli bir şekilde taç edilmiştir. Bir yığın mali güçlüğü bu hunharca saldırılar da eklenince TİP'in demokratik mücadelesi ve gelişmesi daha güçleşmiştir. Bu ağır koşullar içinde yığınlık işareti vermeden ve kendileri için en ufak bir çıkar beklemeden Türk proletaryası uğruna inatla direnen devrimcilerimizi muhabbetle selamlıyoruz.

Bu nevi çatışmalardan ür-küp sinenler, muhtelif mızıkçılık bahaneleri çıkarıp, Parti içi mücadeleyi ön plana almışlar ve daha başlangıçta bu belâli işlerden sıyrılmalarının yollarını aramışlar ve bulmuşlardır. Onlara göre TİP'in siyasi irticacı gazabını çekmeyen, bir tutumu olmalı ve idareci kadroya polisün huylandırmayacağı iyi niyetli ve so-lu meyilli unsurlar hâkim olmalıydı. Bu çatışmalardan ismi kullanılarak siyasi partisi kurulan işçilerimizin çoğunluğu habersizdi tabii. Neden-se bir sosyalist partisi sadece sol eğilimli kimseleri için de toplanan bir kulüp niteliği gösterdikçe başarı şansını da ha başlangıçta yitireceği unutuluyor. Partinin yönetimi sonu sonuna üretimde bil fiil çalışan, işyerinde olsun mahallesinde olsun dürüstlüğü, fedakârlığı, yiğitliği ile ün salmış, işinin ehli, uyanık devrimci işçilerin gerçekten nasırlı ellerinde olmalı ve de bu eller birçok mağdur olan emekçi kitleleri yani milletin çoğunluğunu temsil etmelidir. TİP gerçekten bir işçi partisi olarak sosyal mücadeleyi tarihimizdeki o şeref-

li yeri tutmakta kararlıysa bu yoldaki başarılarını ön plana almak zorundadır.

Üretimden ayrılıp, yüksek maaşlı memur durumuna girmiş ve artık tekrar üretime dönmeyi aklının ucundan geçirmeyen, siyasi bir çatışmanın başarısızlığı uğraması halinde kaybedecek çok şey bulunan, iyi niyetli sendikacıların da bu fikirlerimizi destekleyeceklerinden eminiz.

Peki bu sahici işçilerin toplanıp siyasi örgütlerini kurmalarını mı bekliyecektik gibisine bir soruyla karşılaşabiliriz. Kat'iyyen. Profesyonel sendikacı ile avukatı, profesörü, doktoru gazetecisi ile ona siyasi örgütünün kurulmasında omuz vereceğiz tabii. Sorumluluğu üzerine almasının önemini, iktidarı ele geçirmesinin zorunluluğunu örnekler vererek anlatacağız tabii. Aydınların bir sosyalist partisinde görev almasının ana nedeni budur zaten. Pratikte karşılaşacağımız güçlükler ve edineceğimiz tecrübeler işi daha da kolaylaştıracaktır. Ne maddi ne de şöret bakımından hiçbir çıkar peşinde koşmadan bu yolda gösterilecek çabalar zaman zaman insanı ümitsizliğe düşürse bile sonu sonuna Parti'yi en sağlam temeline oturmuş olacaktır.

Üretim ağır şartlarından yıpranmış olan emekçi hiç bir profesör, bir profesyonel sendikacı, bir avukat ilh, kadar politikaya akıl erdirir de gerekli kıvraklığı gösterebilir mi hiç denilecektir. Bir emekçi partide bu kıvraklık gayretleri çoğu zaman olumsuz ve zararlı sonuçlar vermekte dir. Meselâ genel seçim nutuklarında TİP sözcüleri ısrarla muhalefeti parlamento ya kanalizasyon edebileceklerini ilân ettirdi. Ne demektir bu. Türk emekçisinden gelen genel bir isteği mi formüle ediyorlardı bu kıvrak lâflar. Sanmıyoruz. Bu ancak mevcut statükonun devamından çıkarılan hâkim sınıfların bir isteği olabilir. Bu. ancak onlara karşı verilmiş bir teminat olabilir. Emekçilerimiz parlamentoda azınlıkta, parlamento dışında çoğunlukta olduğuna göre muhalefet parlamento ya kanalizasyon edilmekte direnilirse hareket daha kuruluş halinde iğdiş ediliyor demektir.

Emekçi, başlangıçta işi biraz yadırgayacak şüphesiz. Ama kısa bir zamanda lâfı uzatıp çıkmazlara sokmadan memleket dâvalarını somut bir şekilde ortaya döküp, en kısa yoldan hal çaresi bulmakta kendisini küçümseyenlere parmak ısırtacak bir istidat göstermeyeceği ne ma-lüm. Yeryüzündeki emekçi partilerinin tarihi hiç bir itirazla yer veremeyecek şekilde bu hususu teyid etmiyor mu. Sonra siyasi örgütüne tamamen hâkim olan emekçi gerektiğinde idealist aydınla-

rı temsil yetkisi tanyacak tür tabii.

TİP'in bu yoldaki çalışmalarını aksettiren haberleri duymak bir taraftan sosyalist eğilimli aydınların yönetici, temsilci kadrodaki yerlerini genişletmeyi hedef tutan akım ağır basıyor sanki. YÖN de çıkan eleştirme yazılarının çoğu da bu nitelikte. Hal buki Sosyalist olmak her şey den evvel işçi sınıfının yeticiliği için mücadele demek bir. 200-300 kişilik CIA tarafından örgütlenmiş çapulcu gürühu gelsin de bakalım, çoğunlukla dokuma işçilerinin, lâstik işçilerinin, yerin yüzlerce metre dibinde çalışan canı burnunda maden işçilerinin toplandığı TİP kongresini dağıtmaya yeltensin. Emdikleri sütün burunlarından geleceği, kaba kuvvetle yapılacak saldırıların çok da ha kaba kuvvetle mukabele göreceği meydanda.

Sonra nüfusumuzun çoğunluğunu teşkil eden köy emekçisi ve fakir köylü ile en sağlam ilişkiyi kurup onun da örgütlenmesini sağlayacak, hiç düşünmeden aynı safta birleşmelerini başaracak işçi sınıfından daha tabii öncü düşü-nülebilir mi. Kaldı ki menşeyi itibariyle olsun, hayat standardı bakımından olsun, konuşup anlaşabileceği dille meraklanabilir bakımdan olsun aynı istismar mekanizmasının dişlileri arasında sömürülmelelerinden doğan dayanışma ile olsun şehir ve köy emekçileri arasındaki bu birlik sosyalist bir hareket olarak ağırlığını daima koyacaktır.

TİP'in bu yolda henüz başarılı adımlar atmadan önümüzdeki seçimlerde başa geçeceğini ilân etmesi taraftarlarının moralini yükseltmek için söylenmiş bir lâf olarak düşünülse de tuhaf.

Şimdiye kadar sol eğilimli küçük burjuva aydınlarının tüzükteki maddeyi değiştirerek kendilerine parti yönetiminde daha hâkim bir yer hazırlama çabalarına karşı çıkılmakla olumlu davranılmıştır. Fakat sonu sonuna mebusluk ve senatörlük adaylığı için liste başlarında bir yer tutabilmek ümidi ile uslu oturmaktan gayri marifetlerine tanık olmadığımız aynı tip aydınlar ön plana geçmiş, gösterişten uzak, kariyeri önemsemeyen, burjuva partilerine has kulis faaliyeti göstermeyi toplumcu o-nurları ile bağdaştıramayan, partinin hangi kademesinde olursa olsun yılmadan didinen idealistler arka plânda kalmıştır.

DİĞER PARTİLER İLE İLİŞKİLER

AP seçimler arifesinde nüfusumuzun büyük bir çoğunluğunu teşkil eden yoksul emekçi kitlelerinin oyunu kaybedeceği korkusu ile, kaba ağırlığını TİP'e yöneltmiştir. TİP'in emekçi kitlelerle seçim arifesinde olsun rahat bir ilişki kurmasını sistemli bir şekilde önlemiştir. TİP'in daha ziyade vaktiyle CHP'ye giden oyların bir kısmını aldığı yaygın bir kanaat. Hal buki CHP, TİP'in, AP'nin almaması muhtemel oyları dağıtma çabına fazla bel bağlamıştı. Sonuç tam tersine çıktı. CHP'nin reaksiyoner unsurları TİP ile uğraşmaya başladılar. Zaten CHP ile AP'yi aynı torbaya koymakta karar-

lı TİP sözcüleri bu sefer mülkemelerini daha da rahat yaptılar.

Seçim mücadeleleri dışında CHP meclis içinde olsun, Meclis dışında olsun daha etkili bir muhalefet yaptığından hiç düşünülmeden böyle bir kanı uyandırdı. AP bu sefer döndü hücumlarının mühim bir kısmını CHP'ye yöneltti. TİP'in adından daha az bahsedilir oldu.

Kısaca değindiğimiz bu ilişkilerden şöyle bir yargıya varabiliriz: TİP çalışmalarını şehir ve köy emekçilerine yönelttiği oranda AP'nin saldırılarına uğrayacak, CHP ile aydınları kendi tarafına çekmek için polemik giriştiği oranda AP tarafından rahat bırakılacaktır. TİP güç de olsa emekten yana bir parti olduğundan çalışmalarının ağırlığını birinci yoldan yapmak zorundadır.

Sonra İstiklâl Savaşından bu yana CHP en olumlu bir gelişme içindedir. Seçim mücadelesi içinde TİP'in açıktan açığa anti Amerikan sınırları çıkabilmesinde CHP'deki bu gelişmeden de cesaret aldığı düşünülemez mi.. Seçimlerden çok daha evvel anti Amerikan mitinglere, yürüyüşlere CHP çevrelerinin önyak olduğunu hatırlamakta fayda vardır. CIA'nın tertiplendiği, resmen değilse de fiilen TİP'i hedef tutan, arkadan da C.H.P.'ye yönelecek olan sözüm ona gençlik nümayişleri arifesinde CHP'nin olumlu tutumunu niye unuturuz. Yine genel seçimler arifesinde aynı tertiplere Cumhurreisi Cemal Gürsel'i paravana olarak kullanmağa yeltenenlerin karşısına dikilen bizzat İnönü değil mi idi.

CHP ortamın solu sloganını çıkarmakla TİP'e kaptırdığı oyların bir kısmını seçmenlerden geri almayı belki başaracaktır. Fakat CHP örgütlerinin şehir ve köy emekçilerinin yönetimine geçmesi söz konusu olmayıp ortamın solu, toprak reformu, sosyal adalet gibi şiarların lâfta kalmaması kaçınılmaz olduğuna göre TİP'in bu burjuva demokratik şiarlardan ötürü CHP'yi kendisine rakip görüp karşısına almaması gerekir. Ama TİP örgütlerini proletaryanın nasırlı ellerine tevdi etmekte gerekli çabayı göstermez veya beceriksizlik ederse TİP şiarlarının da söz de kalmaması kaçınılmazdır.

Kendilerini proletaryaya adanmış idealist toplumcuların işin ciddiyetini ve tarihsel sorumluluğunu bir an olsun unutmadan, Parti içi, parti dışı engelleri aşip, bilimin ve vatan gerçeklerinin ışığı altında Türk işçisinin siyasi örgütündeki yönetici yerini alması için ön ayak olmakta ve başarıya ulaşmakta daha fazla gecikmemesi gerekir.

Bu başarı aynı zamanda emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine karşı kurulması zorunlu olan millî cephenin nasırlı eller tarafından da sını sıkı tutulmasını sağlayacaktır.

Şehir ve köy emekçilerimizin şimdilik kitle halinde komprador - ağa ittifakına oy verdiği, bu ittifakın kamyonlarına binip bayraklarını taşıdığı, çoraplarını giydiği, dağıtılan bonucukları kabul etmek dalgınlığını gösterdiği gerçeğini unutmayalım.

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI: 10

BİZİM BURALAR SAHİPSİZDİR EFENDİM»

Yazı ve fotoğraf

Muzaffer Erdost

BİR
SEBZE VE MEYVE :
BEŞ LİRAYA KAPISILAN PRASA
Hasso Pivaze Nahot!...
Hasso hastalanmış. Komşular, «Geçmiş Olsun» a geliyorlarmış. Bir kadın da iki elma, iki ayva almış, ziyaretine gelmiş. Hasso'nun anası, elmayı, ayvayı görünce başlamış ağlamaya. «Hasso pivaze nahot» diyor ağlıyormuş, «Hasso soğan yemiyor teyzesi» diyormuş, «Soğan yemiyor, değil ki, elma yesin, ayva yesin...» Ve hiçkırıyormuş, «Hasso ölecek» dermiş kadın, «Çünkü soğan bile yemiyor...»

Ben de alışmıştım. «Pivaze bide-min» diyordum, yani «Bana soğan ver.» «Pivaz bine», «Soğan getir...» Fakat çok evlerde soğan bulunmuyordu. Hattâ bir keresinde arattılar, köyde (Bezeli Köyü) bir baş soğan bulamadılar.

Tükendi, Tükendi, Tükendi...
Aralık'ın birinci günü yollar kapandı. Bir iki hafta sonra ne insan, ne başka bir yaratık bir köyden başka bir köye gidemez oldu. Yılbaşına doğru patates bitti. Limon almıştık biraz, limon bitti. Yumurta, et, süt, yoğurt zaten yok. Kar durmadan yağıyordu. Konserve bitti. Dükkanlarda şeker bitti, un bitti, gaz bitti, her çeşit yağ bitti. Peynir bitti, zeytin bitti, üzüm bitti, incir bitti, leblebi bitti.

14 Mart'tı. İşittik ki, çarşıya prasa ve havuç getirmiş postacılar. Beş liraymış kilosu. Hemen para verdik, eri koşturduk. Zeytinyağı prasa, havucu da var, havuç salata, hattâ bir yerden yoğurt buldurursak havuç kızartma, ve işler iyi giderse prasadan bir cacık.

Doktor «Komutanım» diyor «Yemin etmişim, bu akşam içmiyecektim...» «Gene ne oldu?» diyor komutan. «Baksanıza veteriner» diyor, «Tahrik ediyor.» Böyle şakalaşıyorduk ki, gönderdiğimiz er geri geldi. «Prasa kalmamış, tükenmiş» dedi. Heyecanla sorduk: «Havuç?» «Havuç zaten gelmemiş...»

Yol diyorduk, yol kapalı diyorduk. Yoksa biz de bütün Türkiye'dekiler gibi, prasa yedik; mandalınan, portakalın yüzünü görürdük. Temmuz ortasında Şemdinli'ye geldim ki domates yok, biber yok, meyve yok, yok, yok...

Çantasından Ayva çıkardı!...

Rubaruk yolunda yeni yeni olaylarla karşılaşılırdım. Yürürken terliyordum ve çok susuyordum. Hep «Su nerede?» diye soruyordum. Yanımdaki jandarmalardan biri, çantasından iki iri ayva çıkardı, verdi. İsrıldım, dilim damağım ıslandı. «Şemdinli'den mi aldın?» diye sordum. «Yok» dedi, «Yolda, Nehri'de ağaçtan topladım...»

Sonra yolumuz derelere düştü. Ertesi sabah Zerine geldik. Bir tepsi siyah üzüm getirdiler. Yol boyunca elma, armut, nar, incir, üzüm yiyecek gittik. Bahçelerden domates, biber, soğan alıyorduk, ekmeğimize katık ediyorduk.

Nesturiler Meyveyi Severdi!...

135 yaşındaki ihtiyar «Nehri'nin iki tarafı bağı» diyor, «Çok güzel üzüm yetiştirirdi.» Her geçtiğimiz yerde sahipsiz kalmış üzüm bağları. Bakılmamış, bakılan yerlerde üzümler gene iri, bakılmayan yerlerde küçülmüş, azalmış, bozulmuş. Seyit İslâm devam ediyor: «Nesturiler meyveyi, sebzeyle çok severdi. Ağaçlara bakardı...» Han Töre «Behram Bey sağken» diyor, «Haruna'da öyle kavun karpuz yetiştirirdi ki, Diyarbakır'da öyle irisi ancak olurdu...»

Hepsi bir hikâye olmuş artık. Altmış yıl, yetmiş yıl önceki kök bakımsızlıktan bozulmuş, gövde ihtiyarlamış, dalların gücü azalmış. Yeni sürgünler çıkmış, yeni ağaçlar

(Fakyan Köyü)

Nerede bu çocuğun annesi? Kış, hava soğuk, ayakları çıplak. Annesi dereye su getirmeye mi gitti, ormana odun getirmeye mi, yoksa koyunlara ot getirmeye mi? Bu çocuk da büyüyecek, fakat okuyamayacak adam olamayacak, doktor, mühendis hiç olamayacak, onun da çocukları olacak ve aynı çileyi tekrar edecek.

bitmiş kendilğinden, döl küçülmüş, rengi dönmüş, tadı başkalaşmış. Toprağı meyveye çeviren, vitamene, şekere, yağa çeviren, lezzete çeviren bu ağaçlar kendi kabuğuna çekilmiş, küsmüş.

Kilise Nerede?...

Eski köy yerlerine yaklaştığımız yerlerde iki şey dikkatimi çekiyordu: Badem ve sakız ağaçları. Bademler, ertesi yıl bile ya dallarının üzerinde duruyor, ya ağacın dibine dökülmüş, toprakta çürüyor. Ne çağlasını, ne olgununu dahından koparıp yiyen, merak edip bu nedir diyen çıkmamış.

Genç, yaşlı, sakız ağaçlarına rast layınca çekinmeden kilisenin nerede olduğunu sordum. Butum ağaçlarının biraz uzağında, biraz yakınında eski yeni bir kilise bulunur da. Sakız, yani butum, yani melen-güç denilen bu ağaçları Gaziantep tarafı çok iyi biliyor. Antep fıstığının aşılandığı ağaçlar bunlar, ve şimdi Türkiye'nin döviz kaynaklarından biri.

Toprağı çok az olan bu bölgede dağlara doğru çıkmak ve yamaçlarda gelir kaynakları aramak zorundayız. İşte buna ilk bakışta cevap verecek sakız ağaçlarıdır. Bu dağlarda, yani kayalıklarda Antep Fis-

den dağlara doğru çiçek salgını başlıyor. Ağaçların yarısından çoğu çiçek döküyor. Bu çiçekler meyve dökcek: Elma, armut, ayva, vişne... Fakat yarım yüzyıldan fazla bir zaman içinde bozulmuş, yabanileşmiş, küçülmüş, tadları değişmiş. Tek tük halis ayva ağacı ve bütün derelere doğru sarkmış yabancı ayvalar. İncir Nehri'den Giranaya kadar; nar, Beşan civarından başlıyor Biskan'da ve Girana'da iri ve güzel nar ağaçlarına, hattâ nar bahçelerine ulaşıyor. Yeni yeni Şemdinli'de seftali yetiştiriliyor.

Tarlalara iniyorum. Vadilerin kıyılarında ince bir şerit gibi uzanan tarlalarda pirinç, darı, susam, buğday, biraz patates, biraz soğan, biraz lâhana, kavun, karpuz, salatalık ekili. Rubaruk tarafında temmuz'un ilk haftalarında, Şemdinli'de Ağustos'un ilk haftalarında domatesler kızarıyor. Patlıcanlar, biberler yetişiyor.

Herşey, birer örnek, nelerin yetişeceğine, ekilip, bakıldığı, yol yapıldığı, pazar kurulduğu zaman nelerin yetişeceğine birer örnek. Hayalindeki sebze ve meyve bahçesi, şimdi deve diken ve sığır kuyrukları büyütüyor.

Bunu ve Binlerce Şeyi Bilmiyor.

Tarım Bakanlığının 27 Mayıs'tan sonra yayınladığı muhtıradaki şöyle deniyor: «Tarımla meşgul sınıfın teknik bilgisi ve teşebbüs fikri ilkel hâldedir. İstihsal araçları noksan, ilkel işletme sermayesi yoktur ve yetiştireceği ürün için pazarı yoktur, pazar yerine götüreceği yolu yoktur. Tarım hizmetleriyle alâ kadar teşkilât dağınık ve koordinasyondan yoksundur.»

Şemdinli'nin hayalimizde gülen, neş'eli yüzü, bu paragrafın içinde hapsolünmüştür sanki. Sakız ağacına fıstık aşılanacağını bilmiyor. Teknik, bu aşımın nasıl yapılacağını bilmektir. Teşebbüs, aşırı yapmaktır. Biri bir bahçe domates, biber, patlıcan ekmiş. Halka ve tabura satacak. O yıl bir başkası da bir bahçe sebze ekmiş satmak için. İkisinden birinin sebzesi kalıyor, satılmıyor. Pazar yok çünkü. Götürse, pazar olan bir yere satsa, nasıl gidecek, yol yok.

Taşından, toprağından hayat fıskıran zengin iklim, ve yoksul, aç ilke...

İKİ
TÜTÜN:«SULTAN HAMİD'İN TÜTÜNÜ
ŞEMDİNLİ'DEN GİDERDİ»Bu Tütünü Tarlada Yakarım,
Kuvvet Olur!...

İhtiyarlar ihtiyarı Seyit İslâm «Ben bildim bileli, buralarda tütün ekilir» (1) diyor ve sözü tütünden açmışken bir hikâye anlatıyor:

«Bir gün Muhammed Sıddık beni çağırdı, dedi ki, «Git köylerdeki bütün tütünlere al, ambar et.» Gittim, dört batmanına her yılkinden yarım altın fazla, yani üç altın vererek tütünlere topladım. Ambarladım. Tahran'ın tüccarı Tebriz'e geldi. Tebriz'deki tüccarları Rumiye'ye gönderdi. Rumiye'deki tüccarlar Nehri'ye geldi.

«Muhammed Sıddık'a geldiler. Tütünlere istedikler. Muhammed Sıddık «Geçen yıl batman (sekiz kilosu) birbuçuk altın idi.» dedi, «Bu yıl iki mislini vereceksiniz: Üç altın. Her batman tütün için de ayrıca bir kille (üç kilo) şeker...»

«Pahalı» dedi tüccarlar, almayıp gittiler. Bizim tütün çok kıymetliydi. Tüccarlar yeniden adam gönderdiler. Mehmet Sıddık «Ben tütünü, milletten yarım altın fazlasına aldım. Siz almazsanız, tarlalarda yakarım, toprağa kuvvet olur. Kimseye minnetim yoktur. İşinize gelirse alın...»

«Baktılar çaresi yok. Muhammed Sıddık'ın dediği fiyat üzerinden tütünü aldılar...»

Ekmeği Bile Evimizde
Yapmazdık!...

Nar, İncir, Ayva!...

İlkbahar geldiği zaman dereler-

Hazne Karakolunun arkasında, eski yolun kıyısında bir binanın temelleri duruyor. Muhammed Siddık burayı, gümrük binası olarak yaptırmış. Tütün buraya depo ediliyor ve İranlı tüccara buradan satılıyor. Muhammed Siddık Duyun-u Umumiye'ye de 1700 altın yıllık vergi ödüyor. Aşağı yukarı 220 bin lira. Demek ki, Şemdinli o zaman tütün için verdiği vergi ile, her yıl devletin 220 bin liralık dış borcunu ödüyormuş.

Seyit İslâmın verdiği rakamlara göre, Muhammed Siddık, tütünün kilosunu, çiftçiden bugünkü altın fiyatı ile 12 liraya almış, 40 - 45 liraya satmıştır. Ne kadar tütün yetiştiğini öğrenmemiz mümkün olmadı. Yalnız, Muhammed Siddık tütün ekimini şart koşmuş. Bir karış olsun buğday, pırlaç veya başka bir şey ekilmesine izin vermemiş...

Köylü bundan şikâyetçi değildir. Hattâ bazıları şımartılmıştır: «Ekmeğimizi bile evde yapmazdık.» diyor Faris, «Amele için hazır ekmeği gelirdi İran'dan. Deve yükü ile bu memlekete altın, gümüş gelirdi...»

Nevbu Adı İle Tanınmıştı!...

Yaşlılar, saray tütününün Şemdinli'den gittiğini söylerler. Hüseyin Saraçoğlu, Doğu Anadolu kitabında Şemdinli'den göz ederken şöyle der: Buralarda ve bahusus Herki bölgesinde en alâ neviden biraz tütün yetişir. Vaktiyle buradan Sultan Hamid'e hususî olarak tütün gidermiş...

«Doğu Çevresi Tütünleri» adlı broşürde ise, Şemdinli tütünlerinin, Doğu tütünleri içersinde gerek içim, gerek koku itibarıyla en yüksek özellikte olduğu yazılıdır: «Burada evvelce ehemiyetli bir ziraatî mevcut olup şöhrati şarka ve cenuba yayılmıştır. İran'da «Nevbu» adı ile tanınmış ve çok rağbet kazanmış tütündür.»

Virginia Tütünlerine Benzeyen Bir Tütün!...

Ekspert raporlarına Şemdinli tütününü için ayrıca şunları eklemiştirler: «İçimindeki tokluğa mukabil, renklerinin açıklığı ve parlaklığı, bâzılarının mat sarılığı ve nesiclerinin inceliği, Virginia tütünlerine benzeyen koku vasıflarıyla, Doğu tütünleri içersinde mümtaz bir mevki yaratacak kudrettedir...»

Un, Al... Şeker, Al!...

«Tütüncülük mü? Eskidendi» diyor yaşlı biri, «Köylü buğday, pırlaç darı nedir bilmezdi. Erkeği, kadını, çocuğu gece gündüz tütün eker, tütün sökerdi. Sonbahar oldu mu kapağı gelirdi (Nehri şeyhlerinin adamları veya İranlı tüccar). Sorarlardı «Senin neye ihtiyacın var?» diye. «Un...» «Al un.» «Başka neye ihtiyacın var?» «Şekere...» «Al şeker», «Al çay», «Al gaz», «Al basma», tütünleri ahr giderlerdi...»

Şimdi ise durum değişmiş. Bir başkası bir başka yerde anlatmaya devam ediyor: «Eskiden adam vardı ki bin kilo tütün verirdi. Şimdi o kadar bir menfaat görmüyoruz. Biz de o kadar üzerine düşmüyoruz...»

Dört yıl önce tekel tütününü altı yedi liraya alıyormuş. İki - üç ton arasında imiş tekele getirilen tütün Üç yıldır 20-22 liraya alıyor. 1963 de 7.500 kilo tütün aldı. 84 bin lira para ödedi tekel. Şöyle böyle nüfus başına 13-15 lira düşüyor. Fakat bu miktar yetiştirildiği ve sattığı tütünün hepsi değildir

Kaçakçılık Suç, Ya Aç Kalmak?

«Hükümet tütüne iyi para veriyor, biz artık İran'a, Irak'a tütünümüzü satmıyoruz.» diyenler varsa da bu sözler doğru değil. Fiyatlar yükseldikten sonra kaçakçılık azalmış o kadar. Smirdan geçerken yakalanan kaçakçıların yanlarında daima bir kaç çuval da tütün vardı. Yolda konuşarak geldiğim birine soruyorum, «Şimdi İranlı tüccar gelse, tütününü satar mısın?» diyorum. «Ben satmam» diyor, «Ama sıkışık olan satar. Paraya sıkışık olan. Kışık ununu, şekerini alacak parası olmayan satar. Bizim Hükümetten Allah razı olsun beyim. İyi para veriyor tütüne. Beyaz oldu mu 22 lira veriyor.»

Bir başkası devam ediyor: «Eskiden tarlada iken satardık tüccara. Tütün çürüme bile biz alacağımızı

alırdık. Tütünü geç alıyor Hükümet. İyi para veriyor, fakat zamanında alınıyor...»

Mesele burada düğümleniyor. Köylü tütünü kesmiş, damaltına asmış ve sonbahar gelmiştir, kış yaklaşmıştır. Evine kışık ununu alacak şeker alacak, çay alacak, gaz alacak, kızının sırtı açılmış, pazen, basma bir şey alacak. Kendisi çocukları aç kalmamış diye, bunları ne yapıp yapıp alacak. İranlı tüccar kapağı gelmiş, para elinde uzatıyor Kar'ın sesi arka dağdan geliyor Köylü hesap ediyor, parmağı ile ayları saymaya başlıyor: Aralık, Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran... Daha Hükümetin bu tütünü almasına sekiz ay var. Birkaç gün sonra yollar kapanacak. Yollar kapandıktan sonra avuçları sarı altın dolsa, bir çuval un bulamayacak. Sekiz ay bekledikten sonra tütününü satınca kazancı ne olacak? Bir de bunu hesap ediyor köylü. Hiçbir kazancı olmayacak Veriyor İranlı tüccara.

Bu insana Hükümet kurumları suçlu diyor. Ben de suçlu diyorum. Fakat bir yerim var ki, hassas bir yerim, bana içimden içimden sesleniyor, «mecbur» diyor, «başka nasıl yapsın» diyor, «ölsün mü çocuk çocuk açlıktan.» diyor

Mavi Küf, Mavi Belâ!...

Şemdinli'ye sonbahara doğru gelmişim. Konuşulan iki şey vardı: Biri Molla Mustafa Berzani, öbürü tütün. Bu yıl tütün iyi değildi (1963). Evliyanh «İlkbaharda, tütün daha fide iken, toprağın içinde ince, beyaz kurt türedi» diyor, «köklerini yedi, tütünler aşağıdan soldu, büküldüler...» Şapatan'da «Tütünleri-miz paslandı» diyorlar. Hazne'de «Kırmızı kırmızı lekeleni, yüz kilo tütünden ancak üç kilo sarı tütün çıkıyor.» Gare'de «Ömrümüzde görmedik bu gördüğümüz hastalığı» diyorlar. «Yalnız tütünde değil, herşeyde oldu bu hastalık. Patateslerimiz de aynı biçim döküldü. oldu...»

Telli Sever, «Bizim buralar sapsizdir efendim.» diyor. Tütüne hastalık gelmiş, ekmeği, gazı, tuzu küflenmeye başlamış. Bir çare bilen var mı diye oradan oraya koşmuş. derdine ilaç verecek birini bulamamış, «Bizim buralar sapsizdir efendim.» diyor

Masum Mavi Küf, Anlamamış Teknisyenin Dilini!...

Kaymakamlık Hakkari'ye yazmış. İlkbaharda bir teknisyen gelmiş, cip ile gelmiş. Şemdinli demek cipten inip katıra binmek, kardan inip yaya yürümek demek. Geceleri köylerde yatmak, gündüzleri yola benzer yollarda gitmek demek. Teknisyen cipin geçtiği yerlerde, yolun kıyısında bir iki tütün tarlasına uğramış ve demiş ki «Mavi Küf yok!...»

Fakat Mavi Küf bir mantar. Mavi Küf, teknisyenin «Mavi Küf yok» dediğini ya işitmemiş, ya işitmiş de anlayamamış. Yeniden yazılar yazılmaya çizilmeye başlanmış. Tütünlerin

toplanmasına yakın -yani işiştenden geçtikten sonra- Diyarbakır'dan iki kişilik bir ekip gelmiş. Bakmışlar. demişler ki, «Bu Mavi Küf...»

«Bakmışlar», «Demişler» diyorum, çünkü ben gözlerimle görmedim, o zaman Şemdinli'ye gelmemiştim daha. Geldim ki kimseler kalmamış. Ama köylerde hikâyesi var. Irak sınırında, Biskan köyünde hem Molla Mustafaya atılan bom baların sesini izliyoruz. hem Şerif Uludağ anlatıyor: «Nerede beyim?» diyor, «Biz ne kimseyi gördük, ne ilâci. Eve ilâç yok ki tütüne olsun.» Şemdinli'ye daha yakın, İran sınırında Şikeftan köyünde Fatma «Valahi bakmıyorlar» diyor. «Bizim gibi fukaraya bakmıyorlar.» Sonra tütünleri ilâçlamaya gelenlerin arkasından söyleniyor: «Buraya geliyor ama tarlaya götürmüyoruz, yalnız kalıyoruz. Bizim aletimiz bir şevimiz yok, bilgimiz yok ki, alıp da ilâçyalım. Beş tarla tütün ekmiştik. (Yâni bütün Şikeftan Köyü). hiç bir şey kalmadı.»

Hayâller ve Gerçekler!...

Ankara'dan uzaklaştıkça ülkü ile gerçek arasında büyük uçurumlar olduğunu gördüm. Örneğin Tarım Bakanlığı «Doğu Bölgesinde Tütün» diye bir broşür yayınlamış. Şemdinli'de tütün ekilmediğini bilmiyor herhalde. Bu elbette pek önemli değil. Fakat bu çiftçiye tohumu nereden alacağını, nasıl fideliyeceğini, kıracağı, kurutacağını öğretiyor ki, bu nokta üzerinde azıcık durmak gerekir. Sanıyoruz ki, Türkiye kenti ve köyü ile, ileri, teknik bir çağ yaşıyor. Köyün tek zengini bir misafir odası yaptırmış, iki pencere çerçevesi takacak odasına; para bulsa, yapacağı adam bulamıyor. Tarım Bakanlığı bu çiftçiye, fidelikleri comekân içinde yapmasını öğretiyor. Nasıl yaptırırın, yapmazsa nasıl önlensin?

Geçtik bu öğütlerden. İlkbaharda bir büyük tomar basılı kâğıt geldi. Şemdinli Tarım Memurluğuna. Hakkari'den gönderiliyordu. Aman ne talimatlar, ve ne emirler. Heyetler kurulacak, üç dört köy bir yerde fidelik kuracak, fidelikler emirle ekilecek, fidelik belge ile sökülüp alınacak v.s

Elbette bunlar iyi niyetlerle düşünülmüş, hazırlanmış ve emredilmiş. Yâni ülkücüler oturmuşlar bir masanın çevresine, yürekten diyorlar ki, biz Mavi Küf'ü bu ülkede yaşatmıyacağız. Fakat gerçekler biraz değişik. Odanın içersinde masa yeri, koltuk yeri değiştirmeye benzemiyor. Heyetler şu tarihte kurulacak dindikten on gün sonra geldi yazılar. Çünkü arkadaşlar, yol kapalıydı. Her hafta posta geleliyordu. Köylülerden heyetler kuracağız değil mi, fidelik yerlerini tespit edeceğiz değil mi? Yolların çoğu kapalı, nasıl köye haber göndereceksin, nasıl adam getireceksin. Buranın coğrafyası ayırdır. Vadide çiçekler açar da, geçitler kardan yol vermez. Yâni yollar kapalı ama, köylerde fidelik yapmanın zamanı. Biz yollar açılır açılmaz köylere doğru gittik ki, ohhooo değil fidelikleri

ekmek, vatandaş tütününü fidelemiş bile. Ekmemiş olsaydı, ne yapmamız gerekecekti: Üç dört köyü birleştirip, bir fidelik yeri tespit edecektik. Çiftçi belge karşılığında buradan fide alıp götürcektik!...

Öyle köyler vardır ki, üç beş yılda bir tahsildar ya uğrayabilir, ya uğrayamaz. Bu köylüye nasıl yaptırırın bunu, bir; ikincisi yapmazsa hangi teşkilâtla kontrol edebilir ve önleyebilirsin

Tarım Memurunun Vekilinin Vekili!...

Şemdinli'nin kadrosunda bir Ziraat Memuru vardır. Fakat kendisi yoktur. Bir yıl içinde ben böyle bir nesne görmedim. Hangi kadro ile, hangi teknik eleman ile bu emirler yürütülecek ve uygulanacaktır? Hayvan sağlık memuru, tarım memuruna vekâlet ediyordu. Hayvan sağlık memuru ne anlar mavi küften? Bakarsınız hayvan sağlık memuru da yok, özel idare memuru tarım memuruna vekâlet ediyor. Tarım memurunun vekilinin vekili olur. Yâni en küçük teknik bir işi yapabilecek, en küçük teknik eleman yoktur. Ama tomar tomar kâğıt gelir. Evcilik oynar gibi, koca adamlar, bir şeylerle oynarlar. Bu çürüyen tütünlerin, top rağa akan emeğin bir tek sorumlusunu ararsanız, bulamazsınız. Çünkü kâğıtlar hiç aksamadan, yazılmış, çizilmiş, postalanmıştır. İş bitmiştir, sorumluluk bitmiştir çünkü...

(1) TUTUN, Kristof Kolomb'un Amerika'yı keşfinden sonra, Avrupa'ya yayılıyor. Amerika'dan Avrupa'ya yayılan tütünün, 16. yüzyılın ikinci yarısında İngiliz ve Venedik gemicileri, Akdeniz yolu ile İstanbul'a kadar getiriyorlar. 17. yüzyılda içilmesi çeşitli ülkelerde yasak edilmiş ve özellikle yurdumuzda, Dördüncü Murad zamanında tütün içenler ölüm ile cezalandırılmışlardır. (1633). Bütün bunlara rağmen, tütün içmeyi Sultan Murad da önlenememiş, hattâ İran'a yaptığı büyük seferde askerleri tütünü İran'a götürmüştür. Yazarlar tütünün çeşitli yollardan Asya'ya gittiğini söylüyor. Batıdan Türkler, Kuzey'den Ruslar tütünün Asya'ya ulaşmasında aracı olmuşlardır. Gemiler de Hindistan'a ve Japonya'ya götürmüşlerdir.

Comes, Doğu tütün tiplerinin, Avrupa'ya getirilmiş tütün tiplerinden başka bir tip olduğunu ve Amerika'dan doğrudan doğruya Asya'ya getirilerek, Asya'da mahallileştirildiğini yazar.

Türkiye'ye tütün Avrupa'dan Ege, Marmara, Rumeli ve Karadeniz ticaret iskelelerine gelecek, bu iskelelerin çevresinde yayılıp ekilmeye başlanmıştır. Doğu Bölgesi tütünleri ile, bu giriş kapıları arasında boşluklar vardır, bu bir. İkincisi Doğu çevresi tütünlerinin tipleri başkadır, üçüncüsü bu tütünlerin bakımları ve yetiştirilmeleri ayırdır.

Tütün Keyfi'nin yazarı Egos Cortie'ye göre, Dördüncü Murad'ın İran Seferi ile, İran'a tütün gittiği. Bu iddiaya göre, Şemdinli'ye de tütünün Avrupa yolundan gelmiş olması gerekmektedir.

Doğu çevresi tütünleri adlı broşürü hazırlayanlar ise, tütünün menşinin Asya olması ihtimali üzerinde duruyor ve Amerika'ya da Asya'dan gitmiş olduğunu söylüyor. Şayet bu iddia doğru ise Şemdinli'ye tütün Asya'dan gelmiştir.

Üçüncü ihtimal de şudur: Şemdinli'de Nesturi temel kilisesini, zamanla Avrupa'lı, Amerikalı misyonerler ziyaret etmişlerdir. Doğu çevresine ve Şemdinli'ye bu misyonerler tarafından ve kilise yolu ile tütünün getirilmiş olması mümkündür.

GELECEK HAFTA

DAĞ BAŞINDA BİR TEKNİK İHTİLÂLCİ: TEKERLEK YAPAN ADAM

1. Koyun: Bizde adam kesilir, lâkin koyun kesilmez
2. Orman: Dağlarımızın çocuklarını kestirmeyeceğiz
3. İlkel ve uygar birimlerin çatışması

Tütün ve nazarlık.

(Sürürnüs Köyü)

DON HİKAYELERİ

Geçen haftalar içinde Papirüs Dergisinin çağrısıyla dört hikâyeci, iki ozan, bir eleştirmeci, «Bugünkü hikâyeciliğimizde bir kriz, bir duraklama var mıdır?» konulu açık oturumda bir araya geldiler. Bir araya geldiler diyorlar; birleştiler kelimesinin düşünce ve yargı ortaklığını da ifade edeceğini düşünerek kullanmaktan kaçındığı için. Her konuşmada olduğu gibi, konunun ilk sınırlarını belirleme aşamasında bile görüş ayrılıkları çıktı. «Bugünkü» kelimesine bir başlangıç bulmakta kolayca birleşildiyse de, «kriz» ve «duraklama» kavramlarının anlamında tartışmalar doğdu. Bir görüşe göre hikâye az yazılabilir, ba-

sımı ve satışı düşülebilir, ilgi ve okunuşu daralabilir ama bütün bunlar bir edebiyat türünün kısırlığını, duraklamasını değil, halk katında bir eksikliğin bir yetişmemenin işaretini belli ederdi. Bazılarına göre bir edebiyat olayı olarak hikâyenin düne göre az yazılması da, basılması, okunmaması, aranmaması da pekâlâ bir hastalığın, bir bunalımın şaşmaz belgesi idi ve sebepleri aranmalıydı.

Daha başlangıçta çıkan bu görüş ayrılığında sonra konu enine boyuna konuşuldu. Aynen banda alınarak yayıma hazırlanacağı için şimdi yapılacak her özet yanlış ve eksik olacaktır. Yalnız herkesin birleştiği ve acıyla gözleyerek çaresiz kaldığı bir durum var ki, bu yazıya giriş olarak kullanılmalı, tanıtacağımız kitabın ilgi sınırları için gereklidir: Kısa sonuç şu ki edebiyat, okuyucusunu her gün biraz daha kaybetmektedir.

Gerçekten son yıllarda gazetelerin hep politikayla dolması, halkın günlük olayların heyecanı içinde avunup doyması; tiyatro, sinema, radyonun öne geçip zahmetli okuyuşlar yerine zevkli seyir ve dinleyişler sunması; ülkemizde hikâyenin gençlik hevesi sayılıp daima başka çalışmalara başlangıç sayılması; dil özleşmesindeki aşırı tutumların orta okuyucuyu küstürmesi; yeni hikâyenin

daha çok soyut ve karanlık bilinçaltı temalarını işlemesi; anlatım tekniğindeki arayışların ilk adımda okuyucuya zor gelen kapalılığı; yarınevlerinin kolay, sürümlü, aranan, ucuz çeviri eserler basma yoluna sapmaları.. gibi nedenlerle bir edebiyat olayı olarak hikâyenin eski ilgi ve sevgi alanını kaybettiği belli bir sonuç. Ancak hikâye göre biraz daha şanslı olan roman bile, okuyucusunu elden kaçırarak ve onu radyoya, sinemaya, tiyatroya, stadyuma ve politika heyecanlarına kaptırmak bakımından umutlu bir durumda değil. Şiir, büsbütün yalnız. Yalnız bizde değil, batı dünyasının sanayi mamulleriyle dolu zengin piyasasında da bu böyle. Edebiyat, kaybetmektedir. Gerçi, bu yeni durumun yaratacağı bir sanat atılımının doğması, edebiyatın da yeni hayatın gereklerine uygun bir zenginlikte yeniden eski değerini kazanması tabiidir; çünkü sanat alanında da ihtiyaçlar, yeni buluşlar yaratır. Ama o vakte kadar hiç olmazsa yurdumuzdaki gerçek durumun doğru tespitinde faydalar vardır.

Bize göre «konu»dan ve «kişi»den kaçan modern hikâye anlayışının aksine hikâye daima yeni yaşamlar, hayat dramalarına yeni bakışlar arar. Hızlı ve dolu, çeşitli ve yoğun bir topluluk gözlemi, her dönemde bu türün öncülerini yetiştirmiş; durmadan değişen bir yorum gerçekleriyle harcanmış sğyulan konular yenileşip tazelenmiştir. Hikâye, belki de en klasik tür olarak, teknik ve anlatım değişikliklerinden fazla hoşlanmaz. Hikâyede gerekli gerek siz yenilikler arama dileğiyle onun ana yapısını bir yana atmak; okuyucu ortaklığından kaçarak hikâyeyi şiirsel yalnızlıkların düzyazı anlatım haline getirmek, belki de kısır yaşamlarımızın, konu sızlığıumuzun, insansızlığımızın zorunlu bir kaçamağıdır.

«Don Hikâyeleri»ni, Mihail Solohov'un ilk eserini, okuyup bunları düşünmeden edemedim. Solohov, sonradan romanlarında kullanacağı bütün çevreyi, ihtilâl ve karşı ihtilâl sırasında Don bölgesinde olup bittiğini gördüğü ve duyduğu bütün olayları, dramalarını yazmak istediği bütün kişileri önce burada kullanmış. Don Hikâyeleri (Çeviren Mete Ergin, Nobel Yayınları: 7, İstanbul 1966, 351 sayfa, 10 lira) yürek parçalayan savaş kaderlerinin, bir toprağın üstünde yaşayan insanların, tarihin bile ender saydığı büyük raslantılar için de karşı karşıya geldikleri insanların çeşitli görüşlerini veriyor. Her hikâyeyi okuduktan sonra durup derin ve rahat bir soluk alma ihtiyacını duyuyor insan. Babalar la oğulların, kardeşlerle dostların, komşularla akrabaların, o güne kadar bilinmez nasıl bir uyuşma içinde yan yana yaşamış binlerce yakın insanın birdenbire aralarına giren savaş, ihtilâl, isyan çep heleri içinde anlaşılmaz bölünüşleri ve karşılıklı kırmaları. Bu büyük bir olaydır ve onu konu yapan eseri de büyüttür. Bu kalabalık tragedya ya da Solohov, her olayın en çok hikâyeye olan anını yakalamak ve onu sade büyüklüğü içinde yalnızlıkla anlatmakta usta. 1924 - 1926 yılları arasında yazdığı bu hikâyelerin bazılarında yeni rejimin bütünlüğüyle yerleşmesi sarsıntıları, sonradan Uyanırdırılmış Toprak'la Don Kıyısında Hasat'da anlatacağı karşı kıpırdanışları gerçeklikle yer alıyor. Sonunda yazar bu büyük problemin hikâyeye sınırları içinde her yanıyla anlatılmadığını gördüğü için «Durgun Don'a», herşeyi geçmişindeki sebepleriyle açıklayan büyük panoramaya dönecek. Dört ciltlik «Ve

TUZAK

— İlhami Soysal'a —

Kör bir at değiliz biz
Yolu yol görürüz, çukuru çukur.

Tuzak on bin yaşında bir alçaklıktır
Serpiştirilen kolayca
Kirdir, kocamıştır, ahmaktır.
Ve leştir, toprak çürür kokusunda
En çirkin eller kurur parayla para için
Ve indirmek için uçan kuşu toprağa.

Sen bütün bir halkı düşürebilir misin tuzağa.
Halk dediğim koskoca bir buluttur, sarkar dağlara ovalara
Dinler mi çukurunu senin
Dinler mi tuzağını senin.

Gülü kara böcekten ayıklar da kor güne
Kır dallarında eser
Yolum üstünde, en önde bir bayrak gibi açar vurulana.

Mehmet Karabulut

Durgun Akardı Don» (Ağaoğlu Yayınevi), Gregor'un dramında bütün Don kazaklarının zamanla birlikte değişerek yürüyen, tarihe coğrafyaya, ekonomik imtiyazlara ve duygusal yapıya bağlı hayatlarını verecek. Ama Don Hikâyelerinin yer yer acemiliklerle yarılı ama özgün ve yoğun havası, Solohov'un sa de büyüklüğünü romanlarından belki de daha iyi belirtebilir.

Nikolka'nın, Gregor'la Dun yaşka'nın, Şibalok'un, Bod-yagin'in, Feodor'un, Mikişar'ın, küçük Mişka'nın, Ignat'ın... kimi inancıyla, kimi eylemiyle, kimi ölümüyle büyük ve insanî hayatlarının bir anlık görünüşüyle böyle çıplak bir sadelikle tanıtsın, ancak güçlü yazarların, anlatığına ve kendisine inanan yazarların tutturabileceği bir yöntem.

Nobel'i kazanmasının hatırasına şimdi bütün eserlerinin dilimize çevrilme fırsatı bulunan Solohov, «Don Hikâyeleri»nde dünyanın en eski ve bilinen hikâyeye yazma usulünü kullanıyor. Bir insanı ya da bir olayı anlatıyor sa-

ALO ALO... BURASI KÖY BÜROSU

Alo alo... tüm kitapsever yurttaşlarımıza sesleniyoruz.

Burası M. Kemalpaşa Öğretmenler Derneği KÖY BÜROSU kolu.

Biz M. Kemalpaşa öğretmenleri. Öğretmenler Derneğine bağlı bir KÖY BÜROSU KURDUK. Köy lü kardeşlerimiz için ga ve edindikimiz bir çok işler arasında, her köye bir kütüphane kurma ca bamiş gerçekleştirmek üzere. Muhtar, imam ve köylülerimizin de gayretle köylerimizde kütüphane yeri ve gereken malzemesini hazırladık. Tek eksiklerimiz kitap. Bunu da siz kitapsever vurttaşlarımızın göndermeceğine inanıyoruz.

Göndereceğimiz kitaplar önce KÖY BÜROSU'nda toplanacak ve en ihtiyaçlı köylerden başlamak üzere dağıtılacaktır.

Her köyde bulunan öğretmenlerimiz büronun temsilcileri olduğundan, buldukları yerlerde kütüphanenin kurulmasını ve yasamasını sağlayacaklardır.

Kitap yardımlarınızı bekler, peşinen teşekkürlerimizi sunarız.
Aytakin Gürler
Öğretmenler Derneği Başkanı
M. Kemalpaşa
BURSA
YÖN - 092

VARLIK YAYINEVİ • KAPİTALİZM SOSYALİZM VE DEMOKRASİ

Profesör Joseph Schumpeter'in bu adı taşıyan büyük eseri ekonomi bilginlerince üzerinde çok durulmuş bir otorite eser sayılmış çok önemli bir kitaptır. Dört bölümden meydana gelen kitabın Marksizm'in açıklanması ve Kapitalizm bölümleri bir cilt halinde Varlık Yayınları arasında 5 lira fiyatla çıkmıştır.

• FAHİM BEY VE BİZ:

Abdülhak Şinasi Hisar, edebiyat dünyamızda ilk haklı şöhretini Fahim Bey ve Biz adlı romanıyla yaptı. Artık Türk edebiyatının klasikleri arasında yer alan bu kitap Varlık Yayinevinin yeni başladığı «Abdülhak Şinasi Hisar'ın Bütün Eserleri» serisinin ilk cildi olarak Yaşar Nabi'nin bir önsözü ile 6 lira fiyatla satışa çıkmış bulunmaktadır.

• ATATÜRK DEVRİMİ KRONOLOJİSİ:

Sami N. Özerdim'in büyük bir özenle hazırlanmış olduğu Atatürk Devrimi Kronolojisi adlı önemli eser kısa zamanda tükenmiş ve aranmakta bulunmaktadır. Şimdi bu kitap, yazarın iki yıldır üzerinde yaptığı düzeltmeler ve eklerle çok daha mükemmel bir halde gene Varlık Yayınları arasında okurlara sunulmuştur. Fiyatı: 2 liradır.

• HACİ MURAT:

Tolstoy'un eserleri arasında özel bir yeri olan ve Kafkasya dağlarına uzun zamar hükmetmiş bir kahramanın hayatını romanlaştıran bu eser, memleketimizde çok sevilmiş ve beğenilmiştir. Nihal Yalaza Taluy'un kalemyle dilimize kazandırılan bu eserin ikinci baskısı Varlık Yayınları arasında gene 2 lira fiyatla çıkmıştır.

Gerçek Halk Tiyatrosunun İlk aşamasına doğru : TİYATRO T.Ö.S:

Ayperî Akalan

«Bütün bir yıl Anadolu'da gezip dolaşacak, bütünüyle gezgin, kaliteli bir tiyatro örneğinin şimdiye kadar verilmemesi, hele bunu bir sendikamızın hiç düşünmediği» çorak ortamda ilk defa Türkiye Öğretmenler Sendikası (TOS) değerli oyun yazarı ve yönetici Sermet Çagan'la anlaşarak Tiyatro TOS'ü kurmuş bulunmaktadır. «Tiyatronun malî yönetim ve denetimi TOS'ün elinde olacak, tiyatrosunun giderleri gişe gelirlerinden karşılanacaktır. Genel hesaplaşma yıl sonunda yapılacak. Bütün giderler düşüldükten sonra kalan para yüzde 60 TOS, yüzde 40 Sermet Çagan olmak üzere bölüşülecek. TOS ilerde bu parayı kültür hizmetlerine yatıracak. Sermet Çagan ise aldığı payın yüzde 75'ini sanatçılara prim olarak dağıtacaktır». Görüldüğü gibi Sendikamızın yararı ile üyelerinin ve halkın yararını en iyi oranda bir arada yürütmeyi sağlayacak bir kuruluş bu..

Sermet Çagan'la TOS adına Genel Başkan Fakir Baykurt, en küçük ayrıntılarına kadar inen anlaşmayı 14.VII.1966 da imzalamışlar ve Tiyatro TOS hazırlık çalışmalarına başlamıştır.

Amaçlarını açık seçik şöylece ortaya koyuyorlar: «Tiyatro özlemi içinde bulunan kent ve kasabalarda amatör tiyatrolar kurulmakta, birkaç üçküçük kişinin gayret ve desteğiyle yürütülmeye çalışılmaktadır. Ama bu türden bir çabanın, tiyatro araçları, tiyatro eğitimi ve bilinçli bir seyirci kitesinden yoksun olarak ne derece başarı sağlayacağı ve amaca ulaşacağı tartışma götürür bir konudur.

Halktan gelen bir Türk Tiyatrosu için: önce tiyatroyu halka götürmek ve tanıtmak zorunluluğuna inananlar, bunu gerçekleştirebilmek için Tiyatro TOS'ü kurdular. Bölge tiyatroları tasarısının sürekli olarak yerinde saydırıldığı, özel tiyatroların bu amaç için yeterli bütçeleri olmadığı ve büyük, çok büyük bütçeli belirli tiyatroların da ne yapacağı bilinmez bir mirasyedilik içinde salt tiyatro amaçlarının dışına çıktıkları bir devrede bir sendika, Türkiye Öğretmenler Sendikası bu görevi üzerine aldı ve Sermet Çagan'la işbirliği yaparak amacı sadece tiyatroyu halka götürmek olan bir gezici tiyatro kurdu.

Belirli bir tiyatro eğitimi görmüş ve yıllarca sahnelerden halkla temas etmiş kişilerden kurulu Tiyatro TOS halka «inmek» yerine halka «gitmek» inancı ile 231 il, ilçe ve hattâ köy dolaşarak 11 ay süren bir turneyi gerçekleştirecektir.

Halk Tiyatrosuna doğru ilk aşama dediğimiz budur. Tiyatro TOS 11 ayın sonunda Türk Halk Tiyatrosunun hangi koşullarda, hangi özelliklerde kurulabileceğini somut, belgesel verilerle saptamış olacaktır. Şimdiye dek yapılmış olan dağınık ve yetersiz çabaların hiç biri böyle gerçekçi ve deneysel bir gözleyimin aracı olabilecek nitelikte değildi. Tiyatro TOS, çalışmalarını bu kuramsal ve yöntemsel açıdan değerlendirense Türk oyun yazarları ve halk tiyatrosundan yana olan tiyatro adamları halk tiyatrosunu gerçekleştirecek en olumlu ve doğru yolda güvenle yürüyebileceklerdir.

Girişimin çok olumlu yanı bir yana, asıl üstünde durduğumuz bu, yani halk tiyatrosu alanında en geniş alanlı, ve olanaklı deneyi gerçekleştirecek hareket olmasıdır.

«Ayak Bacak Fabrikası»nın ünlü yazarı Sermet Çagan, bu deneye sağlam bir hareket noktası getiriyor. Tiyatro TOS'ün yolu açık olmalı...

YAPI ve KREDİ BANKASI

9 Eylül 1966

günü

22nci çalışma yılını tamamladı

*

YAPI ve KREDİ BANKASI

Birbuçuk milyar lira mevduat

80 milyon lira sermaye

30 milyon lira ihtiyatlar

ve

141 Şubesiyle

Memleketimizin bütün bankaları arasında

üçüncü büyük mevduat bankasıdır

*

YAPI ve KREDİ BANKASI

bu yıldönümünde de kıymet bilir müşterilerine
derin şükranlarını tekrarlar